

EVROPSKA
KOMISIJA

Bruselj, 24.5.2023
SWD(2023) 624 final

DELOVNI DOKUMENT SLUŽB KOMISIJE

Poročilo o državi – Slovenija 2023

Spremni dokument

k Priporočilu za PRIPOROČILO SVETU

v zvezi z nacionalnim reformnim programom Slovenije za leto 2023 in mnenje Sveta o programu stabilnosti Slovenije za leto 2023

{COM(2023) 624 final}

European
Commission

Slovenia

2023 Country Report

PREGLED GOSPODARSTVA IN ZAPOSLOVANJA

Gospodarstvo se je kljub nedavnim krizam izkazalo za odporno

V obdobju 2020–2022 je slovensko gospodarstvo raslo hitreje od povprečja EU. Upad v letu 2020 je izravnala močna rast v letih 2021–2022. V letu 2022 je gospodarstvo kljub zahtevnemu zunanjemu okolju zraslo za 5,4 %. Rast je bila posledica povečanja zasebne potrošnje in naložb. Zasebno potrošnjo so podpirali fiskalna spodbuda in razpoložljivi prihranki gospodinjstev. Podobno kot po svetu in v Evropi je inflacija leta 2022 dosegla 9,3 %, osnovna inflacija pa je v povprečju znašala 6,8 %.

Gospodarska rast naj bi se v obdobju 2023–2024 nadaljevala, vendar po znatno nižji stopnji, in sicer zaradi šibkejšega zunanjega okolja, velike negotovosti in še vedno visoke inflacije. V letu 2023 naj bi rast dosegla 1,2 % in se v letu 2024 pospešila na 2,2 %. Inflacija naj bi v obdobju, ki ga zajema napoved, ostala povišana.

Visok presežek na tekočem računu iz obdobja pred pandemijo se je zmanjšal. Trgovinska bilanca brez energije se je med letoma 2019 in 2022 poslabšala za več kot 6 odstotnih točk BDP. Vendar v celoti gledano Slovenija ostaja dinamično in diverzificirano izvozno usmerjeno gospodarstvo in je tudi v letu 2022 uspela povečati svoj izvozni tržni delež (če upoštevamo tudi ponovni izvoz). Tekoči račun države naj bi se v letih 2023 in 2024 vrnil v majhen presežek.

Gospodarstvo se je izkazalo za odporno kljub posledicam vojne Rusije proti Ukrajini. Nekoliko nepričakovano se je trgovina Slovenije z Rusijo leta 2022 okrepila,

pri čemer je rast izvoza poganjala farmacevtska industrija (za katero ne veljajo sankcije), rast uvoza pa je bila posledica višje vrednosti energentov. Država je omejila odvisnost od ruskega zemeljskega plina z diverzificiranjem oskrbe. Višje cene plina še vedno obremenjujejo plinsko intenzivne predelovalne dejavnosti (kot so kovine, kemikalije, papir in izdelki iz papirja), ki predstavljajo 4,5 % delovnih mest, kar je več kot skoraj povsod v Evropi ⁽¹⁾. Podporni ukrepi države so gospodinjstva in podjetja zaščitili pred visokimi cenami energije (glej Prilogo 8).

Bančni sektor gospodarstvu še naprej zagotavlja financiranje. Dobičkonosnost bank je dobra, saj je donosnost lastniškega kapitala od leta 2017 ves čas nad 9 % (Priloga 18). Količnik kapitalske ustreznosti se je leta 2022 poslabšal na raven, ki je rahlo pod povprečjem EU. Delež nedonosnih posojil se je še naprej izboljševal in septembra 2022 upadel na 1,9 %, kar je zelo blizu povprečja EU, ki znaša 1,8 %. Evropski odbor za sistemska tveganja je leta 2022 visoko rast cen stanovanjskih nepremičnin in povečevanje hipotekarnega kreditiranja opredelil kot tveganji, vendar je ugotovil, da je kombinacija makrobonitetnih politik Slovenije ustrezna in zadostna ⁽²⁾. Nedavni podatki kažejo tudi na umirjanje rasti cen stanovanjskih nepremičnin in hipotekarnih kreditov.

Kapitalski trgi so še vedno manj razviti in manj likvidni od povprečja EU. Slovenska podjetja se bolj zanašajo na bančno financiranje in manj na financiranje na kapitalskem trgu kot v povprečju v EU. Ljubljanska borza se še naprej sooča z zelo nizko likvidnostjo, ki se še zmanjšuje, kapitalizacija trga lastniških vrednostnih

⁽¹⁾ OECD Economic Outlook, november 2022.

⁽²⁾ Evropski odbor za sistemska tveganja, *Vulnerabilities in the residential real estate sectors of the EEA countries* (Ranljivosti v sektorjih stanovanjskih nepremičnin v državah EGP), februar 2022.

papirjev pa je med najnižjimi v EU. Razlog za nizke naložbe na kapitalnem trgu je omejena vloga institucionalnih vlagateljev, zlasti zavarovalnic. Zavarovalniški trg je zelo koncentriran in večinoma v državni lasti, saj sta največji zavarovalnici Triglav in Sava pod nadzorom države. Kapitalske naložbe teh družb so bile leta 2021 nižje od ravni primerljivih zasebnih zavarovalnic v večini drugih držav OECD ⁽³⁾.

Različni ukrepi za ublažitev stroškov energije in inflacije vplivajo na javne finance

Pričakuje se, da se bo primanjkljaj sektorja država ob ukinjanju začasnih ukrepov, uvedenih za obvladovanje pandemije COVID-19 in energetske krize, ter postopni okrepitvi rasti znižal pod 3 %. Zaradi hitrejšega postopnega opuščanja ukrepov, uvedenih zaradi pandemije COVID-19, in bolj omejenega postopnega uvajanja ukrepov začasne podpore za zmanjšanje vpliva inflacije in energetske krize, se je primanjkljaj sektorja država zmanjšal s 4,6 % BDP v letu 2021 na 3,0 % BDP v letu 2022. V letu 2023, ko naj bi primanjkljaj sektorja država dosegel 3,7 % BDP, bodo ukrepi za obravnavanje visokih stroškov energije in inflacije po napovedih še naprej obsežni. Javni dolg naj bi se po napovedih znižal z 79,6 % BDP v letu 2020 na 66,6 % BDP v letu 2024 (glej okvir spodaj).

Rastoči prihodki po pandemiji COVID-19 so se v veliki meri izravnali z naraščanjem odhodkom. Ob močni zasebni potrošnji in dobičkonosnosti podjetij so se davčni prihodki povečali, kar pa se je delno izravnilo z zvišanjem socialnih prejemkov in nadomestil zaradi inflacije in plač v javnem sektorju. Javne naložbe naj bi v letu 2023 dosegle vrhunec ob zaključku obdobja črpanja večletnega finančnega okvira 2014–2020. S spremembami Zakona o dohodnini iz decembra 2022 je bila razveljavljena večina nedavno napovedanih znižanj davkov.

⁽³⁾ OECD, Poročilo o Sloveniji za leto 2022.

Slovenija poleg podpore iz mehanizma za okrevanje in odpornost (glej oddelek 2) prejema tudi znatna kohezijska sredstva EU (3,1 milijarde EUR, kar predstavlja približno 5,3 % BDP). To pripomore tudi k zmanjševanju razvojne vrzeli med regijo glavnega mesta in drugimi regijami, ki je zelo izrazita. Leta 2021 je bil BDP na prebivalca v standardih kupne moči v Osrednjeslovenski regiji skoraj trikrat višji kot v Zasavski regiji. Evropski sklad za regionalni razvoj in Kohezijski sklad bosta spodbujala digitalizacijo ter raziskave in inovacije, tudi s podpiranjem ključnih raziskovalnih infrastruktur (glej Prilogo 4). Sklada bosta spodbujala tudi energijsko učinkovitost in obnovljive vire energije ter trajnostno mobilnost. Evropski socialni sklad plus bo vlagal v izobraževanje, izpopolnjevanje in preusposabljanje odraslih za potrebe trga dela, vključno z digitalnimi in zelenimi spretnostmi ter ukrepi za socialno vključevanje. Sklad za pravični prehod bo pripomogel k izvajanju nacionalne strategije za izstop iz premoga (končni datum 2033) s spodbujanjem trajnostne energije ter usposabljanja in preusposabljanja delavcev.

Ponudba delovne sile postaja pomembno ozko grlo

Slovenski trg dela se je v letu 2022 še naprej izboljševal, saj se je zaposlenost povečala, stopnje brezposelnosti pa so bile najnižje doslej. Stopnja delovne aktivnosti je v četrtem četrtletju leta 2022 znašala 78,2 %, kar je bilo precej nad povprečjem EU (74,9 %). Stopnja brezposelnosti je precej pod povprečjem EU, vendar so bile stopnje aktivnosti (delež prebivalstva, ki ponuja storitve na trgu dela) mlajših (starih od 15 do 24 let) in starejših (starih od 60 do 64 let) delavcev v Sloveniji pod povprečjem EU. Ponudba delovne sile v nekaterih sektorjih postaja vse večji izziv, čeprav Slovenija trenutno še vedno uspeva privabljati delovno silo z območja Zahodnega Balkana. Neugodni demografski obeti še dodatno poslabšujejo stanje. Čeprav se pričakuje povečanje števila starejših in mladih, ki delajo ali iščejo zaposlitev, ter števila tujih

delavcev, ponudba delovne sile ne bo uspela slediti povpraševanju.

Leta 2022 so se realne plače znižale zaradi visoke inflacije. Realne plače so se po povečanju za 4,3 % v letu 2021 v letu 2022 znižale za 6,6 %, čeprav so se nominalno zvišale za 4,3 %.⁽⁴⁾ Od januarja 2023 znaša minimalna bruto plača v Sloveniji 1 203 EUR, kar je 12 % več kot januarja 2022. Minimalna plača predstavlja več kot 50 % povprečne mesečne plače, kar je eno najvišjih razmerij med minimalno in povprečno plačo v EU. To se odraža v majhnih razlikah med plačami zaposlenih in veliki koncentraciji zaposlenih, katerih dohodek je blizu minimalne plače. Pomanjkanje delavcev naj bi skupaj z visoko inflacijo spodbudilo precejšnjo rast plač v letu 2023.

Starejši delavci, nizko usposobljeni delavci in mladi so še vedno v neugodnem položaju na trgu dela v primerjavi s preostalim prebivalstvom. Delež mladih, zaposlenih v prekarnih oblikah dela v Sloveniji, ostaja med največjimi v EU in je večji kot v drugih starostnih skupinah. Čeprav se je usposabljanje v energijsko intenzivnih sektorjih povečalo, da bi se zagotovil pravičen zeleni prehod v ključnih sektorjih (Priloga 8), bi bilo vsekakor mogoče okrepiti politike za pomoč ljudem pri iskanju ali ohranitvi zaposlitve ter za dodatno izkoriščanje potenciala trga dela in spretnosti nekaterih skupin prebivalstva. To bi Sloveniji omogočilo, da se še približa doseganju nacionalnih ciljev za leto 2030 glede zaposlovanja, izobraževanja odraslih in zmanjšanja revščine.

Raven dohodkovne neenakosti je med najnižjimi v EU

Slovenija spada med države članice z najnižjo dohodkovno neenakostjo (glej Prilogo 18) in najnižjimi deleži oseb, ki jim grozi revščina ali socialna izključenost, v

⁽⁴⁾ Sredstva za zaposlene na zaposlenega – realna sredstva, izračunana z deflacijanjem z deflatorjem zasebne potrošnje.

EU. Slovenija se pri vseh kategorijah pregleda socialnih kazalnikov uvršča na raven povprečja EU ali višje. Pri 5 od 16 meril evropskega stebra socialnih pravic je Slovenija ena najuspešnejših držav (glej Prilogo 14). Stanje je ocenjeno kot kritično le pri kategoriji „neizpolnjene potrebe po zdravstveni oskrbi po lastnem poročanju“, kar nameravajo organi obravnavati z napovedano zdravstveno reformo. Revščina v starosti ostaja izziv, zlasti za starejše ženske, kar kaže na neustreznost v sistemu socialne zaščite. Medtem ko je v letu 2021 revščina ali socialna izključenost ogrožala le 13,2 % prebivalstva (povprečje EU: 21,7 %), je bil delež žensk, starejših od 75 let, ki jim grozi revščina ali socialna izključenost, skoraj dvakrat višji (25,3 % v Sloveniji; povprečje EU: 23,8 %).

Pri 60 % ciljev trajnostnega razvoja je Slovenija nad povprečjem EU, pri 88 % vseh primerov pa napreduje pri doseganju ciljev trajnostnega razvoja. Slovenija se znotraj EU najvišje uvršča pri ciljeh trajnostnega razvoja 10 (zmanjšanje neenakosti) in 1 (odprava revščine). Po drugi strani je vrzel v primerjavi s povprečjem EU največja pri ciljeh trajnostnega razvoja 13 (podnebni ukrepi) in 2 (odprave lakote), čeprav Slovenija napreduje pri doseganju teh ciljev trajnostnega razvoja.

Spodbujanje trajnostne konkurenčnosti je ključnega pomena

Slovenija se lahko ob razmeroma dobri gospodarski uspešnosti in stabilnih obetih osredotoči na spodbujanje dolgoročne rasti in dohitevanje EU. Produktivnost, merjena kot BDP na zaposlenega (v standardih kupne moči), je v zadnjih 20 letih nihala med približno 80 in 85 % povprečja EU. Leta 2022 je dosegla 86 % povprečja EU, potem ko se je v letu 2021 občutno izboljšala, kar ponovno dokazuje odpornost gospodarstva in uspešnost ukrepov za obvladovanje krize zaradi COVID-19. Vendar ostaja približno enaka kot leta 2008, pred finančno krizo. Kar zadeva konkurenčnost, je Slovenija uspela povečati

Slovenija je sprejela več podpornih ukrepov za pomoč gospodinjstvom in podjetjem pri blaženju učinka inflacije v cenah energije. Glede na pomladansko napoved Komisije 2023 naj bi bruto proračunski stroški države v letu 2023 znašali 0,9 % BDP ⁽⁵⁾. Številni ukrepi ohranjajo cenovni signal, čeprav niso dovolj ciljno usmerjeni v najranljivejša gospodinjstva in podjetja. Vsi energetske podporni ukrepi naj bi prenehali veljati do konca leta 2023.

Javnofinančni stroški več ukrepov so odvisni od cen energije na trgu. Vlada je začasno regulirala cene električne energije, plina in nekaterih drugih energentov za gospodinjstva, MSP in nekatere druge skupine potrošnikov. Distributerji, ki odjemalcem prodajajo električno energijo in plin po reguliranih cenah, so upravičeni do nadomestil, ki so v proračunu za leto 2023 predvidena v višini 0,2 % BDP. Poslovni odjemalci, ki niso upravičeni do reguliranih cen, so upravičeni do subvencij, vezanih na razlike v cenah energije med letoma 2021 in 2023. Skupni javnofinančni stroški so v proračunu predvideni v višini 0,3 % BDP. Poleg tega je vlada znižala posredne davke [do maja 2023] (DDV, trošarine in davek na izpuste CO₂) na energente, kar pomeni strošek v višini 0,3 % BDP: po podatkih Statističnega urada Republike Slovenije se je zaradi sprememb trošarin in davkov letna inflacija znižala za 1,3 odstotne točke ⁽⁶⁾. Po dveh krogih energetskih bonov v letu 2022 so upravičena gospodinjstva leta 2022 (november in december) in 2023 (januar) prejela začasno podvojen otroški dodatek in predčasen dvig pokojnin konec leta 2022. Socialni prejemki in nadomestila so bili marca 2023 usklajeni z inflacijo v preteklem letu (10,3 %).

Slovenija uporablja solidarnostni prispevek EU iz Uredbe Sveta (EU) 2022/1854 ⁷ po 80-odstotni stopnji, kar je več, kot je določeno v Uredbi.

Slovenija je uvedla različne ukrepe za okrepitev energetske varnosti. Ti vključujejo izdajanje priporočil in uvedbo izboljšav energijske učinkovitosti, zlasti v stavbah javnega sektorja ⁽⁸⁾. Za zagotovitev neprekinjene oskrbe z električno energijo in plinom je bil energetskim podjetjem zagotovljen dostop do kratkoročnega likvidnostnega obratnega kapitala, potrebnega za kritje morebitnih likvidnostnih težav ⁽⁹⁾. Poleg tega si je Slovenija prizadevala, da bi trgovce, dobavitelje, agregatorje in velike odjemalce spodbudila k zmanjšanju porabe električne energije ⁽¹⁰⁾.

svoj izvozni tržni delež. Gibanje stroškov dela na enoto je bilo večinoma podobno kot v

glavnih primerljivih državah. Ob hitrem staranju prebivalstva pomanjkanje delovne sile postaja bolj omejujoče, kar vpliva tudi na dolgoročno rast. Ti trendi ogrožajo dolgoročno finančno vzdržnost, ki ostaja glavni izziv. Poleg obravnavanja javnofinančnih vprašanj, kot so pokojnine, zdravstveno varstvo in dolgotrajna oskrba, sta konkurenčnost in produktivnost glavna dejavnika uspeha pri spopadanju z izzivom.

Delež naložb se je povečal na približno 20 % BDP, vendar ostaja pod povprečjem EU. Naložbe kot delež BDP so se v letu 2020 zmanjšale, leta 2021 pa so se povečale zaradi investicij v stroje in opremo. Vrzal v primerjavi s povprečjem EU je mogoče pojasniti z nižjimi naložbami zasebnega sektorja, saj so javne naložbe višje od povprečja EU. Hkrati je

⁽⁵⁾ V letu 2022 so bruto proračunski stroški ukrepov znašali 1,0 % BDP. Nekateri ukrepi, opisani v tem okviru, so se izvajali že leta 2022.

⁽⁶⁾ Statistični urad Republike Slovenije (2023) Spremembe v trošarinah in davščinah letno inflacijo znižale za 1,3 odstotne točke.

⁽⁷⁾ [EUR-Lex - 32022R1854 - EN - EUR-Lex \(europa.eu\)](#)

⁽⁸⁾ <https://www.energetika-portal.si/podrocja/energetika/varcevanje-energije-v-stavbah-javnega-sektorja/>

⁽⁹⁾ <https://www.energetika-portal.si/nc/novica/n/vlada-dolocila-predlog-porostvenega-zakona-za-obveznosti-druzab-gen-energija-hse-in-geoplin/>

⁽¹⁰⁾ <https://www.energetika-portal.si/nc/novica/n/drzavni-zbor-potrdil-zakon-o-nujnem-posredovanju-za-obravnavo-visokih-cen-energije/>

gospodarstvo še vedno energijsko intenzivno in ima visoko intenzivnost emisij toplogrednih plinov, zmanjševanje emisij pa je počasno. Medtem ko so se naložbe v predelovalnem sektorju vrnile na ravni pred finančno krizo, se naložbe v sektorjih trgovine na drobno, prometa in nepremičnin niso v celoti vrnile na doslej najvišje zabeležene ravni. Naložbene odločitve podjetij temeljijo predvsem na povpraševanju, pri čemer ima pri teh odločitvah pomembno vlogo rast prodaje ⁽¹¹⁾. Glede na velik delež območij Natura 2000 sta ohranjanje okolja in biotska raznovrstnost odliki Slovenije, vendar ostajajo izzivi.

⁽¹¹⁾ Študija: *Explaining the low level of investment in Slovenia* (Pojasnitev nizke ravni naložb v Sloveniji), ECFIN 2022.

NAČRT ZA OKREVANJE IN ODPORNOST SE IZVAJA

Izvajanje načrta za okrevanje in odpornost

Cilj načrta Slovenije za okrevanje in odpornost (NOO) je obravnavati ključne izzive, povezane z dvojnim preходом, zdravstvenim varstvom, dolgotrajno oskrbo in trgom dela. Zajema 33 reform in 50 naložb, podprtih z 1,49 milijarde EUR nepovratnih sredstev in 705 milijonov EUR posojil, kar predstavlja 3,7 % BDP (glej Prilogo 3).

Slovenski načrt za okrevanje in odpornost se izvaja, vendar se povečuje tveganje za zamude. Slovenija je predložila en zahtevek za plačilo, ki ustreza dvanajstim mejnikom in ciljem iz načrta, skupno izplačilo pa je znašalo 49,6 milijona EUR. Za hitrejši napredek pri izvajanju NOO v trenutnih zahtevnih razmerah je treba okrepiti strukturo upravljanja in upravno zmogljivost Slovenije ter poskrbeti, da se potrebne odločitve sprejmejo brez odlašanja. To zadeva zlasti strukturne reforme zdravstvenega varstvenega varstva, dolgotrajne oskrbe, pokojnin in obdavčitve. V dodatku k NOO ter dodatnem poglavju REPowerEU bi bilo treba določiti realističen časovni okvir za preostale zahteve za plačila, ki bi jih bilo treba predložiti hitro, da bi se izognili nadaljnjim zamudam ali prekinitvam pri izvajanju načrta.

Podrobnejši pregled ukrepov, ki se izvajajo v okviru NOO, v nadaljevanju nikakor ne pomeni uradne odobritve ali zavrnitve zahtevkov za plačilo s strani Komisije.

Izvršeno je bilo prvo izplačilo iz mehanizma za okrevanje in odpornost. Komisija je 20. aprila 2023 Sloveniji izplačala skoraj 50 milijonov EUR na podlagi zadovoljive izpolnitve prvih 12 mejnikov NOO, zajetih v

prvem zahtevku za izplačilo nepovratnih sredstev. Izpolnjeni mejniki segajo na številna področja politike. Slovenija je kot pogoj za uspešno izvajanje NOO uvedla reformo, s katero je vzpostavila in formalizirala pravni in institucionalni okvir za učinkovito delovanje kontrolnih in revizijskih sistemov. Digitalna preobrazba, zdravje, gospodarska in institucionalna odpornost ter pametna, trajnostna in vključujoča rast so stebri, ki so imeli pomembno vlogo v prvem zahtevku za plačilo.

Slovenski organi pripravljajo zahtevek za spremembo NOO. Ta zajema vključitev dodatnega poglavja REPowerEU. Poleg tega bodo glede na spreminjajoče se okoliščine nekateri obstoječi ukrepi spremenjeni (to vključuje zlasti zmanjšanje nepovratnih sredstev, ki so na voljo Sloveniji, za 286 milijonov EUR). Organi nameravajo spremembo predložiti spomladi 2023.

Slovenija namerava drugi zahtevek za plačilo predložiti jeseni 2023. Izvajanje ustreznih mejnikov in ciljev poteka. Nekateri od njih, kot so spremembe Stanovanjskega zakona, zakon, s katerim je bila ustanovljena Družba za upravljanje javnega potniškega prometa, ter spremembe in dopolnitve Gradbenega zakona in Zakona o urejanju prostora se že zaključujejo ali bodo kmalu zaključene. Okvir 1 vsebuje povzetek ključnih pričakovanih rezultatov v letih 2023 in 2024.

Izvajanje bi bilo treba okrepiti, da bi do avgusta 2026 dosegli preostale mejnike in cilje ter zagotovili, da bodo sredstva iz mehanizma za okrevanje in odpornost v celoti porabljena. V zadnjih mesecih se je usklajevanje reform in naložb pospešilo, v ta proces pa je bila aktivno vključena vlada. Kljub temu bo treba za doseg pomembnih mejnikov, povezanih s ključnimi reformami na področju dolgotrajne oskrbe, zdravja in pokojnin, sprejeti drzne odločitve, po možnosti

na medstrankarski ravni in po posvetovanju z vsemi socialnimi partnerji.

Pomembni ukrepi za digitalni prehod, poslovno okolje in dolgotrajno oskrbo

Slovenija je sprejela ukrepe za digitalni prehod gospodarstva in javnega sektorja.

V okviru prvega zahtevka za plačilo je bila sprejeta strategija digitalne preobrazbe podjetij, katere cilj je ustvariti spodbudno okolje za digitalni prehod podjetij in industrije. Od ustanovitve in operacionalizacije Sveta za razvoj informatike v državni upravi je bilo upravljanje digitalne preobrazbe okrepljeno, med drugim s standardi informacijske tehnologije in drugim tehnološkim razvojem v javni upravi. Poleg tega sta se začela izvajati dva digitalna čezmejna in večdržavna projekta v zvezi z infrastrukturo in storitvami naslednje generacije ter mikroelektroniko. Vse te reforme in naložbe prispevajo k obravnavanju specifičnega priporočila Sloveniji na digitalnem področju. Za doseganje mejnikov in ciljev za dokončanje naslednjega zahtevka za plačilo so potrebni znatni ukrepi za spodbujanje digitalne preobrazbe.

Reforme poslovnega okolja, sprejete v okviru prvega zahtevka za plačilo, bodo spodbudile rast produktivnosti v Sloveniji.

Zakon o oblikah alternativnih investicijskih skladov, ki je v veljavi od 10. avgusta 2022, je podlaga za okrepitev kapitalskih trgov v Sloveniji. Spremembe Zakona o spodbujanju investicij zagotavljajo, da so merila za javno podporo naložbam podjetij osredotočena na visoko produktivne, trajnostne in digitalno usmerjene poslovne modele in naložbe. Sprejetje Uredbe o razvojnih spodbudah za turizem, ki je del prvega zahtevka za plačilo, bo prispevalo tudi k nadaljnjemu razvoju turističnega sektorja. Uredba določa podrobne pogoje in merila za dodelitev spodbud v turističnem sektorju. Te reforme prispevajo k obravnavi specifičnih priporočil za državo glede dostopa do financiranja in poslovnega okolja.

Slovenija je sprejela pomembne ukrepe za izboljšanje svoje institucionalne in zdravstvene odpornosti.

V okviru prvega zahtevka za plačilo je začel veljati Zakon o debirokratizaciji, ki odpravlja znatne upravne ovire za poslovni sektor in javnost. Spremembe Zakona o javnem naročanju poenostavljajo postopke, da se omogoči dopolnitev in pojasnitev ponudb pri izbiri ponudb ter izločitev neobičajno nizkih ponudb. Slovenija je tudi uskladila svoje podatkovne zbirke o javnih naročilih z zbirkami EU in poslala vse podatke, potrebne za kazalnike javnega naročanja v pregledu enotnega trga. Izvajanje nacionalnega modela spremljanja kazalnikov kakovosti za izvajalce dolgotrajne oskrbe bo prispevalo k večji preglednosti sektorja. To je pomemben korak k vzpostavljanju enotnega sistema dolgotrajne oskrbe v Sloveniji. Poleg tega je bila uvedena reforma, s katero je bil formaliziran pravni in institucionalni okvir za kontrolni in revizijski sistem v okviru mehanizma za okrevanje in odpornost v Sloveniji, da bi se omogočilo njegovo učinkovito delovanje. Te reforme prispevajo k obravnavi specifičnega priporočila za državo v zvezi z javno upravo in specifičnih priporočil v zvezi z dolgotrajno oskrbo.

V letih 2023 in 2024 naj bi delo v zvezi z reformami napredovalo, izvajanje pomembnih naložb pa se bo pospešilo.

Veljati naj bi začeli Zakon o sistemu plač v javnem sektorju, spremembe Zakona o pokojninskem in invalidskem zavarovanju ter prepoved uporabe fosilnih goriv za ogrevanje v novih stavbah. Pričakuje se, da bodo oddana naročila za projekte na številnih področjih, vključno z naložbami v protipoplavno varnost, gradnjo infekcijske klinike v Ljubljani, nacionalnim sistemom telemedicine, nadgradnjo železniških odsekov in postaj ter zmogljivostmi za dolgotrajno oskrbo.

Ključni pričakovani rezultati v okviru NOO v letih 2023–2024

- Ustanovitev obnovljivega sklada za energetske prenove stavb javnega sektorja
- Sprejetje resolucije o nacionalnem programu varstva pred naravnimi in drugimi nesrečami
- Vzpostavitev celovitega pravnega okvira za uporabo alternativnih goriv v prometu, ki zajema vzpostavitev, registracijo in delovanje polnilne/oskrbovalne infrastrukture
- Priprava reforme pokojninskega sistema v tesnem posvetovanju s socialnimi partnerji, da se zagotovita ustreznost in dolgoročna vzdržnost
- Sprejetje zakona o sistemu plač v javnem sektorju
- Vzpostavitev dodatnih hrbteničnih optičnih povezav s hitrostjo 100 Gb/s, ki povezujejo podatkovna vozlišča javnih zavodov Akademске in raziskovalne mreže Slovenije in zajemajo vsaj 75 % vseh povezav
- Vzpostavitev neodvisnega organa za spremljanje in nadzor kakovosti v zdravstvenem sistemu
- Podpora programu digitalne preobrazbe z oddajo naročil za projekte za digitalno preobrazbo podjetij

NADALJNJE PREDNOSTNE NALOGE V PRIHODNOSTI

Slovenija se poleg izzivov, ki so obravnavani v načrtu za okrevanje in odpornost, sooča z dodatnimi izzivi.

Vzdržnost javnih financ ostaja kritično vprašanje, skromne naložbe že leta zavirajo rast in rast produktivnosti zaostaja. Poleg tega so bile regionalne razlike še naprej znatne, težave zaradi staranja prebivalstva in pomanjkanja delovne sile pa so se še povečale. Še vedno so prisotni tudi izzivi v zvezi z diverzifikacijo oskrbe z energijo in pospešitvijo zelenega prehoda. Obravnavanje teh izzivov bo pripomoglo k hitrejšemu približevanju povprečju EU v smislu BDP na prebivalca in nadaljnjemu napredku pri doseganju ciljev trajnostnega razvoja, kjer ima Slovenija trenutno prostor za nadaljnje izboljšave, in sicer pri ciljih trajnostnega razvoja 13 (podnebni ukrepi) in 2 (odprava lakote).

Vzdržnost javnih financ bo srednjeročno in dolgoročno še naprej pod pritiskom.

Vzdržnost javnih financ Slovenije je izpostavljena znatnim srednje- in dolgoročnim izzivom. Javni dolg je zmerno visok, pritisk na odhodke, povezane s staranjem prebivalstva, pa se bo v srednje- in dolgoročnem obdobju nadaljeval (glej Prilogo 21). Po osnovnem scenariju ⁽¹²⁾ do leta 2035 naj bi se odhodki, povezani s staranjem prebivalstva kot delež BDP, povečali za tretjo najvišjo stopnjo v EU, čeprav naj bi bil koeficient starostne odvisnosti starih (razmerje med osebami, starimi več kot 65 let, in delovno sposobnim prebivalstvom, tj. osebami, starimi od 20 do 64 let) nekoliko nižji kot v

preostali EU (47,3 % v primerjavi s povprečjem EU, ki znaša 47,6 %). Do leta 2045 naj bi koeficient starostne odvisnosti starih presegel povprečje EU (55,9 %; povprečje EU: 54,6 %), odhodki, povezani s staranjem prebivalstva, pa naj bi se povečevali hitreje kot povprečna poraba v EU kot delež BDP. Povečanje stroškov, povezanih s staranjem prebivalstva, je v veliki meri posledica odhodkov za pokojnine, ki jim sledita zdravstveno varstvo in dolgotrajna oskrba.

Načrtovana pokojninska reforma bo ključna za obravnavanje dolgoročne vzdržnosti javnih financ, skupaj z izboljšanjem ustreznosti pokojnin. Na dolgoročno vzdržnost javnih financ vplivata tudi sistema zdravstvenega varstva in dolgotrajne oskrbe, zato so potrebne reforme financiranja, pa tudi dostopa do oskrbe in njene kakovosti.

Rasti prijazna in zelena davčna reforma lahko dolgoročno podpre konsolidacijo javnih financ. Skupni davki (vključno z obveznimi dejanskimi prispevki za socialno varnost) so se v letu 2022 znižali na 36,4 % BDP, predvsem zaradi začasnih znižanj dohodnine, preden je bilo to odpravljeno, in so rahlo pod povprečjem EU. Delež davčne obremenitve dela v skupnih davčnih prihodkih Slovenije je med najvišjimi v EU (53,4 %; povprečje EU: 49,5 %). Periodični davki na nepremičnine so v letu 2021 znašali 0,5 % BDP, kar je precej pod agregirano vrednostjo EU v višini 1,1 % BDP (glej Prilogo 19). Čeprav ima Slovenija visok delež prihodkov od okoljskih davkov kot delež BDP (2,8 %; povprečje EU 2,2 %), bi lahko sprejela nadaljnje povezane ukrepe za spodbujanje zelenega prehoda. Rasti prijazna in zelena davčna reforma bi lahko omogočila odmik od obdavčitve dela ter dodatno spodbudila ponudbo delovne sile in trajnostno rast z višjim deležem periodičnih davkov na nepremičnine. Nižja davčna obremenitev dela bi pripomogla k

⁽¹²⁾ Poročilo o staranju prebivalstva za leto 2021: ekonomske in proračunske projekcije za države članice EU (2019–2070), Evropska komisija.

ustvarjanju delovnih mest, tudi za tuje delavce, v gospodarskih panogah za neto ničelno dobo.

Napovedana reforma plač v javnem sektorju ima pomembne posledice za vzdržnost javnih financ. Rast povprečnih plač je po posameznih plačnih podskupinah v javnem sektorju neenakomerna in povzroča postopno fragmentacijo enotnega plačnega sistema. Spremembe, o katerih se trenutno razpravlja, kot je povečana uporaba variabilnega nagrajevanja in plačil glede na uspešnost dela, bi lahko pomagale odpraviti pomanjkanje delovne sile v javnem sektorju (npr. splošni zdravniki ali kvalificirani učitelji). Vendar bi morale to temeljiti na finančno vzdržnem sistemu, da se prepreči nadaljnje poslabšanje ravnotežja v srednjeročnem in dolgoročnejšem obdobju.

Sistema zdravstvenega varstva in dolgotrajne oskrbe se soočata z izzivi

Pomanjkanje osebja v zdravstvenem varstvu in dolgotrajni oskrbi se je zaostriło. Pomanjkanje delavcev v zdravstvu, zlasti splošnih zdravnikov, na nekaterih področjih pa tudi negovalnega osebja, povzroča vedno daljše čakalne dobe za nekatere vrste zdravljenja in velik problem za ljudi, ki iščejo splošnega zdravnika, v nekaterih regijah (glej Prilogo 16). Poleg tega so ta ozka grla in drugi dejavniki, kot so motnje v svetovnih dobavnih verigah v zadnjih letih, povzročili znatno povečanje stroškov v teh sektorjih. Izboljšave na področju visokošolskega izobraževanja ter usposabljanja na področju zdravstvenega varstva, zlasti v kombinaciji z revizijo potreb za profile delovnih mest, bi lahko pomagale odpraviti pomanjkanje delovne sile v srednjeročnem obdobju.

Javnofinančna vzdržnost zdravstvenega varstva in dolgotrajne oskrbe še ni zagotovljena. Staranje prebivalstva, ki bo v prihodnjih letih postalo še bolj izrazito, bo po pričakovanjih povzročilo ogromen finančni pritisk. Javnofinančni odhodki za zdravstvo kot

delež BDP v Sloveniji so bili sedmi najvišji med državami članicami EU in naj bi se do leta 2070 povečali za 1,5 odstotne točke BDP (povprečje EU: 0,9 odstotne točke). Predvideno povečanje odhodkov v obdobju 2019–2070 v Sloveniji je med petimi najvišjimi v EU. Delež skupne zasebne porabe za zdravstvo v skupni porabi za zdravstvo je že zdaj znaten (glej Prilogo 16). Delež samoplačniških izdatkov je majhen, saj polovico zasebnih izdatkov krije prostovoljno dopolnilno zdravstveno zavarovanje. Reforme in naložbe na področju zdravstvenega varstva v okviru NOO obravnavajo te izzive, vendar so mogoče nadaljnje izboljšave na področjih, ki vplivajo na javnofinančno vzdržnost in stroškovno učinkovitost. Brez takih izboljšav bo skoraj nemogoče ustvariti fiskalni manevrski prostor, potreben za izboljšanje storitev in pokritosti.

Zdravstveni sistem in sistem dolgotrajne oskrbe nista dovolj povezana. Obstajajo vrzeli v interakciji med različnimi deli zdravstvenega sistema (primarna, sekundarna in terciarna oskrba) in sistema dolgotrajne oskrbe, pa tudi med različnimi institucionalnimi akterji znotraj teh sistemov. To povzroča znatno neučinkovitost v sistemih, saj ti ne omogočajo največjih možnih sinergij ter preprečevanja podvajanja dela in vrzeli med sistemi. Pregledi porabe ali tehnična pomoč bi pomagali identificirati največja ozka grla in povzročitelje stroškov.

Vzpostavitev skladnega regulativnega okvira za dolgotrajno oskrbo je bila dolgoletno specifično priporočilo za Slovenijo. Slovenija si za regulacijo dolgotrajne oskrbe kot del enotnega sistema prizadeva že skoraj 20 let. To je zlasti posledica zapletenosti sistema, ki zahteva usklajevanje dejavnosti, ki so v pristojnosti več ministrstev, in nerešenega vprašanja financiranja. Novi zakon o obveznem zavarovanju za dolgotrajno oskrbo še ni sprejet. Časovni zamik pri izvajanju Zakona o dolgotrajni oskrbi, ki je bil sprejet leta 2021, vendar je bilo njegovo izvajanje zamaknjeno v leto 2024 in se trenutno revidira, ter negotovost glede financiranja sistema negativno vplivata na sprejemanje novega sistema.

Slovenija se sooča tudi z izzivi pri zagotavljanju kapitala in tehnologij, ki so potrebni za podporo tem tekočim reformam. Za učinkovito in uspešno delovanje zdravstvenega sistema in predlaganega sistema dolgotrajne oskrbe so potrebne naložbe na vseh ravneh (primarna, sekundarna, terciarna) in v vse vrste ponujene oskrbe (institucionalna, skupnostna, dnevna oskrba), v infrastrukturo, digitalizacijo ter človeške vire.

Pomanjkanje delovne sile in staranje prebivalstva ostajata velika izziva

Pomanjkanje delovne sile je ob neskladjih med ponudbo spretnosti ter povpraševanjem po njih postalo kritično. Leta 2022 je več kot polovica delodajalcev poročala o pomanjkanju osebja na področjih zdravstva in dolgotrajne oskrbe, informacijske in komunikacijske tehnologije (IKT), gradbeništva, prometa, nastanitvenih in gostinskih storitev ter izobraževanja (glej tudi prilogi 10 in 14). Stopnja prostih delovnih mest je bila skoraj tako visoka kot stopnja brezposelnosti. Še zlasti je bila visoka v gradbeništvu. Najbolj iskani profili so večinoma tisti, ki zahtevajo nižjo stopnjo izobrazbe. V energijsko intenzivnih panogah sta se izpopolnjevanje in preusposabljanje povečala, kar je ključno za zagotavljanje pravičnega zelenega prehoda (glej Prilogo 8). V srednje- do dolgoročnem obdobju lahko pomanjkanje učiteljev, zlasti naravoslovja, tehnologije, inženirstva in matematike, negativno vpliva na uspešnost Slovenije v izobraževanju.

Zadostitev potrebam po digitalno usposobljeni delovni sili je še vedno izziv, raven digitalnih spretnosti pa je še posebej nizka med starejšimi in nizko usposobljenimi delavci. V letu 2021 sta bila deleža posameznikov z vsaj osnovnimi ali zahtevnejšimi digitalnimi spretnostmi nižja od povprečja EU (50 % v primerjavi s 54 % pri vsaj osnovnih digitalnih spretnostih ter 20 % v primerjavi s 26 % pri zahtevnejših digitalnih spretnostih). Poleg tega je delež zaposlenih

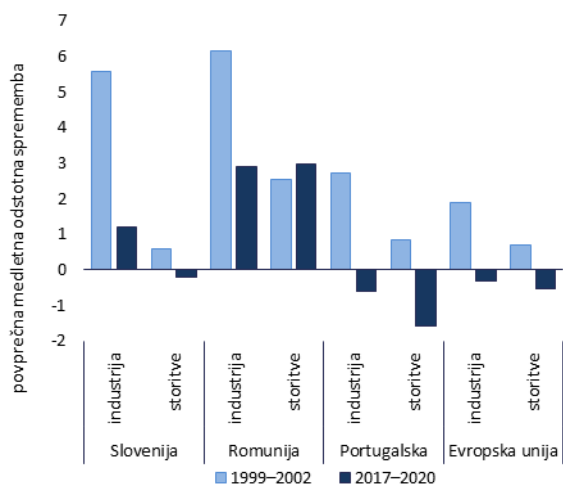
strokovnjakov za IKT tik nad povprečjem EU, vendar daleč zaostaja za deležem vodilnih držav na področju inovacij (glej tudi Prilogo 10). Digitalne spretnosti žensk in moških se le rahlo razlikujejo, naslednje skupine pa imajo nizko raven spretnosti: starejši, osebe z nizko stopnjo izobrazbe in nizkimi dohodki, priseljenci, brezposelni in neaktivne osebe. Ta dolgoročni izziv je pomembno obravnavati, da se doseže nacionalni cilj glede izobraževanja odraslih do leta 2030 (glej Prilogo 14).

Izboljšano poslovno okolje lahko poveča naložbe in izboljša produktivnost

Delež naložb ostaja pod povprečjem EU. Hkrati je gospodarstvo še vedno energijsko intenzivno in ima visoko intenzivnost emisij toplogrednih plinov, zmanjševanje emisij pa je počasno. Medtem ko so se naložbe v predelovalnem sektorju vrstile na ravni pred finančno krizo, se naložbe v sektorjih trgovine na drobno, prometa in nepremičnin niso v celoti vrstile na doslej najvišje zabeležene ravni.

Slovenija je izboljšala svojo konkurenčnost pretežno v skladu s povprečjem EU, vendar bi morala za hitrejšo gospodarsko približevanje EU dosegati še boljše rezultate na področju produktivnosti. Rast produktivnosti je v predelovalnih dejavnostih in tržnih storitvah stabilna, v gradbeništvu in drugih storitvah pa manj. Izvozno usmerjena podjetja so po produktivnosti izrazito uspešnejša (glej tudi Prilogo 12). Na domačem trgu se konkurenčni pritiski zdijo šibki, saj sta stopnji vstopa in izstopa podjetij še vedno nižji od tistih v primerljivih gospodarstvih.

Graf 3.1: Rast produktivnosti po sektorjih

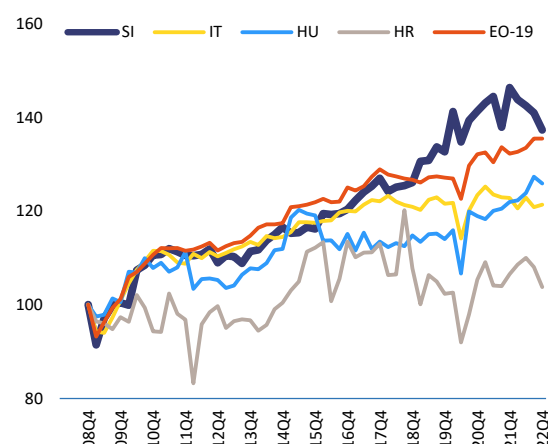

Vir: Eurostat

Slovenija je med državami članicami, v katerih imajo predelovalne dejavnosti še posebej pomembno vlogo v gospodarstvu.

Delež slovenske industrije v smislu dodane vrednosti k BDP je bil višji od povprečja EU (29 % v letu 2022 v primerjavi s 23 % v EU) (glej Prilogo 12). Uporaba materialov ostaja visoka (glej Prilogo 9). Poleg tega bi visok delež energijsko intenzivnih industrij zahteval znatne naložbe, da bi dosegli prepotrebno zeleno in digitalno preobrazbo. Rast produktivnosti dela v industrijskih sektorjih je nad povprečjem EU. Zadnji trendi pri raziskavah in inovacijah, povezanih z zelenim preходом, so v Sloveniji razmeroma negativni. Država se uvršča pod povprečje EU tako po številu patentnih družin kot po obsegu zasebnih naložb v raziskave in inovacije v okviru prednostnih nalog energetske unije na področju raziskav in inovacij.

Graf 3.2: Rast produktivnosti dela v predelovalnih dejavnostih

Vir: Eurostat

Slovenija je zmerno uspešna inovatorica, vrzel med njeno uspešnostjo in povprečjem EU pa se povečuje. Po podatkih evropskega sistema inovacijskih kazalnikov za leto 2022 ⁽¹³⁾ inovacijska uspešnost Slovenije znaša 93,5 % povprečja EU in se izboljšuje počasneje kot v večini drugih držav članic.

Glavne ovire za uspešnost Slovenije so nizke ravni tveganega kapitala ter odhodkov za raziskave in razvoj v javnem sektorju, zaostajajo pa tudi naložbe in inovacije podjetij (glej Prilogo 11). Intenzivnost raziskav in razvoja je še vedno pod ravno iz leta 2013 in pod povprečjem EU. Naložbe tveganega kapitala v Sloveniji predstavljajo 0,003 % BDP, kar je najnižja vrednost v EU (glej Prilogo 11). To vpliva zlasti na inovativna MSP z visokim tveganjem in zavira komercializacijo rezultatov raziskav.

Zdi se, da digitalno preobrazbo podjetij ovirata pomanjkanje strokovnjakov za IKT in nezadostna infrastruktura. Približno 78 % slovenskih podjetij, ki zaposlujejo strokovnjake za IKT, je poročalo o težavah pri iskanju ustrezno usposobljenih zaposlenih, kar je najvišji delež v EU (glej Prilogo 10). Obstaja tveganje, da se bo ta problem v prihodnosti še poslabšal, saj se pričakuje, da se bo do leta 2030 upokojila več kot polovica učiteljev

⁽¹³⁾ Evropski sistem inovacijskih kazalnikov za leto 2022, profil države: Slovenija
https://ec.europa.eu/assets/rtd/eis/2022/ec_rtd_eis-country-profile-si.pdf.

naravoslovja, tehnologije, inženirstva in matematike, zanimanje študentov za pedagoške programe pri teh predmetih pa je majhno (glej Prilogo 15). Poleg tega je pod povprečjem EU tudi intenzivnost raziskav in razvoja slovenskega sektorja IKT. V povprečju so slovenska podjetja prevzela digitalne tehnologije v nekoliko večji meri kot v drugih državah EU, razen masovnih podatkov, za katere so ocene precej nižje. Izzivi na področju poveztivosti – na podeželskih območjih ima dostop do hitrega interneta samo 51 % gospodinjstev, pokritost z omrežjem 5G pa ostaja pod povprečjem EU – lahko v zvezi s tem predstavljajo dodatno pomanjkljivost (glej Prilogo 10).

Konkurenčnost sektorja čiste energije je ključna za razogljičenje. Glede na najnovejše razpoložljive podatke se je število patentnih družin energetske unije v Sloveniji zmanjšalo; enako velja tudi za zasebne naložbe v raziskave in inovacije v okviru prednostnih nalog energetske unije na tem področju, oboje pa je zdaj pod povprečjem EU. Poleg tega kljub nekaterim pozitivnim podatkom o zaposlenosti v posameznih sektorjih zadnji podatki (prvo četrtletje 2023) o pomanjkanju delovne sile v proizvodnji električne opreme kažejo na približno 50-odstotno pomanjkanje delovne sile, kar je precej nad povprečjem EU, ki znaša približno 30 %. Ta številka je jasen pokazatelj povpraševanja po delavcih v tem sektorju.

V Sloveniji se je v okviru zelenega prehoda v zadnjih letih povečalo pomanjkanje delovne sile v ključnih sektorjih, kar je povezano tudi s pomanjkanjem ustreznih spretnosti, kar ustvarja ozka grla pri prehodu na neto ničelno gospodarstvo. V letu 2022 je bilo v Sloveniji zabeleženo pomanjkanje delovne sile za 66 poklicev, ki zahtevajo posebne spretnosti ali znanja za zeleni prehod, vključno z izolaterji, gradbenimi tehnikami in gradbenimi inženirji ⁽¹⁴⁾. Stopnja prostih delovnih mest se

je povečala v ključnih sektorjih, kot sta gradbeništvo (s 3,5 % leta 2015 na 5,9 % leta 2021) in predelovalni sektor (z 1,2 % leta 2015 na 2,7 % leta 2021), pri čemer sta bila oba sektorja leta 2021 nad povprečjem EU, ki je znašala 3,6 % oziroma 1,9 % ⁽¹⁵⁾. V letu 2022 je bilo pomanjkanje delovne sile po poročanju podjetij dejavnik, ki omejuje proizvodnjo v industriji (za 41,4 % podjetij) in gradbeništvu (za 66,0 % podjetij) ⁽¹⁶⁾. Izpopolnjevanje in preusposabljanje za zeleni prehod, tudi za najbolj prizadete skupine, ter spodbujanje vključujočih trgov dela sta ključna vzvoda politike za pospešitev prehoda na neto ničelno gospodarstvo in zagotovitev njegove pravičnosti (glej Prilogo 8).

Kljub ukrepom, sprejetim za izboljšanje poslovnega okolja, so na tem področju še prisotni izzivi. Slovenija je sprejela ukrepe za izboljšanje enostavnosti poslovanja in zmanjšanje upravnega bremena, vendar se podjetja še soočajo s številnimi ovirami, ki so povezane na primer z učinkovitostjo državnih institucij, pretirano birokracijo in dolgotrajnimi postopki ⁽¹⁷⁾. Poleg tega obstajajo postopkovne ovire v zvezi z uvajanjem obnovljivih virov energije, ki jih je pregledala projektna skupina za uveljavljanje pravil enotnega trga ⁽¹⁸⁾ (glej Prilogo 12) in vključujejo dolgotrajne postopke za izdajo dovoljenj in pomanjkanje osebja v organih. Slovenija je sicer izvedla ukrepe za obravnavanje teh vprašanj, vendar je potrebna nadaljnja racionalizacija postopkov za izdajo dovoljenj.

Dostop do lastniškega financiranja kljub zmernemu izboljšanju od leta 2020 ostaja izziv za podjetja, zlasti MSP. Poleg tega ima Slovenija zelo nizek delež naložb

podatki med državami niso primerljivi in zajemajo najrazličnejše sektorje). Zahteve po spretnostih in znanjih temeljijo na taksonomiji spretnosti za zeleni prehod ESCO (evropska klasifikacija spretnosti/kompetenc, kvalifikacij in poklicev) (za poklice na 4-mestni ravni ISCO, ki jih je skupaj 436). Primeri so opredeljeni na podlagi ocene prijaznosti okolju in ustreznih sektorjev v ESCO.

⁽¹⁴⁾ Podatki o pomanjkanju delovne sile temeljijo na poročilu mreže EURES o pomanjkanju in presežkih delovne sile za leto 2022, Evropski organ za delo (2023). Nacionalni organi sporočajo podatke s pomočjo vprašalnika, ki temelji na upravnih podatkih in drugih virih, ki so jih predložili nacionalni uradi za usklajevanje EURES (opredelitve pomanjkanja se razlikujejo, zato

⁽¹⁵⁾ Eurostat (JVS_A_RATE_R2).

⁽¹⁶⁾ Evropska raziskava podjetij in potrošnikov.

⁽¹⁷⁾ [Poročilo o razvoju 2022, UMAR](#)

⁽¹⁸⁾ Poročilo projektne skupine za uveljavljanje pravil enotnega trga (SMET) za obdobje 2021–2022.

tveganega kapitala glede na BDP ⁽¹⁹⁾, kar vpliva na inovacijsko zmogljivost podjetij. Slovenski kapitalski trgi so poleg tega še vedno manj razviti in likvidni od povprečja EU (glej Prilogo 12). V primerjavi s povprečjem v EU se morajo slovenska podjetja bolj zanašati na bančno financiranje in manj na financiranje na trgu, kar lahko omejuje njihovo zmožnost izvajanja bolj tveganih projektov, tudi na področju digitalizacije. Tudi zeleno financiranje je še vedno premalo razvito ⁽²⁰⁾.

Zamude pri plačilih negativno vplivajo na odpornost podjetij in njihove obete za rast, zlasti za MSP. Vzel med dogovorjenim in dejanskim časom plačila se je tako v zasebnem kot v javnem sektorju v primerjavi z letom 2021 povečala, in sicer z 12 na 13 dni v zasebnem sektorju in z 11 na 13 dni v javnem sektorju. Obe številki sta bistveno višji kot pred pandemijo (glej Prilogo 12).

Preostale ovire na drugih področjih vplivajo na poslovno okolje. V preteklosti je Slovenija do neke mere zmanjšala število reguliranih poklicev, zlasti v obrtnem sektorju, vendar je regulativna restriktivnost višja od povprečja EU za poklice, kot so nepremičninski posredniki, odvetniki, gradbeni inženirji, arhitekti in turistični vodniki ⁽²¹⁾.

Treba je nadalje diverzificirati oskrbo z energijo in pospešiti zeleni prehod

V slovenski mešanici energijskih virov prevladujejo fosilna goriva. Leta 2021 je nafta predstavljala najvišji delež bruto nacionalne porabe energije v Sloveniji (34 %), sledili pa so ji jedrska energija (20 %), obnovljivi viri energije (20 %), premog (14 %) in zemeljski plin (12 %) (glej Prilogo 6). Čeprav

je bila Slovenija v preteklosti skoraj v celoti odvisna od (neposrednega in posrednega) uvoza ruskega zemeljskega plina, je leta 2022 uspela zagotoviti alternativno oskrbo iz Alžirije, ki je zadostovala za pokritje tretjine letne porabe države (glej Prilogo 7). Plin ima v Sloveniji sicer manjšo težo kot v drugih državah članicah EU, vendar je industrijski sektor, ki je od njega še posebej odvisen, zelo izpostavljen cenovnim šokom in morebitnim pomanjkanjem v oskrbi. Dodatni ukrepi za zagotovitev zanesljive oskrbe z nadaljnjimi prizadevanji za diverzifikacijo in preusmeritev z ruskih fosilnih goriv ter splošnejše zmanjšanje odvisnosti od fosilnih goriv ostajajo prednostna naloga. Poleg tega je treba obravnavati visoko energijsko in ogljično intenzivnost industrijskega sektorja z uvedbo politike za energijsko učinkovitost in investicijskimi ukrepi. Čeprav so se cene energije znižale, negotovost glede naslednje zime ostaja, zato so potrebna nadaljnja prizadevanja za strukturno zmanjšanje povpraševanja po plinu.

Slovenija zaostaja pri uvajanju obnovljivih virov energije, nadgradnji distribucijskega omrežja in izboljšanju energijske učinkovitosti. Za uporabo obnovljivih virov energije, zlasti sončne in vetrne, je treba nadalje racionalizirati postopke za izdajo dovoljenj ter več vlagati v distribucijsko omrežje in infrastrukturo za shranjevanje energije. Slovenija je dosegla svoj cilj glede obnovljivih virov energije za leto 2021 z uporabo mehanizma EU za čezmejno sodelovanje v skladu z Direktivo 2018/2001/EU (statistični prenos). Posodobitev slovenskega nacionalnega energetskega in podnebne načrta naj bi vključevala popravek navzgor pri cilju glede energije iz obnovljivih virov do leta 2030, za kar bo morala država znatno okrepiti prizadevanja pri uvajanju obratov za proizvodnjo energije iz obnovljivih virov. Predlog zakona o umeščanju naprav za proizvodnjo električne energije iz obnovljivih virov energije, ki ga je predlagala Slovenija in je del reforme v okviru NOO, je ključnega pomena za izkoristek potenciala obnovljivih virov energije na prej neizkoriščenih območjih.

⁽¹⁹⁾ Invest Europe 2021, statistični podatki o zasebnem lastniškem kapitalu v državah Srednje in Vzhodne Evrope, junij 2022.

⁽²⁰⁾ OECD, Poročilo o državi za leto 2022.

⁽²¹⁾ [Sporočilo o posodobitvi priporočil za reforme na področju regulacije poklicnih storitev](#) (COM(2021) 385).

Naknadna opredelitev in izbira prednostnih področij za obnovljive vire energije bi omogočila izvedbo reforme.

Obstoječe shranjevanje energije v Sloveniji je premalo razvito in nezadostno, da bi zadostilo potrebam lokalne proizvodnje energije iz obnovljivih virov. Izboljšanje razpoložljivosti omrežne zmogljivosti na ravni nizko- in sredjenapetostnega omrežja, vključno z digitalizacijo omrežja, bi pripomoglo k vključevanju dodatnih obratov za energijo iz obnovljivih virov, polnilne infrastrukture in energetske skupnosti. V zvezi s tem je za uspešno uporabo energetske skupnosti pomembna poenostavitev upravnih postopkov. Napredek pri ukrepih na področju energijske učinkovitosti, zlasti v gradbeništvu, ostaja prednostna naloga. Uspeh ukrepov je odvisen od prisotnosti potrebnih podpornih elementov, kot sta tehnična in upravna pomoč.

Okolju prijaznejši prometni sektor v Sloveniji ostaja izziv.

V Sloveniji emisije iz prometa predstavljajo več kot dve petini skupnih emisij CO₂ države. Odvisnost od uporabe osebnih avtomobilov je velika in država še vedno zaostaja pri uvajanju trajnostnih načinov prevoza, kar oboje vpliva na kakovost zraka. Zato so potrebna nadaljnja prizadevanja za spodbujanje prehoda z zasebnih avtomobilov na uporabo javnega prevoza, in sicer z izboljšanjem kakovosti in razpoložljivosti javnega prevoza.

Podnebne spremembe dodatno obremenjujejo biotsko raznovrstnost Slovenije.

Zaradi negativnih učinkov podnebnih sprememb, med drugim zaradi razvoja mest ter sprememb vodnega sistema in kmetijstva, se stanje ohranjenosti habitatov in vrst slabša. Vse pogostejši in intenzivnejši ekstremni vremenski pojavi (kot so poplave, suše in gozdni požari) prav tako negativno vplivajo na biotsko raznovrstnost, med drugimi sektorji (glej Prilogo 6). Upravna zmogljivost za reševanje teh vprašanj je še vedno nezadostna, strategija za prilagajanje podnebnim spremembam pa je nekoliko zastarela. Poleg tega so prisotni izzivi, povezani s spodbujanjem naravnih rešitev za protipoplavne naložbe.

KLJUČNE UGOTOVITVE

N00 Slovenije namerava obravnavati vrsto strukturnih izzivov države z naslednjimi ukrepi:

- podpiranje digitalizacije gospodarstva in javnega sektorja: Slovenija je sprejela strategijo digitalne preobrazbe podjetij in ustanovila Svet za razvoj informatike v državni upravi,
- izboljšanje poslovnega okolja za spodbujanje rasti produktivnosti: Slovenija je sprejela Zakon o oblikah alternativnih investicijskih skladov in spremenila Zakon o spodbujanju investicij,
- odprava upravnih ovir in ozkih grl za poslovni in javni sektor: Slovenija je sprejela Zakon o debirokratizaciji in spremembe Zakona o javnem naročanju,
- reforma nacionalnih sistemov zdravstvenega varstva in dolgotrajne oskrbe ter pokojninskega sistema: Slovenija je sprejela nacionalni model spremljanja kazalnikov kakovosti za izvajalce dolgotrajne oskrbe.

Slovenija bi morala zagotoviti učinkovito strukturo upravljanja in okrepiti upravno zmogljivost, da se omogoči hitro in dosledno izvajanje njenega načrta za okrevanje in odpornost. Hitro bi morala dokončati poglavje REPowerEU, da se lahko začne čim prej izvajati.

Poleg reform in naložb, predvidenih v N00, bi bilo za Slovenijo koristno, da sprejme naslednje ukrepe:

- vodenje politik, ki podpirajo dolgoročno vzdržnost javnih financ in preusmerjajo davčno obremenitev z dela na rasti prijaznejše in bolj trajnostne vire,

- izboljšanje digitalne infrastrukture države, zlasti na podeželskih območjih, in spodbujanje digitalne preobrazbe v vseh sektorjih, med drugim s pospešitvijo naložb,
- sprejetje ukrepov za obravnavanje pomanjkanja spretnosti, zlasti zelenih in digitalnih, vključno z okrepitevijo produktivnosti in digitalne preobrazbe podjetij,
- boljša povezanost dolgotrajne oskrbe in zdravstvenega varstva ter celovite naložbe, ki bodo omogočile polno izvedbo reform dolgotrajne oskrbe in zdravstvenega varstva,
- zagotovitev stroškovne učinkovitosti in finančne vzdržnosti sistema dolgotrajne oskrbe in zdravstvenega sistema; pregledi porabe bi pomagali poiskati največja ozka grla in stroškovne dejavnike,
- nadaljnje izboljševanje poslovnega okolja z odpravo birokracije in izvedbo reform za povečanje ponudbe delovne sile, s čimer bi se zmanjšala ozka grla, ter produktivnosti,
- pospešitev naložb za zeleni prehod in diverzifikacijo oskrbe z energijo, zlasti z okrepitevijo uporabe obnovljivih virov energije, predvsem z dodatno racionalizacijo postopkov za izdajo dovoljenj, okrepitevijo distribucijskih omrežij električne energije, izboljšanjem energijske učinkovitosti ter pospešitvijo prehoda na uporabo javnega prevoza.

PRILOGE

Presečni kazalniki	23
A1. Cilji trajnostnega razvoja	23
A2. Napredek pri izvajanju specifičnih priporočil za državo	25
A3. Načrt za okrevanje in odpornost – pregled	28
A4. Drugi instrumenti EU za okrevanje in rast	30
A5. Odpornost	33
Okoljska trajnostnost	34
A6. Evropski zeleni dogovor	34
A7. Energetska varnost in cenovna dostopnost energije	39
A8. Pravičen prehod na podnebno nevtralnost	44
Produktivnost	47
A9. Produktivnost, učinkovitost in krožnost virov	47
A10. Digitalna preobrazba	50
A11. Inovacije	52
A12. Industrija in enotni trg	55
A13. Javna uprava	59
Pravičnost	61
A14. Izzivi na področju zaposlovanja, spretnosti ter socialne politike glede na evropski steber socialnih pravic	61
A15. Izobraževanje in usposabljanje	64
A16. Zdravje in zdravstveni sistemi	67
A17. Gospodarska in socialna uspešnost na regionalni ravni	70
Makroekonomska stabilnost	73
A18. Ključna gibanja v finančnem sektorju	73
A19. Obdavčitev	76
A20. Tabela ključnih gospodarskih in finančnih kazalnikov	78
A21. Analiza vzdržnosti dolga	79

SEZNAM TABEL

A2.1. Preglednica specifičnih priporočil za Slovenijo za obdobje 2019–2022	26
A3.1. Ključni elementi NOO Slovenije	28

A5.1. Indeksi odpornosti, ki povzemajo stanje po razsežnostih in področjih preglednic odpornosti	33
A6.1. Kazalniki, ki kažejo napredek pri evropskem zelenem dogovoru z makroekonomskega vidika	34
A7.1 Ključni energetski kazalniki	39
A8.1 Ključni kazalniki za pravičen prehod v Sloveniji	44
A9.1 Splošni in sistemski kazalniki krožnosti	48
A10.1 Ključni cilji digitalnega desetletja, ki se spremljajo s kazalniki DESI	51
A11.1 Ključni kazalniki inovacij	52
A12.1 Industrija in enotni trg	56
A13.1 Kazalniki delovanja javne uprave	59
A14.1 Pregled socialnih kazalnikov za Slovenijo	61
A14.2 Položaj Slovenije glede ciljev na področju zaposlovanja, spretnosti in zmanjševanja revščine do leta 2030	62
A15.1 Cilji na ravni EU in drugi kontekstualni kazalniki v okviru strateškega okvira za evropski izobraževalni prostor	64
A16.1 Ključni kazalniki zdravja	67
A17.1 Izbrani kazalniki na regionalni ravni – Slovenija	70
A18.1 Kazalniki finančne trdnosti	73
A19.1 Kazalniki obdavčitve	76
A20.1 Ključni gospodarski in finančni kazalniki	78
A21.1 Analiza vzdržnosti dolga za Slovenijo	79
A21.2 Toplotna karta tveganj za vzdržnost javnih financ za Slovenijo	81

SEZNAM GRAFOV

A1.1. Napredek pri doseganju ciljev trajnostnega razvoja v Sloveniji v zadnjih petih letih	24
A2.1. Napredek Slovenije pri izvajanju specifičnih priporočil za obdobje 2019–2022 (evropski semester 2023)	25
A3.1. Stanje izpolnjevanja mejnikov in ciljev	28
A3.2. Skupna nepovratna sredstva, izplačana v okviru mehanizma za okrevanje in odpornost	29
A3.3. Izplačila po stebrih	29
A4.1. Skladi kohezijske politike za obdobje 2021–2027 v Sloveniji: proračun po skladih	30
A4.2. Sinergije med skladi kohezijske politike in šestimi stebri mehanizma za okrevanje in odpornost v Sloveniji	30
A4.3. Prispevek skladov kohezijske politike k ciljem trajnostnega razvoja v obdobjih 2014–2020 in 2021–2027 v Sloveniji	31
A6.1. Tematski graf – emisije toplogrednih plinov iz sektorjev, ki so vključeni v porazdelitev prizadevanj, v Mt ekvivalenta CO ₂ , 2005–2021	34
A6.2. Mešanica energijskih virov (zgornji graf) in mešanica virov električne energije (spodnji graf), 2021	35
A6.3. Tematski graf – potrebe po okoljskih naložbah in sedanje naložbe, letno v obdobju 2014–2020	36
A7.1 Delež porabe plina po sektorjih, 2021	40
A7.2 Delež porabe plina na industrijski sektor (% skupne porabe plina v industriji)	40
A7.3 Slovenske maloprodajne cene energije za industrijo (zgornji graf) in gospodinjstva (spodnji graf)	41
A7.4 Zasebne naložbe v raziskave in inovacije v okviru prednostnih nalog energetske unije na področju raziskav in inovacij	42
A8.1 Izzivi v zvezi s pravičnim prehodom v Sloveniji	44
A8.2 Distribucijski učinki cen energije zaradi naraščajočih izdatkov za energijo (2021–2023) v Sloveniji	46
A9.1 Trend pri rabi materialov	47
A9.2 Obdelava komunalnih odpadkov	47
A11.1 Intenzivnost raziskav in razvoja kot % BDP v obdobju 2010–2021	52
A11.2 Tvegani kapital kot % BDP v letu 2021	52
A12.1 Produktivnost dela v industriji	55
A12.2 Poslovno okolje in dejavniki produktivnosti	57
A13.1 Slovenija. (a) ocena regulativnega učinka, (b) sodelovanje deležnikov in (c) naknadno ocenjevanje zakonodaje	60
A16.1 Pričakovana življenjska doba ob rojstvu (v letih)	67
A16.2 Predvideno povečanje javnofinančnih odhodkov za zdravstveno varstvo v obdobju 2019–2070	67
A19.1 Davčni prihodki za različne vrste davkov kot % skupne obdavčitve	77
A19.2 Davčni primež za prejemnike edinega in prejemnike drugega dohodka v gospodinjstvu kot % skupnih stroškov dela, 2022	77

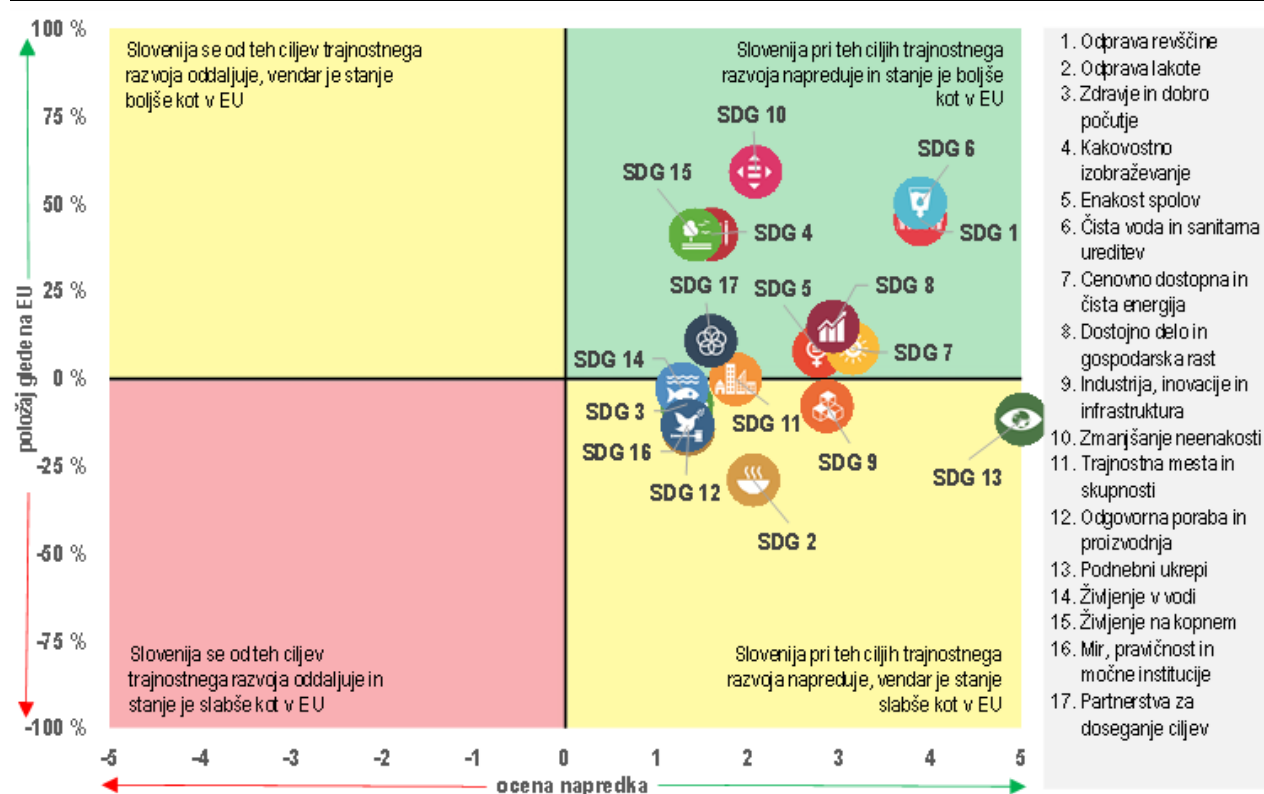

V tej prilogi je ocenjen napredek Slovenije pri doseganju ciljev trajnostnega razvoja v skladu s štirimi razsežnostmi konkurenčne trajnostnosti. 17 ciljev trajnostnega razvoja in z njimi povezani kazalniki tvorijo okvir politike v okviru agende ZN za trajnostni razvoj do leta 2030. Cilj je odpraviti vse oblike revščine, se boriti proti neenakostim ter obvladati podnebne spremembe in okoljsko krizo, pri tem pa poskrbeti, da nihče ne bo prezrt. EU in njene države članice so zavezane temu zgodovinskemu svetovnemu okvirnemu sporazumu in imajo aktivno vlogo pri doseganju čim večjega napredka pri ciljih trajnostnega razvoja. Spodnji graf temelji na sklopu kazalnikov EU za cilje trajnostnega razvoja, ki so bili razviti za spremljanje napredka pri doseganju ciljev trajnostnega razvoja v okviru EU.

Slovenija se izboljšuje pri večini kazalnikov ciljev trajnostnega razvoja, povezanih z

okoljsko trajnostnostjo (cilji trajnostnega razvoja 2, 6, 7, 9, 11, 12, 13, 15), vendar mora še dohiteti povprečje EU pri nekaterih drugih ciljih (12 in 14). Rahlo je napredovala pri povečanju deleža energije iz obnovljivih virov v bruto končni porabi energije (cilj trajnostnega razvoja 7); ta se je v letu 2021 povečal s 24,1 % na 25,0 %. Poleg tega je sprejela nekatere ukrepe v zvezi z odvisnostjo od uvoza energije, ki jo je zmanjšala z 49,3 % v letu 2015 na 45,8 % v letu 2020. NOO naj bi z obravnavanjem regulativnih izzivov znatno okrepil zmogljivost Slovenije na področju energije iz obnovljivih virov. V zvezi s tem je Slovenija dosegla določen napredek pri cilju trajnostnega razvoja 13 (podnebni ukrepi), čeprav mora dohiteti povprečje EU. Zlasti je povečala delež energije iz obnovljivih virov v bruto končni porabi energije z 22,0 % v letu 2015 na 25,0 % v letu 2021. Kljub izboljšavam na področju industrije, inovacij in infrastrukture (cilj

Graf A1.1: Napredek pri doseganju ciljev trajnostnega razvoja v Sloveniji v zadnjih petih letih

Za podrobne nabore podatkov o različnih ciljih trajnostnega razvoja glej letno poročilo Eurostata „Sustainable development in the European Union“ (Trajnostni razvoj v Evropski uniji); za podrobnosti o obsežnih podatkih za posamezne države o kratkoročnem napredku držav članic: *Ključne ugotovitve – Kazalniki trajnostnega razvoja – Eurostat* (europa.eu). Položaj vsakega cilja trajnostnega razvoja v državi je rezultat agregiranja vseh kazalnikov za posamezni cilj v primerjavi s povprečjem EU. Visok položaj ne pomeni, da je država blizu izpolnitve določenega cilja trajnostnega razvoja, temveč kaže, da je uspešnejša od povprečja EU. Ocena napredka je absolutno merilo, ki temelji na trendih kazalnikov v zadnjih petih letih. Pri izračunu se ne upoštevajo ciljne vrednosti, saj večina ciljev politike EU velja le za agregatno raven EU. Glede na razpoložljivost podatkov za posamezni cilj ni vseh 17 ciljev trajnostnega razvoja prikazanih za vsako državo.

Vir: Eurostat, zadnja posodobitev z začetka aprila 2023, razen kazalnikov ankete o delovni sili v EU, objavljenih 27. aprila 2023. Podatki se nanašajo predvsem na obdobje 2016–2021 ali 2017–2022.

trajnostnega razvoja 9) mora Slovenija pri nekaterih kazalnikih še dohiteti povprečje EU. Delež avtobusov in vlakov v potniškem prometu je zelo nizek (8,7 % leta 2020 v primerjavi s povprečjem EU, ki znaša 12,8 %). Kar zadeva življenje v vodi (cilj trajnostnega razvoja 14), je delež morskih zavarovanih območij v državi (5 % v letu 2021) občutno nižji od povprečja EU (12,1 % v letu 2021). Slovenski NOO vsebuje več ukrepov, katerih cilj je povečati trenutno nizko uporabo javnega prevoza in znatno izboljšati železniško infrastrukturo države, kar bo Sloveniji pomagalo pri reševanju tega izziva.

Slovenija je uspešna ali se izboljšuje pri nekaterih kazalnikih ciljev trajnostnega razvoja, povezanih s pravičnostjo (cilji trajnostnega razvoja 1, 4, 5, 7, 8, 10), vendar mora pri dostopu do zdravstvenega varstva (cilj trajnostnega razvoja 3) dohiteti povprečje EU. Slovenija se je dobro odrezala pri revščini in osnovnih potrebah (cilj trajnostnega razvoja 1) in ima v primerjavi s povprečjem EU (EU: 21,7 % v letu 2021) nizek delež ljudi, ki jim grozi revščina ali socialna izključenost, in sicer 13,2 % leta 2021. Poleg tega je izboljšala rezultate pri kazalniku enakosti spolov v zvezi s pravičnostjo (cilj trajnostnega razvoja 5), vendar še ni dohitela povprečja EU. Kakovost izobraževanja (cilj trajnostnega razvoja 4) je nad povprečjem EU in se izboljšuje. Kljub dobremu napredku pri cenovno dostopni in čisti energiji (cilj trajnostnega razvoja 7) je Slovenija pri tem cilju le rahlo nad povprečjem EU. Kar zadeva dostop do zdravstvenega varstva (cilj trajnostnega razvoja 3), so neizpolnjene potrebe po zdravstveni oskrbi po lastnem poročanju večje kot v EU (v letu 2021 4,8 % prebivalstva, starega 16 let ali več; povprečje EU: 2,0 %). Slovenski NOO vsebuje več ukrepov za učinkovito obravnavanje tega izziva, vključno s ključnimi reformami na področju dolgotrajne oskrbe in zdravstvenega varstva.

Slovenija dosega dobre rezultate pri večini kazalnikov ciljev trajnostnega razvoja, povezanih s produktivnostjo (cilji trajnostnega razvoja 4, 8 in 9), vendar mora še dohiteti povprečje EU pri cilju trajnostnega razvoja 9. Dosegla je znaten napredek na področju trajnostne infrastrukture (cilj trajnostnega razvoja 9) glede deleža gospodinjestev z visokohitrostno internetno povezavo. Od leta 2015 se je ta delež povečal s 50,4 % na 65,5 % v letu 2020 in celo na 72,4 % v letu 2021. Na

področju digitalnih spretnosti (cilj trajnostnega razvoja 4) je Slovenija še vedno pod povprečjem EU glede deleža odraslih z vsaj osnovnimi digitalnimi spretnostmi (49,7 % leta 2021; povprečje EU: 53,9 %). To pomeni, da več kot polovica slovenskega prebivalstva, starega od 16 do 74 let, še vedno nima osnovnih digitalnih spretnosti. Slovenski NOO bo prispeval k digitalizaciji javnega in zasebnega sektorja v državi ter okrepitvi digitalnih spretnosti. Ukrepi v okviru NOO bodo zagotovili nadaljnji napredek pri teh ciljih trajnostnega razvoja.

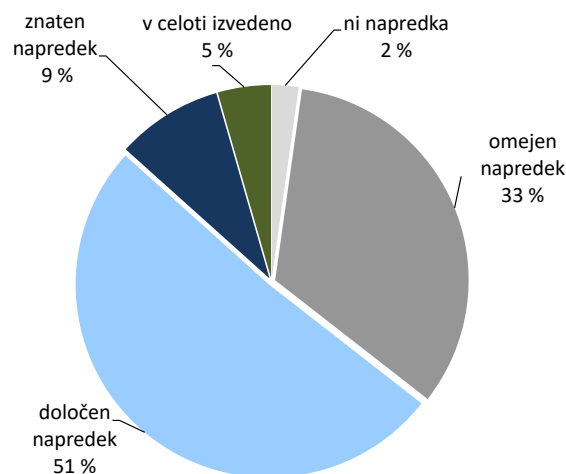
Slovenija na splošno dosega dobre rezultate pri kazalnikih ciljev trajnostnega razvoja, povezanih z makroekonomsko stabilnostjo (cilji trajnostnega razvoja 8, 16 in 17). Prav tako dosega dobre rezultate pri kazalnikih, ki merijo zaposlenost (cilj trajnostnega razvoja 8). Zlasti je odstotek mladih, ki niso zaposleni, se ne izobražujejo ali usposablajo, v primerjavi s povprečjem EU nizek (7,3 % v letu 2021; povprečje EU: 13,1 %), pa tudi stopnja dolgotrajne brezposelnosti je pod povprečjem EU (1,9 % v letu 2021; povprečje EU: 2,8 %). Pri cilju trajnostnega razvoja 16 (mir, pravičnost in močne institucije), mora Slovenija še dohiteti povprečje EU. Zlasti zaznana neodvisnost pravosodnega sistema v Sloveniji je nižja od povprečja EU (v Sloveniji jo je 49 % prebivalstva leta 2022 ocenilo kot zelo in precej dobro, povprečje EU: 53 %). Poleg tega mora Slovenija dohiteti povprečje EU pri realnem BDP na prebivalca (cilj trajnostnega razvoja 8) (21 310 EUR v letu 2021; povprečje EU: EUR 27 880). Imela je tudi nižji delež naložb v BDP (cilj trajnostnega razvoja 8) od povprečja EU (20,3 % BDP; povprečje EU: 22,4 %). Slovenija se sooča z izzivi zlasti glede dolgoročne vzdržnosti javnih financ zaradi staranja prebivalstva in pritiska na javnofinančne odhodke na področju pokojnin, zdravstvenega varstva in dolgotrajne oskrbe. Slovenski NOO vključuje ukrepe v zvezi z dolgotrajno oskrbo za zmanjšanje učinka na javnofinančno vzdržnost. Pri „partnerstvih za doseganje ciljev“ (cilj trajnostnega razvoja 17), država dobro napreduje in se uvršča nad povprečje EU.

Ker so cilji trajnostnega razvoja krovni okvir, so vse povezave z zadevnimi cilji trajnostnega razvoja pojasnjene ali prikazane z ikonami v drugih prilogah.

Komisija je ocenila izvajanje specifičnih priporočil za državo za obdobje 2019–2022 ⁽²²⁾, naslovljenih na Slovenijo v okviru evropskega semestra. Ta priporočila se nanašajo na številna področja politike, ki so povezana s 13 od 17 ciljev trajnostnega razvoja (glej prilogi 1 in 3). V oceni so upoštevani dosednji ukrepi politike, ki jih je sprejela Slovenija ⁽²³⁾, ter zaveze iz načrta za okrevanje in odpornost (NOO) ⁽²⁴⁾. V tej fazi izvajanja NOO je bil pri 51 % specifičnih priporočil za Slovenijo, ki so bila v obdobju 2019–2022 osredotočena na strukturna vprašanja, zabeležen vsaj „določen napredek“, pri 33 % pa je bil ugotovljen „omejen napredek“ (glej graf A2.1). Ob nadaljnjem izvajanju NOO se v prihodnjih letih pričakuje precejšen napredek pri obravnavanju strukturnih specifičnih priporočil za državo.

Graf A2.1: Napredek Slovenije pri izvajanju specifičnih priporočil za obdobje 2019–2022 (evropski semester 2023)

Vir: Evropska komisija

⁽²²⁾ Specifična priporočila za državo iz leta 2022: [EUR-Lex – 32022H0901\(24\) – SL – EUR-Lex \(europa.eu\)](#).

Specifična priporočila za državo iz leta 2021: [EUR-Lex – 32021H0729\(25\) – SL – EUR-Lex \(europa.eu\)](#).

Specifična priporočila za državo iz leta 2020: [EUR-Lex – 32020H0826\(24\) – SL – EUR-Lex \(europa.eu\)](#).

Specifična priporočila za državo iz leta 2019: [EUR-Lex – 32019H0905\(24\) – SL – EUR-Lex \(europa.eu\)](#).

⁽²³⁾ Vključno z ukrepi politike, o katerih se poroča v nacionalnem reformnem programu in v okviru mehanizma za okrevanje in odpornost (poročanje o napredku pri izvajanju mejnikov in ciljev dvakrat letno ter na podlagi ocene zahtevkov za plačilo).

⁽²⁴⁾ Države članice so bile pozvane, naj v svojih NOO učinkovito obravnavajo vsa ali pomemben del zadevnih specifičnih priporočil, ki jih je Svet naslovil nanje v letih 2019 in 2020. Ocena izvajanja specifičnih priporočil za državo, predstavljena tukaj, upošteva stopnjo izvajanja ukrepov, vključenih v NOO, in ukrepov, izvedenih zunaj NOO v času ocene. Ukrepi, določeni v Prilogi k sprejetemu Izvedbenemu sklepu Sveta o odobritvi ocene NOO, ki še niso sprejeti ali izvedeni, vendar se v skladu z metodologijo ocenjevanja specifičnih priporočil za države štejejo za verodostojno napovedane, dobijo oceno „omejen napredek“. Ko so ti ukrepi izvedeni, lahko dobijo oceno „določen/znaten napredek“ ali „v celoti izvedeno“, kakor je ustrezno.

Tabela A2.1: Preglednica specifičnih priporočil za Slovenijo za obdobje 2019–2022

Slovenija	Ocena maja 2023*	Vključenost CSR v NOO do leta 2026	Zadevni cilji trajnostnega razvoja (SDG)
2019, CSR 1	omejen napredek		
<i>V letu 2020 doseže srednjeročni proračunski cilj.</i>	ni več relevantno	ni relevantno	SDG 8, 16
<i>Sprejme in izvede reforme zdravstva</i>	omejen napredek	ustrezni ukrepi v NOO, načrtovani od leta 2024 dalje	SDG 3
<i>in dolgotrajne oskrbe, ki zagotavljajo kakovost, dostopnost in dolgoročno javnofinancijsko vzdržnost.</i>	določen napredek	ustrezni ukrepi v NOO, ki se izvajajo od leta 2021 dalje	SDG 3
<i>Zagotovi dolgoročno vzdržnost in ustreznost pokojninskega sistema, vključno s prilagoditvijo zakonsko določene upokojitvene starosti, omejevanjem predčasnega upokojevanja in drugih oblik predčasnega odhoda s trga dela.</i>	omejen napredek	ustrezni ukrepi v NOO, načrtovani od leta 2024 dalje	SDG 8
<i>Poveča zaposljivost nizko usposobljenih in starejših delavcev z izboljšanjem ustreznosti izobraževanja in usposabljanja za potrebe trga dela ter z ukrepi vseživljenjskega učenja in aktivacijskimi ukrepi, vključno z izboljšanjem digitalne pismenosti.</i>	omejen napredek	ustrezni ukrepi v NOO, načrtovani od leta 2024 dalje	SDG 4, 8
2019, CSR 2	določen napredek		
<i>Podpira razvoj trgov lastniških vrednostnih papirjev.</i>	določen napredek	ustrezni ukrepi v NOO, ki se izvajajo od leta 2022 dalje	SDG 8, 9
<i>Izboljša poslovno okolje z zmanjšanjem regulativnih omejitev in upravnega bremena.</i>	določen napredek	ustrezni ukrepi v NOO, ki se izvajajo od leta 2021 dalje	SDG 8, 9
<i>Izboljša konkurenco, profesionalizacijo in neodvisen nadzor na področju javnih naročil.</i>	določen napredek	ustrezni ukrepi v NOO, ki se izvajajo od leta 2021 dalje	SDG 9
<i>Izvede privatizacije v skladu z obstoječimi načrti.</i>	določen napredek	ni relevantno	SDG 9
2019, CSR 3	določen napredek		
<i>Ekonomsko politiko v zvezi z naložbami osredotoči na raziskave in inovacije.</i>	določen napredek	ustrezni ukrepi v NOO, načrtovani od leta 2021 dalje	SDG 9, 10, 11
<i>nizkoogljični in energijski prehod,</i>	omejen napredek	ustrezni ukrepi v NOO, načrtovani od leta 2022 dalje	SDG 7, 9, 10, 11, 13
<i>trajnostni promet (zlasti železniški) in</i>	določen napredek	ustrezni ukrepi v NOO, načrtovani od leta 2022 dalje	SDG 10, 11
<i>okoljsko infrastrukturo, pri tem pa upošteva regionalne razlike.</i>	določen napredek	ustrezni ukrepi v NOO, načrtovani od leta 2022 dalje	SDG 6, 10, 11, 12, 15
2020, CSR 1	določen napredek		
<i>V skladu s splošno odstopno klavzulo v okviru Pakta za stabilnost in rast sprejme vse potrebne ukrepe za učinkovit odziv na pandemijo COVID-19, ohranitev gospodarstva in podporo okrevanju, ki bo sledilo. Kadar gospodarske razmere to omogočajo, izvaja fiskalne politike, namenjene doseganju preudarnih srednjeročnih fiskalnih položajev in zagotavljanju vzdržnosti dolga ob krepitvi naložb.</i>	ni več relevantno	ni relevantno	SDG 8, 16
<i>Zagotovi odpornost zdravstvenega sistema in sistema dolgotrajne oskrbe, vključno z zagotavljanjem zadostne oskrbe s kritično medicinsko opremo in odpravo pomanjkanja zdravstvenih delavcev;</i>	določen napredek	ustrezni ukrepi v NOO, ki se izvajajo od leta 2022 dalje	SDG 3
2020, CSR 2	znaten napredek		
<i>Ublaži učinek krize zaradi COVID-19 na socialnem področju in pri zaposlovanju, tudi z zagotovitvijo ustreznega nadomestila dohodka in socialne zaščite,</i>	znaten napredek	ustrezni ukrepi v NOO, načrtovani od leta 2021 dalje	SDG 1, 2, 8, 10
<i>z okrepitvijo shem skrajšanega delovnega časa in s prožnimi ureditvami dela.</i>	znaten napredek	ustrezni ukrepi v NOO, načrtovani od leta 2022 dalje	SDG 8
<i>Zagotovi, da bodo ti ukrepi zagotavljali ustrezno zaščito za delavce z nestandardnimi oblikami zaposlitve.</i>	določen napredek	ustrezni ukrepi v NOO, načrtovani od leta 2022 dalje	SDG 1, 2, 8, 10
2020, CSR 3	določen napredek		
<i>Nadaljuje hitro izvajanje ukrepov za zagotavljanje likvidnosti in financiranja podjetjem in gospodinjstvom ter</i>	v celoti izvedeno	ustrezni ukrepi v NOO, načrtovani od leta 2022 dalje	SDG 8, 9
<i>zmanjšanje upravnega bremena.</i>	določen napredek	ustrezni ukrepi v NOO, ki se izvajajo od leta 2021 dalje	SDG 8, 9
<i>Da prednost zrelim javnim naložbenim projektom in</i>	znaten napredek	ustrezni ukrepi v NOO, načrtovani od leta 2023 dalje	SDG 8, 16
<i>spodbuja zasebne naložbe v podporo gospodarskemu okrevanju.</i>	določen napredek	ustrezni ukrepi v NOO, ki se izvajajo od leta 2023 dalje	SDG 8, 9
<i>Usmeri naložbe na zeleni in digitalni prehod, zlasti na čisto in učinkovito proizvodnjo in rabo energije,</i>	omejen napredek	ustrezni ukrepi v NOO, načrtovani od leta 2022 dalje	SDG 7, 9, 13
<i>okoljsko infrastrukturo,</i>	določen napredek	ustrezni ukrepi v NOO, načrtovani od leta 2022 dalje	SDG 6, 12, 15
<i>trajnostni promet,</i>	določen napredek	ustrezni ukrepi v NOO, načrtovani od leta 2022 dalje	SDG 11
<i>raziskave in inovacije ter</i>	določen napredek	ustrezni ukrepi v NOO, načrtovani od leta 2021 dalje	SDG 9
<i>uvajanje omrežja 5G.</i>	določen napredek	ustrezni ukrepi v NOO, načrtovani od leta 2022 dalje	SDG 9
<i>Spodbuja digitalne zmogljivosti podjetij ter</i>	določen napredek	ustrezni ukrepi v NOO, ki se izvajajo od leta 2021 dalje	SDG 9
<i>krepi digitalna znanja in spretnosti,</i>	določen napredek	ustrezni ukrepi v NOO, načrtovani od leta 2022 dalje	SDG 4
<i>e-trgovino in</i>	omejen napredek	ustrezni ukrepi v NOO, načrtovani od leta 2021 dalje	SDG 9
<i>e-zdravje.</i>	omejen napredek	ustrezni ukrepi v NOO, načrtovani od leta 2023 dalje	SDG 3

(nadaljevanje na naslednji strani)

Preglednica (nadaljevanje)

2021, CSR 1	določen napredek		
V letu 2022 ohrani spodbujevalno fiskalno naravnost, vključno s spodbudo, ki jo zagotavlja Mehanizem za okrevanje in odpornost, in ohrani nacionalno financiranje naložbe.	v celoti izvedeno	ni relevantno	SDG 8, 16
Kadar gospodarske razmere to omogočajo, izvaja fiskalno politiko, namenjeno doseganju preudarnih srednjeročnih fiskalnih položajev in zagotavljanju vzdržnosti javnih financ v srednjeročnem obdobju.	določen napredek	ni relevantno	SDG 8, 16
hkrati pa okrepi naložbe za povečanje potenciala rasti. Posebno pozornost nameni strukturi javnih financ, in sicer tako na prihodkovni kot odhodkovni strani proračuna, ter kakovosti proračunskih ukrepov, da se zagotovi trajnostno in vključujoče okrevanje. Daje prednost trajnostnim naložbam, ki spodbujajo rast, zlasti naložbam za podporo zelenemu in digitalnemu prehodu.	določen napredek	ni relevantno	SDG 8, 16
Daje prednost strukturnim reformam z vplivom na javne finance, ki bodo pomagale zagotoviti financiranje za prednostne naloge javne politike in prispevale k dolgoročni vzdržnosti javnih financ, kadar je to ustrezno, vključno s krepitvijo pokritosti, ustreznosti in vzdržnosti zdravstvenih sistemov in sistemov socialne zaščite za vse, kadar je to ustrezno.	omejen napredek	ni relevantno	SDG 8, 16
2022, CSR 1	omejen napredek		
V letu 2023 zagotovi, da bo rast nacionalno financiranih tekočih odhodkov v skladu s splošno nevtralno naravnostjo politike, ob upoštevanju nadaljnje začasne in ciljno usmerjene podpore gospodinjstvom in podjetjem, ki so najbolj ranljiva za povišanja cen energije, ter ljudem, ki bežijo iz Ukrajine. Je pripravljena prilagoditi trenutno porabo spreminjajočim se razmeram.	ni napredka	ni relevantno	SDG 8, 16
Razširi javne naložbe za zeleni in digitalni prehod ter energetske varnost, med drugim tudi z uporabo mehanizma za okrevanje in odpornost, načrta RePowerEU in drugih sredstev EU.	znaten napredek	ni relevantno	SDG 8, 16
Si v obdobju po letu 2023 prizadeva za fiskalno politiko, namenjeno doseganju preudarnih srednjeročnih fiskalnih položajev.	določen napredek	ni relevantno	SDG 8, 16
Zagotovi dolgoročno javnofinančno vzdržnost sistemov zdravstvenega varstva	omejen napredek	ustrezni ukrepi v NOO, načrtovani od leta 2024 dalje	SDG 3
in dolgotrajne oskrbe.	omejen napredek	ustrezni ukrepi v NOO, načrtovani od leta 2021 dalje	SDG 3
Uvede izravnalne ukrepe za dokončanje prehoda z obdavčitve dela, vključno s ponovnim uravnoteženjem v smeri bolj zelenih in rasti prijaznejših davkov.	omejen napredek		SDG 8, 10, 12
2022, CSR 2			
Nadaljuje izvajanje svojega načrta za okrevanje in odpornost v skladu z mejniki in cilji, določenimi v Izvedbenem sklepu Sveta z dne 28. julija 2021.	Izvajanje NOO se spremlja z oceno zahtevkov za plačilo v okviru NOO in analizo poročil, objavljenih dvakrat letno, o doseganju mejnikov in ciljev. To se mora odražati v poročilih o državah.		
Predloži programske dokumente kohezijske politike za obdobje 2021–2027, da se zaključijo pogajanja s Komisijo, in nato začne njihovo izvajanje.	Napredek pri programskih dokumentih kohezijske politike se spremlja v okviru kohezijske politike EU.		
2022, CSR 3	omejen napredek		
Diverzificira uvoz fosilnih goriv in zmanjša splošno odvisnost od fosilnih goriv	omejen napredek	ustrezni ukrepi v NOO, načrtovani od leta 2022 dalje	SDG 7, 9, 13
s pospeševanjem uvajanja obnovljivih virov energije, zlasti z nadaljnjo poenostavitvijo postopkov za izdajo dovoljenj	omejen napredek	ustrezni ukrepi v NOO, načrtovani od leta 2022 dalje	SDG 7, 8, 9, 13
in krepitvijo distribucijskega omrežja električne energije.	omejen napredek	ustrezni ukrepi v NOO, načrtovani od leta 2022 dalje	SDG 7, 9, 13
Poveča izvajanje ukrepov za energijsko učinkovitost, zlasti v gradbenem sektorju,	določen napredek	ustrezni ukrepi v NOO, načrtovani od leta 2022 dalje	SDG 7
elektrifikacijo prometnega sektorja	omejen napredek	ustrezni ukrepi v NOO, načrtovani od leta 2022 dalje	SDG 11
ter zagotovi zadostne zmogljivosti energetske infrastrukture in medsebojnih povezav.	določen napredek		SDG 7, 9, 13

Opomba:

* Glej opombo ⁽²⁴⁾.

** Ukrepi iz NOO, vključeni v to preglednico, prispevajo k izvajanju specifičnih priporočil za državo. Kljub temu so potrebni dodatni ukrepi zunaj NOO, da se v celoti izvedejo specifična priporočila za državo in obravnavajo temeljni izzivi. Ukrepi, označeni kot „se izvajajo“, zajemajo samo ukrepe, vključene v predložene zahtevke za plačilo iz mehanizma za okrevanje in odpornost, ki jih je Evropska komisija pozitivno ocenila.

Vir: Evropska komisija.

Mehanizem za okrevanje in odpornost je osrednji element prizadevanj EU za podporo njenemu okrevanju po pandemiji COVID-19, pospešitev dvojnega prehoda in krepitev odpornosti na prihodnje šoke. Mehanizem za okrevanje in odpornost prispeva tudi k izvajanju ciljev trajnostnega razvoja in obravnavanju specifičnih priporočil za državo (glej Prilogo 4). Slovenija je svoj načrt za okrevanje in odpornost (NOO) predložila 30. aprila 2021. Pozitivna ocena Komisije z dne 1. julija 2021 in odobritev Sveta z dne 28. julija 2021 sta omogočili izplačilo v višini 1,8 milijarde EUR nepovratnih sredstev in 0,7 milijarde EUR posojil v okviru mehanizma za okrevanje in odpornost za obdobje 2021–2026.

Od začetka veljavnosti uredbe o mehanizmu za okrevanje in odpornost ter ocene nacionalnih načrtov za okrevanje in odpornost so geopolitična dogajanja in gospodarska gibanja povzročila velike motnje po vsej EU. Da bi učinkovito obravnavali te motnje, (prilagojena) uredba o mehanizmu za okrevanje in odpornost državam članicam omogoča, da spremenijo svoje načrte za okrevanje in odpornost na podlagi različnih razlogov. V skladu s členom 11(2) uredbe o mehanizmu za okrevanje in odpornost je bil poleg tega 30. junija 2022 posodobljen najvišji finančni prispevek za Slovenijo na 1,5 milijarde EUR v obliki nepovratnih sredstev. V času objave tega poročila o državi še ni bila predložena nobena revizija.

Tabela A3.1: Ključni elementi NOO Slovenije

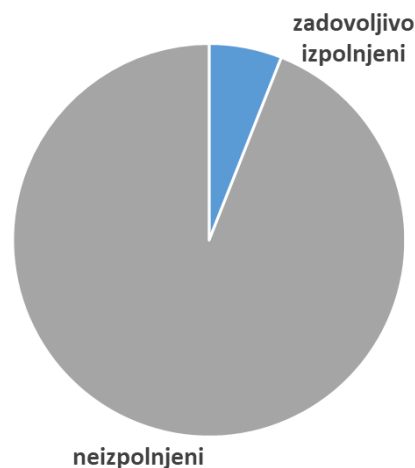
	SedANJI NOO
Področje uporabe	Prvotni načrt
Sprejetje Izvedbenega sklepa (datum predložitve)	28. julij 2021
Skupna dodelitev	1,78 milijarde EUR nepovratnih sredstev in 0,7 milijarde EUR posojil (4,77 % BDP)
Naložbe in reforme	59 naložb in 34 reform
Skupno število mejnikov in ciljev	209

Vir: preglednica kazalnikov okrevanja in odpornosti

Napredek, ki ga je Slovenija dosegla pri izvajanju svojega načrta, je objavljen v preglednici kazalnikov okrevanja in odpornosti ⁽²⁵⁾. Preglednica vsebuje tudi pregled napredka pri izvajanju mehanizma za okrevanje in odpornost kot celote na pregleden način. Grafi v tej prilogi prikazujejo trenutno stanje pri mejnikih in ciljih, ki jih mora Slovenija doseči, Komisija pa nato oceniti kot zadovoljivo izpolnjene.

Do zdaj je bilo Sloveniji v okviru mehanizma za okrevanje in odpornost izplačanih 281 milijonov EUR. Komisija je 17. septembra 2021 Sloveniji izplačala 231 milijonov EUR v obliki predhodnega financiranja, kar ustreza 13 % finančne dodelitve. Komisija je ob upoštevanju mnenja Ekonomsko-finančnega odbora pozitivno ocenila prvi zahtevek Slovenije za plačilo in je 20. aprila 2023 izplačala finančno podporo v višini 49,6 milijona EUR (znesek ne vključuje predhodnega financiranja). Povezanih 12 mejnikov zajema reforme na področjih digitalnega prehoda, poslovnega okolja, učinkovitih javnih institucij in dolgotrajne oskrbe.

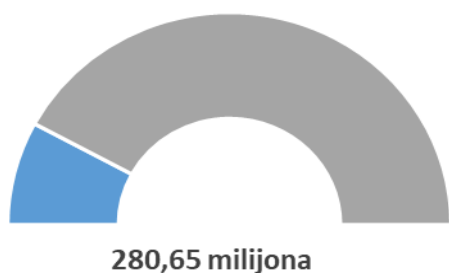
Graf A3.1: Stanje izpolnjevanja mejnikov in ciljev

Opomba: Ta graf prikazuje delež zadovoljivo izpolnjenih mejnikov in ciljev. Mejniki ali cilji so zadovoljivo izpolnjeni, ko država članica Komisiji predloži dokaz, da je dosegla mejnik ali cilj, in ko ga Komisija pozitivno oceni v izvedbenem sklepu. **Vir:** preglednica kazalnikov okrevanja in odpornosti

⁽²⁵⁾ https://ec.europa.eu/economy_finance/recovery-and-resilience-scoreboard/country_overview.html

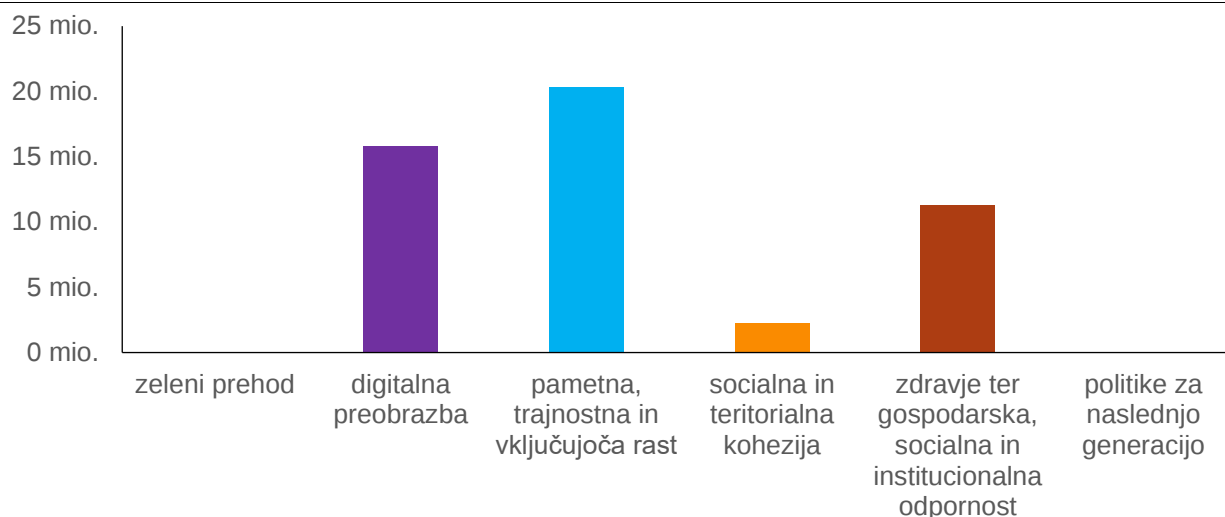
Graf A3.2: **Skupna nepovratna sredstva, izplačana v okviru mehanizma za okrevanje in odpornost**

Opomba: Ta graf prikazuje znesek doslej izplačanih nepovratnih sredstev v okviru mehanizma za okrevanje in odpornost. Nepovratna sredstva so finančni prispevki, ki jih ni treba vrniti. Skupni znesek nepovratnih sredstev, dodeljenih posamezni državi članici, se določi na podlagi razdelitvenega ključa in skupnih ocenjenih stroškov zadevnega NOO.

Vir: preglednica kazalnikov okrevanja in odpornosti

Graf A3.3: **Izplačila po stebrih**

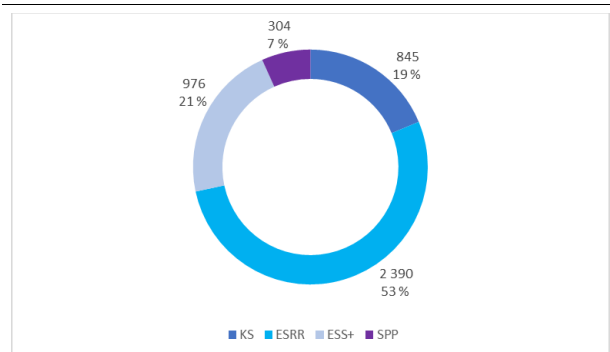
Opomba: Vsako izplačilo odraža napredek pri izvajanju mehanizma za okrevanje in odpornost pri šestih stebrih politike. Ta graf prikazuje, kako so izplačila iz mehanizma za okrevanje in odpornost (brez predhodnega financiranja) povezana s stebri. Zneski so bili izračunani tako, da so bili mejniki in cilji, ki jih zajema določeno izplačilo, povezani z oznako stebra (primarni/sekundarni) zadevnih ukrepov.

Vir: preglednica kazalnikov okrevanja in odpornosti

Proračun EU za obdobje 2021–2027 znaša več kot 1,2 bilijona EUR in je namenjen izvajanju glavnih prednostnih nalog EU. Naložbe kohezijske politike po vsej EU znašajo 392 milijard EUR in predstavljajo skoraj tretjino celotnega proračuna EU ter vključujejo približno 48 milijard EUR, investiranih v skladu s cilji načrta REPowerEU.

Graf A4.1: **Skladi kohezijske politike za obdobje 2021–2027 v Sloveniji: proračun po skladih**

(1) milijoni EUR v tekočih cenah, % skupnega zneska (skupni znesek vključuje sofinanciranje EU in nacionalno sofinanciranje)

Vir: Evropska komisija, odprti podatki o koheziji

V obdobju 2021–2027 bodo skladi kohezijske politike v Sloveniji⁽²⁶⁾ vložili 2,1 milijarde EUR v zeleni prehod in 211 milijonov EUR v digitalno preobrazbo kot del skupne dodelitve državi v višini 4,5 milijarde EUR. Zlasti Evropski sklad za regionalni razvoj (ESRR) in Kohezijski sklad⁽²⁷⁾ bosta spodbujala digitalizacijo ter raziskave in inovacije, med drugim s podpiranjem ključnih raziskovalnih infrastruktur. MSP so v središču podpore ESRR za podjetja v Sloveniji v skladu z nacionalno strategijo pametne specializacije. Pričakuje se, da bo podpora spodbudila zasebne naložbe v višini 790 milijonov EUR. ESRR in Kohezijski sklad bosta spodbujala tudi energijsko učinkovitost in obnovljive vire energije ter trajnostno mobilnost. Približno 300 000 kvadratnih metrov javnega prostora bo postalo energijsko učinkovitejših, obravnavana pa bo tudi energetska revščina več sto domov. 170 ustanov zdravstvene in dolgotrajne oskrbe ter 12 000 podjetij bo prejelo podporo, da bi se

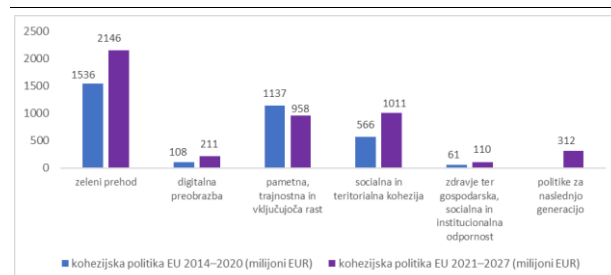
⁽²⁶⁾ Evropski sklad za regionalni razvoj (ESRR), Evropski socialni sklad plus (ESS+), Kohezijski sklad, Sklad za pravični prehod, razen programov Interreg. Skupni znesek vključuje nacionalne prispevke in prispevke EU. Vir podatkov: [odprti podatki za kohezijo](#).

⁽²⁷⁾ Pričakovani dosežki ESRR in Kohezijskega sklada v okviru programov za obdobje 2021–2027.

izboljšala dolgotrajna oskrba in socialna vključenost. Hiter prehod na nizkoogljično gospodarstvo je ključnega pomena za inovacijski potencial Slovenije. Sklad za pravični prehod bo olajšal izvajanje nacionalne strategije za izstop iz premoga (končni datum 2033) s spodbujanjem trajnostne energije ter usposabljanja in preusposabljanja delavcev za diverzifikacijo lokalnega gospodarstva v obeh premogovniških regijah. Slovenija v okviru Evropskega socialnega sklada plus (ESS+) namenja 423 milijonov EUR za večjo kakovost izobraževanja in usposabljanja ter njuno uskladitev s potrebami trga dela, pa tudi za izboljšanje dostopa do delovnih mest, zlasti za dolgotrajno brezposelne, nizko izobražene in starejše ljudi. Nadaljnji ukrepi vključujejo razvoj platforme za dolgoročno napovedovanje kompetenc ter ukrepe za vseživljenjsko učenje, vključno z nacionalno kampanjo ozaveščanja in karierno orientacijo v poklicnem izobraževanju in usposabljanju.

Od zgoraj navedenih naložb bo 369 milijonov EUR investiranih v skladu s cilji načrta REPowerEU. To dopolnjuje 381 milijonov EUR, namenjenih za načrt REPowerEU v okviru proračuna za obdobje 2014–2020. 135 milijonov EUR (2021–2027) in 314 milijonov EUR (2014–2020) je namenjenih izboljšanju energijske učinkovitosti; 163 milijonov EUR (2021–2027) in 67 milijonov EUR (2014–2020) je namenjenih energiji iz obnovljivih virov ter nizkoogljičnim raziskavam in inovacijam; 71 milijonov EUR (2021–2027) pa je namenjenih za pametne energetske sisteme.

Graf A4.2: **Sinergije med skladi kohezijske politike in šestimi stebri mehanizma za okrevanje in odpornost v Sloveniji**

(1) milijoni EUR v tekočih cenah (skupni znesek, ki vključuje sofinanciranje EU in nacionalno sofinanciranje)

Vir: Evropska komisija

V obdobju 2014–2020 so skladi kohezijske politike Sloveniji zagotovili 3,3 milijarde

EUR⁽²⁸⁾, črpanje pa je bilo 86-odstotno⁽²⁹⁾. Skupaj z nacionalnim financiranjem znašajo skupne naložbe 4,1 milijarde EUR, kar je približno 1,4 % BDP za obdobje 2014–2020.

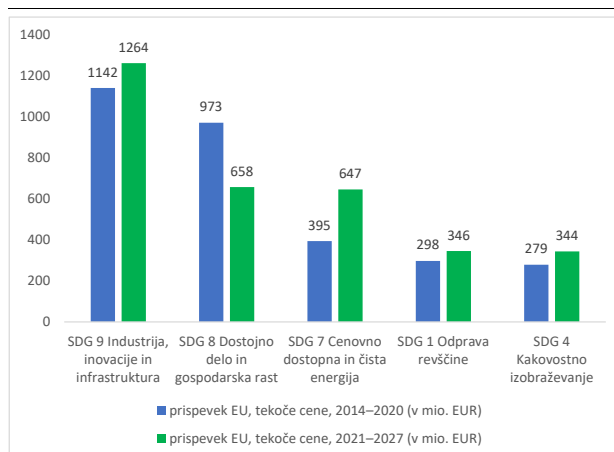
Slovenija še naprej izkorišča prožnost kohezijske politike za podporo gospodarskemu okrevanju, okrepitev konvergence in zagotavljanje ključne podpore regijam po pandemiji COVID-19. Pomoč pri okrevanju za kohezijo in območja Evrope (REACT-EU)⁽³⁰⁾ v okviru instrumenta NextGenerationEU zagotavlja 278 milijonov EUR poleg dodelitve kohezijskih sredstev za obdobje 2014–2020 za Slovenijo. Od dodatnih sredstev EU je 117 milijonov EUR namenjenih krepitvi odpornosti zdravstvenega sistema v korist ljudi po vsej državi, 110 milijonov EUR pa spodbujanju zelenega in digitalnega prehoda v več kot 2 500 podjetjih. S programom SAFE (podpora cenovno dostopni energiji) lahko Slovenija sredstva kohezijske politike za obdobje 2014–2020 uporabi tudi za podporo ranljivim gospodinjstvom, delovnim mestom in podjetjem, ki so jih visoke cene energije še posebej prizadele.

⁽²⁸⁾ Skladi kohezijske politike vključujejo ESRR, Kohezijski sklad, ESS in pobudo za zaposlovanje mladih. Programi evropskega teritorialnega sodelovanja so tukaj izključeni. V skladu s pravilom „N + 3“ je treba sredstva, namenjena za obdobje 2014–2020, porabiti do leta 2023. REACT-EU je vključen v vse podatke. Skupni znesek vključuje sofinanciranje EU in nacionalno sofinanciranje. Vir podatkov: [odprti podatki za kohezijo](#).

⁽²⁹⁾ Plačila v okviru kohezijske politike EU za obdobje 2014–2020 po državah članicah se dnevno posodablajo na strani [odprtih podatkov o koheziji](#).

⁽³⁰⁾ Dodelitev sredstev REACT-EU na portalu [odprtih podatkov o koheziji](#).

Graf A4.3: **Prispevek skladov kohezijske politike k ciljem trajnostnega razvoja v obdobjih 2014–2020 in 2021–2027 v Sloveniji**

Pet največjih prispevkov k ciljem trajnostnega razvoja v milijonih EUR v tekočih cenah.

Vir: Evropska komisija

Tako v obdobju 2014–2020 kot 2021–2027 skladi kohezijske politike znatno prispevajo k ciljem trajnostnega razvoja. Podpirajo 11 od 17 ciljev trajnostnega razvoja, zlasti cilj 9 (industrija, inovacije in infrastruktura) in cilj 7 (cenovno dostopna in čista energija)⁽³¹⁾.

Drugi skladi EU dajejo Sloveniji na voljo znatna sredstva. Skupna kmetijska politika (SKP) je v obdobju 2014–2022 dala na voljo 2,3 milijarde EUR in bo v obdobju 2023–2027 še naprej podpirala Slovenijo v višini 1,2 milijarde EUR. Oba sklada SKP (Evropski kmetijski jamstveni sklad in Evropski kmetijski sklad za razvoj podeželja) prispevata k evropskemu zelenemu dogovoru, hkrati pa zagotavljata dolgoročno prehransko varnost. Spodbujata socialno, okoljsko in gospodarsko trajnostnost ter inovacije v kmetijstvu in na podeželju ob usklajevanju z drugimi skladi EU. Evropski sklad za pomorstvo in ribištvo je Sloveniji v obdobju 2014–2020 dal na voljo 29 milijonov EUR, Evropski sklad za pomorstvo, ribištvo in akvakulturo pa ji v obdobju 2021–2027 namenja 24 milijonov EUR.

Slovenija prejema sredstva tudi iz drugih programov EU, zlasti iz Instrumenta za povezovanje Evrope (IPE), ki je v okviru IPE 2 (2021–2027) do sedaj zagotovil financiranje EU v višini 118,7 milijona EUR za sedem posebnih

⁽³¹⁾ K izvajanju ciljev trajnostnega razvoja prispevajo tudi drugi skladi EU. V obdobju 2014–2022 ti vključujejo Evropski kmetijski sklad za razvoj podeželja (EKSRP) in Evropski sklad za pomorstvo in ribištvo (ESPR).

projektov na področju strateških prometnih omrežij. Podobno je bilo v okviru programa Obzorje Evropa za slovenske raziskave in inovacije do sedaj dodeljenih skoraj 91 milijonov EUR, poleg 380 milijonov EUR, namenjenih v okviru prejšnjega programa (Obzorje 2020). Instrument za posojila v javnem sektorju, vzpostavljen v okviru mehanizma za pravični prehod, daje na voljo 20 milijonov EUR podpore Komisije v obliki nepovratnih sredstev za projekte v Sloveniji za obdobje 2021–2027, kar bo kombinirano s posojili EIB za podporo naložbam subjektov javnega sektorja v regijah pravičnega prehoda.

Slovenija je prejela podporo v okviru evropskega instrumenta za začasno podporo za ublažitev tveganj za brezposelnost v izrednih razmerah (SURE) za financiranje shem skrajšanega delovnega časa in drugih podobnih ukrepov za ublažitev posledic COVID-19. Svet je Sloveniji odobril finančno podporo v višini 1,113 milijarde EUR v obliki posojil, ki so leta 2020 podprla približno 68 % delavcev in 78 % podjetij.

Instrument za tehnično podporo podpira Slovenijo pri oblikovanju in izvajanju reform, ki spodbujajo rast, vključno s tistimi, ki so določene v njenem načrtu za okrevanje in odpornost (NOO). Slovenija od leta 2016 prejema znatno podporo. Primeri ⁽³²⁾ vključujejo podporo reformam pokojninskega sistema in javne uprave, pravosodnega sistema in obdavčitve investicijskih skladov.

⁽³²⁾ Informativni pregledi podpore za reforme po državah so na voljo [tukaj](#).

V tej prilogi so prikazane relativne zmogljivosti in ranljivosti Slovenije za odpornost z uporabo preglednic odpornosti Komisije ⁽³³⁾. Preglednice odpornosti zajemajo 124 kvantitativnih kazalnikov in so tako širok pokazatelj sposobnosti držav članic, da dosežejo napredek v štirih medsebojno povezanih razsežnostih: socialni in ekonomski, zeleni, digitalni in geopolitični. Kazalniki prikazujejo ranljivosti ⁽³⁴⁾ in zmogljivosti ⁽³⁵⁾, ki lahko postanejo vse bolj pomembne, tako za obvladovanje potekajočih prehodov kot za spoprijemanje z morebitnimi prihodnjimi šoki. S tem Komisijine preglednice odpornosti pomagajo opredeliti področja, na katerih so potrebna nadaljnja prizadevanja za vzpostavljane močnejših in odpornejših gospodarstev in družb. Povzete so v preglednici A5.1 kot sintetični indeksi odpornosti, ki prikazujejo skupno relativno stanje za vsako od štirih razsežnosti in njihova podpodročja za Slovenijo in EU-27 ⁽³⁶⁾.

Kazalniki odpornosti v okviru preglednic odpornosti za Slovenijo na splošno kažejo manjše ranljivosti v primerjavi s povprečjem EU. Slovenija beleži majhne ranljivosti v socialni in ekonomski razsežnosti preglednic odpornosti, majhne do srednje ranljivosti v geopolitični razsežnosti ter srednje ranljivosti v zeleni in digitalni razsežnosti. Na vseh področjih zelene razsežnosti in na nekaterih področjih geopolitične razsežnosti so ranljivosti države podobne kot v povprečju v EU. Slovenija ima med drugim razmeroma majhne ranljivosti v zvezi z neenakostmi in socialnimi posledicami prehodov, digitalizacijo za osebni in javni prostor ter varnostjo in demografijo.

⁽³³⁾ Za podrobnosti glej https://ec.europa.eu/info/strategy/strategic-planning/strategic-foresight/2020-strategic-foresight-report/resilience-dashboards_en; glej tudi Poročilo o strateškem predvidevanju za leto 2020 (COM(2020) 493).

⁽³⁴⁾ Ranljivosti opisujejo dejavnike, ki lahko povečajo negativni vpliv kriz in prehodov, ali ovire, ki lahko ovirajo doseganje dolgoročnih strateških ciljev.

⁽³⁵⁾ Zmogljivosti se nanašajo na dejavnike, ki omogočajo spoprijemanje s krizami in strukturnimi spremembami ter obvladovanje prehodov.

⁽³⁶⁾ Ta priloga je povezana s Prilogo 1 o ciljih trajnostnega razvoja, Prilogo 6 o zelenem dogovoru, Prilogo 8 o pravičnem prehodu na podnebno nevtralnost, Prilogo 9 o produktivnosti, učinkovitosti in krožnosti virov, Prilogo 10 o digitalnem prehodu in Prilogo 14 o evropskem stebru socialnih pravic.

V primerjavi s povprečjem EU Slovenija v celoti gledano izkazuje podobno raven zmogljivosti pri vseh kazalnikih preglednic odpornosti. Ima srednje zmogljivosti za odpornost v digitalni razsežnosti ter srednje do velike zmogljivosti v socialni in ekonomski, zeleni in geopolitični razsežnosti. Slovenija ima večje zmogljivosti od povprečja EU na področjih ekosistemov, biotske raznovrstnosti in trajnostnega kmetijstva, digitalizacije za javni prostor, oskrbe s surovinami in energijo ter vrednostnih verig in trgovine. Lahko bi izboljšala zmogljivosti v primerjavi z EU na področju digitalizacije za osebni prostor in industrijo ter na področjih kibernetike varnosti, finančne globalizacije ter varnosti in demografije.

Tabela A5.1: **Indeksi odpornosti, ki povzemajo stanje po razsežnostih in področjih preglednic odpornosti**

Razsežnost/področje	Ranljivosti		Zmogljivosti	
	SI	EU-27	SI	EU-27
Socialna in ekonomska				
Neenakosti in socialne posledice prehodov				
Zdravje, izobraževanje in delo				
Gospodarska in finančna stabilnost ter vzdržnost				
Zelena				
Blažitev podnebnih sprememb in prilagajanje				
Trajnostna raba virov				
Ekosistemi, biotska raznovrstnost, trajnostno				
Digitalna				
Digitalizacija za osebni prostor				
Digitalizacija za industrijo				
Digitalizacija za javni prostor				
Kibernetika varnost				
Geopolitična				
Surovine in oskrba z energijo				
Vrednostne verige in trgovina				
Finančna globalizacija				
Varnost in demografija				

Indeks ranljivosti

- velike
- srednje do velike
- srednje
- majhne do srednje
- majhne
- ni na voljo

Indeks zmogljivosti

- velike
- srednje do velike
- srednje
- majhne do srednje
- majhne
- ni na voljo

(1) Podatki so za leto 2021, EU-27 pa se nanaša na vrednost za EU kot celoto. Podatki, na katerih temeljijo ranljivosti EU-27 na področju vrednostnih verig in trgovine, niso na voljo, saj zajemajo ukrepe koncentracije partnerskih držav, ki niso primerljivi z vrednostmi na ravni držav članic.

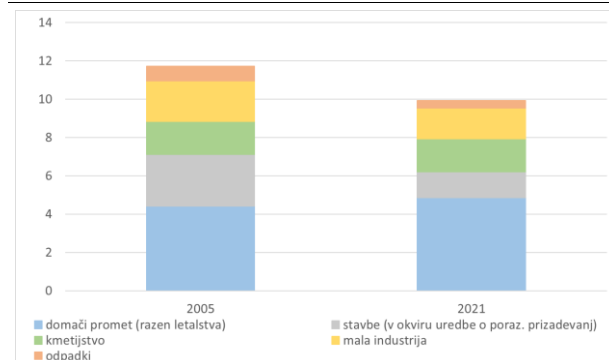
Vir: preglednice odpornosti Skupnega raziskovalnega središča – Evropska komisija

Za zeleni prehod Slovenije so potrebna nadaljnja prizadevanja za ukrepanje v zvezi z več vidiki, vključno z uvajanjem uporabe energije iz obnovljivih virov, razvojem shranjevanja energije in zmanjšanjem emisij iz cestnega prometa. V Sloveniji se evropski zeleni dogovor izvaja; v tej prilogi je kratek pregled ključnih zadevnih področij ⁽³⁷⁾.

Slovenija še ni opredelila vseh ukrepov podnebne politike, ki so potrebni za doseg podnebne cilja za leto 2030 za sektorje, ki so vključeni v porazdelitev prizadevanj ⁽³⁸⁾. Po pričakovanjih naj bi podatki o emisijah toplogrednih plinov v teh sektorjih v Sloveniji za leto 2021 pokazali, da je država ustvarila precej manj od dodeljenih letnih emisij ⁽³⁹⁾. S trenutnimi politikami v Sloveniji naj bi se te emisije do leta 2030 zmanjšale za 9 % glede na leto 2005, kar ne bo zadostovalo za doseg cilja porazdelitve prizadevanj, niti preden je bil ta zvišan v skladu s ciljem EU, ki znaša 55 %. Z dodatnimi predlaganimi ukrepi bi se emisije zmanjšale za 25 %, kar bi preseglo sedanjí cilj, vendar ne bi zadostovalo za doseg novega cilja zmanjšanja, ki znaša 27 % ⁽⁴⁰⁾. Slovenija je v svojem načrtu za

okrevanje in odpornost 42,4 % sredstev, dodeljenih v okviru mehanizma za okrevanje in odpornost, namenila za ključne reforme in naložbe za doseg podnebnih ciljev ⁽⁴¹⁾.

Graf A6.1: Tematski graf – emisije toplogrednih plinov iz sektorjev, ki so vključeni v porazdelitev prizadevanj, v Mt ekvivalenta CO₂, 2005–2021

Vir: Evropska agencija za okolje

Sektor rabe zemljišč v Sloveniji je zelo uspešen pri neto odvzemih ogljika. Slovenski gozdovi dosegajo velik delež neto odvzemov ogljika z rabo zemljišč. Za leto 2030 cilj Slovenije pri neto odvzemih v sektorju rabe zemljišč, spremembe rabe zemljišč in gozdarstva (LULUCF) pomeni odzem 146 kt ekvivalenta CO₂ (glej tabelo A6.1) ⁽⁴²⁾. Sektor je bil zaradi obsežnih motenj, razen v obdobju 2014–2018, ponor ogljika.

Fosilna goriva imajo še vedno pomembno vlogo v mešanici energijskih virov v Sloveniji. Leta 2021 so nafta in naftni proizvodi predstavljali tretjino (33 %) bruto nacionalne porabe energije v Sloveniji, medtem ko je premog predstavljal 14 %, zemeljski plin pa 12 %. Obnovljivi viri so

⁽³⁷⁾ Pregled v tej prilogi dopolnjujejo informacije iz Priloge 7 o energetske varnosti in cenovni dostopnosti, Priloge 8 o pravičnem prehodu na podnebno nevtralnost in okoljsko trajnostnost, Priloge 9 o produktivnosti, učinkovitosti in krožnosti virov, Priloge 11 o inovacijah in Priloge 19 o obdavčitvi.

⁽³⁸⁾ Cilji držav članic glede emisij toplogrednih plinov za leto 2030 (v nadaljnjem besedilu: cilji glede porazdelitve prizadevanj) so bili povečani z Uredbo (EU) 2023/857 (uredba o porazdelitvi prizadevanj) o spremembi Uredbe (EU) 2018/842, s katero so bili ukrepi v zadevnih sektorjih usklajeni s ciljem zmanjšanja emisij toplogrednih plinov v celotnem gospodarstvu na ravni EU za vsaj 55 % v primerjavi z ravnimi iz leta 1990. Uredba določa nacionalne cilje za sektorje zunaj sedanjega sistema EU za trgovanje z emisijami, zlasti za: stavbe (gretje in hlajenje), cestni promet, kmetijstvo, odpadke in malo industrijo. Emisije, zajete v sistemu EU za trgovanje z emisijami in uredbi o porazdelitvi prizadevanj, dopolnjujejo neto odvzemi na zemljiščih v sektorju rabe zemljišč, ki jih ureja Uredba (EU) 2018/841 (uredba o rabi zemljišč, spremembi rabe zemljišč in gozdarstvu (LULUCF)), spremenjena z Uredbo (EU) 2023/839.

⁽³⁹⁾ Dodeljene letne emisije Slovenije za leto 2021 so znašale 11,1 Mt ekvivalenta CO₂, ocenjene emisije v letu 2021 pa so znašale 9,9 Mt ekvivalenta (glej dokument Evropske komisije Pospeševanje prehoda na podnebno nevtralnost za varnost in blaginjo Evrope: poročilo o napredku na področju podnebnih ukrepov za leto 2022, SWD(2022) 343).

⁽⁴⁰⁾ Glej informacije o oddaljenosti od cilja podnebne politike za leto 2030 v tabeli A6.1. Obstoječi in dodatni ukrepi na dan 15. marca 2021.

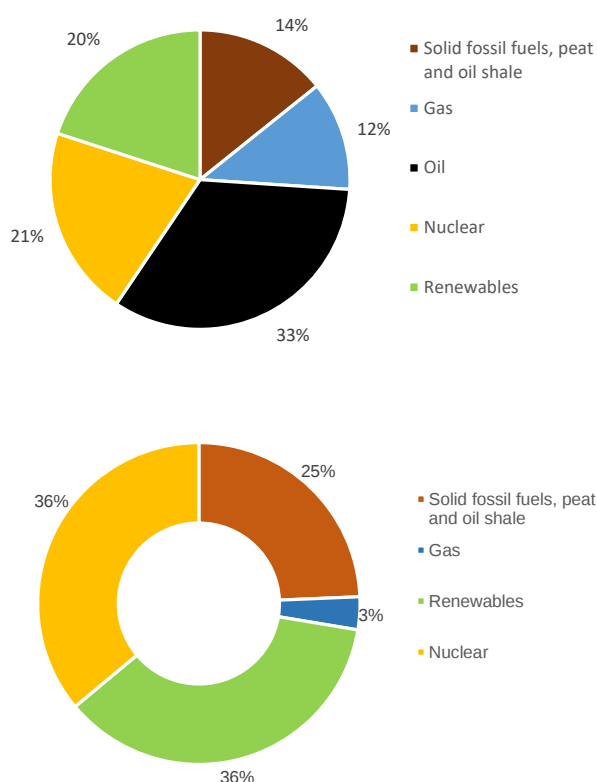
⁽⁴¹⁾ Slovenija zagotavlja podporo zelenemu prehodu z naložbami v energijsko učinkovitost in protipotresno sanacijo stavb, vključno s šolami, v višini več kot 230 milijonov EUR. Poleg tega bo vložila tudi 292 milijonov EUR v razogljčenje, digitalizacijo in varnost železniškega prometa (npr. železniški projekt v Grosupljem, ki je že končan). Načrt z naložbami v višini 54 milijonov EUR podpira ukrepe za izboljšanje oskrbe in varčevanja s pitno vodo. Center za semenarstvo, drevesničarstvo in varstvo gozdov (ustanovljen v okviru načrta za okrevanje in odpornost) bo neposredno podpiral povečanje odpornosti gozdnih ekosistemov in gozdno-lesne verige pri prilagajanju podnebnim spremembam z obnavljanjem in varovanjem zdravja, odpornosti in biotske raznovrstnosti gozdnih ekosistemov ter trajnostne rabe gozdov in lesa.

⁽⁴²⁾ Ta vrednost je okvirna in bo posodobljena leta 2025 (kot je določeno v Uredbi (EU) 2023/839).

predstavljali le 20 % mešanice energijskih virov, kar je 0,9 odstotne točke več kot leta 2020. Slovenija je poleg tega pri proizvodnji električne energije še vedno odvisna od premoga, ki je leta 2021 predstavljal 25 % mešanice virov električne energije. Obnovljivi viri energije so predstavljali 36 % mešanice virov električne energije, pri čemer je samo vodna energija predstavljala 31 %. Preostalih 36 % je izviralo iz proizvodnje jedrske elektrarne Krško.

Graf A6.2: **Mešanica energijskih virov (zgornji graf) in mešanica virov električne energije (spodnji graf), 2021**

Mešanica energijskih virov temelji na bruto nacionalni porabi energije in ne vključuje toplote in električne energije. Delež obnovljivih virov energije vključuje biogoriva in neobnovljive odpadke.

Vir: Eurostat

Energija iz obnovljivih virov je še vedno premalo izkoriščena za razogljičenje slovenskega gospodarstva, cilji države do leta 2030 pa niso dovolj ambiciozni. Cilj Slovenije, tj. 27-odstotni delež energije iz obnovljivih virov v bruto končni porabi energije do leta 2030, vključen v nacionalni energetske in podnebni načrt, je bil v oceni Komisije iz leta 2020 ocenjen kot neambiciozen. Slovenija bo morala v

posodobljenem nacionalnem energetske in podnebnem načrtu zvišati svoj cilj glede energije iz obnovljivih virov, da bo odražal ambicioznejše podnebne in energetske cilje EU iz svežnja „Pripravljeni na 55“ in načrta REPowerEU. Delež energije iz obnovljivih virov v bruto končni porabi energije je leta 2021 znašal 25 %, kar je enako kot leta 2020, to pa je bilo doseženo s statističnimi prenosi. Slovenski načrt za okrevanje in odpornost vsebuje naložbene ukrepe za izboljšanje distribucijskega omrežja električne energije, ki bodo olajšali prodor obnovljivih virov energije v mešanico virov električne energije v državi. Načrt vsebuje tudi reforme za spodbujanje uporabe energije iz obnovljivih virov in v zvezi z urejanjem prostora, da se določijo prednostna področja za razvoj obratov za proizvodnjo energije iz obnovljivih virov ter opredelijo ustrezni postopki za izdajo dovoljenj. Te reforme bi morale omogočiti uvedbo novih zmogljivosti za proizvodnjo energije iz obnovljivih virov.

Načrtovane ukrepe za energijsko učinkovitost bi bilo smiselno hitro izvesti.

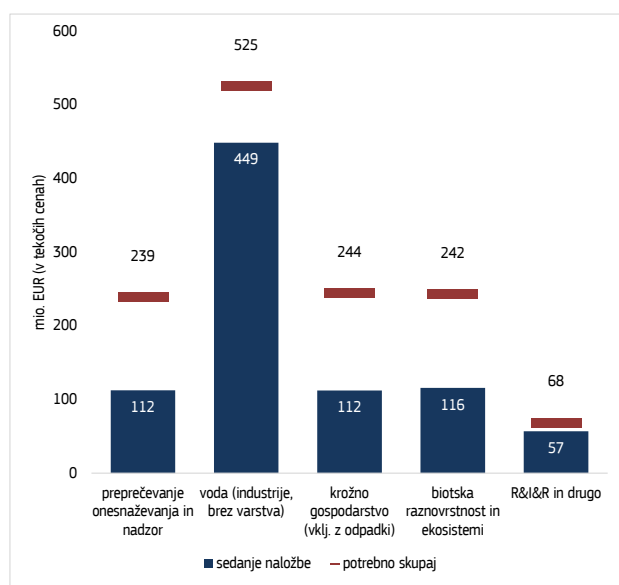
Kot je navedeno v nacionalnem energetske in podnebnem načrtu, namerava Slovenija do leta 2030 zmanjšati porabo primarne in končne energije za 35 %. Cilji nacionalnega energetskega in podnebnega načrta za porabo primarne in končne energije so bili v oceni Komisije iz leta 2020 ocenjeni kot skromni oziroma malo ambiciozni. Na podlagi krivulje porabe energije za obdobje 2018–2021 se pričakuje, da je Slovenija na dobri poti, da doseže svoja cilja za leto 2030 za porabo primarne energije in porabo končne energije, kot sta navedena v nacionalnem energetske in podnebnem načrtu⁽⁴³⁾. Velik delež teh prihrankov predstavljajo stavbe, pri čemer je cilj energijske učinkovitosti za stanovanjski sektor zmanjšanje energije za 25 % in zmanjšanje toplogrednih plinov za do 45 % glede na izhodiščno raven (leto 2020). Načrt Slovenije za okrevanje in odpornost vsebuje ukrepe za podporo temu cilju z reformami in naložbami v energetske prenovi stavb javnega sektorja ter ukrepe za energijsko učinkovitost za industrijo. Načrtovane so tudi naložbe v prestrukturiranje treh sistemov daljinskega ogrevanja. Uspeh ukrepov bo odvisen od potrebnih podpornih ukrepov, kot sta tehnična in upravna pomoč. V ta namen sta se vzpostavitev in širitev

⁽⁴³⁾ Po zaključku pogajanj za prenovitev direktive o energetske učinkovitosti se pričakuje, da bodo EU in nacionalni cilji ter nacionalni ukrepi na področju energijske učinkovitosti za doseg te ciljev zastavljeni bolj ambiciozno.

enotnih točk izkazala za uspešen pristop, zlasti za zasebni stanovanjski sektor.

Slovenija mora sprejeti ukrepe za spodbujanje trajnostne mobilnosti. V Sloveniji je bilo leta 2020 v cestnem prometu ustvarjenih 92 % vseh emisij CO₂ iz prometa (povprečje EU: 77 %). Trg brezemisijevih vozil se v Sloveniji razvija počasi. Organi pripravljajo načrte za ambicioznejšo vzpostavitev polnilnih mest, kar bi lahko spodbudilo uporabo električnih vozil. Približno polovica slovenskega železniškega omrežja je elektrificirana. Promet v Sloveniji je še vedno močno odvisen od fosilnih goriv, uporaba trajnostnih načinov prevoza pa še ni razširjena. Kakovost zraka se je v zadnjih letih izboljšala. Vendar promet še vedno močno vpliva nanjo, zlasti zaradi nekaterih onesnaževal, kot so drobni delci (PM_{2,5}) in dušikovi oksidi. Slovenija vlagata v čisto mobilnost in nadgradnjo mreže za spremljanje, tudi z ukrepi, določenimi v načrtu za okrevanje in odpornost.

Graf A6.3: Tematski graf – potrebe po okoljskih naložbah in sedanje naložbe, letno v obdobju 2014–2020

Vir: Evropska komisija

Sloveniji bi koristile večje naložbe v okoljevarstvene ukrepe in ukrepe za zaščito biotske raznovrstnosti, spodbujanje krožnega gospodarstva in boj proti onesnaževanju (44).

(44) Okoljski cilji vključujejo preprečevanje in nadzorovanje onesnaževanja, upravljanje voda in industrije, krožno gospodarstvo in odpadke, biotsko raznovrstnost in ekosisteme (Evropska komisija, Pregled izvajanja okoljske politike za leto 2022, [Poročilo o državi – Slovenija](#)).

Slovenija je med letoma 2014 in 2020 za izpolnitev zastavljenih okoljskih ciljev vlagala približno 846 milijonov EUR letno, potrebnih pa bi bilo najmanj 1,3 milijarde EUR naložb, kar pomeni naložbeno vrzel v višini 474 milijonov EUR letno (glej graf A6.3) (45). 40,5 % zemljišč v Sloveniji predstavljajo varstvena območja Natura 2000 (46), zavarovana območja in naravne vrednote, vendar je več kot polovica vrst in skoraj dve tretjini njenih habitatov v slabem stanju ohranjenosti (47), kar zahteva večje ukrepanje in naložbe v ohranjanje in upravljanje zavarovanih območij. Območje morskih voda v Sloveniji, določeno za varstvo, bi bilo upravičeno razširiti, saj je zavarovanih samo 5 %. Potrebne so nadaljnje naložbe v infrastrukturo za zbiranje in čiščenje odpadnih voda ter za sonaravne rešitve za preprečevanje poplav in obnovo rek. Poleg tega kemijsko stanje vodnih teles v Sloveniji upravičuje ukrepe za izboljšanje njihove kakovosti in zmanjšanje koncentracije nitratov v površinskih vodah (glej tudi Prilogo 9).

Podnebne spremembe med drugim vplivajo na kmetijstvo, biotsko raznovrstnost in gozdarstvo v Sloveniji. Spremembe vremenskih in hidroloških vzorcev ter ekstremni vremenski dogodki, zlasti suše, gozdni požari, poplave, močne padavine, nevihte in toča, zmrzal in vročinski valovi, znatno negativno vplivajo na kmetijstvo in gozdarstvo. Številne rastlinske vrste so občutljive na višje temperature in poletne suše. V slovenski načrt za okrevanje in odpornost so vključeni ukrepi za ublažitev učinkov, ki jih imajo podnebne spremembe in s podnebjem povezane nesreče na biotsko raznovrstnost gozdov, ter za okrepitev preventive za povečanje protipoplavne zaščite. Poplave so največje tveganje, vendar so njihove možne gospodarske posledice omejene po zaslugi dobrega zavarovalnega kritja. Prednostne naloge Slovenije na področju prilagajanja podnebnim spremembam so določene v njenem strateškem okviru prilagajanja podnebnim spremembam. Toda okvir, ki je bil sprejet konec leta 2016, je treba posodobiti.

(45) Če se upoštevajo tudi potrebe, ocenjene samo na ravni EU (npr. varstvo voda, večja krožnost, strategija za biotsko raznovrstnost).

(46) Leta 2021 je bilo v Sloveniji 40,5 % kopenskih zavarovanih območij (Natura 2000 in nacionalno določena območja), medtem ko je bilo takih območij v povprečju v EU 26,4 % (Evropska agencija za okolje, 2023, [barometer Natura 2000](#)).

(47) Evropska komisija, Evropska agencija za okolje, 2023, [Evropski informacijski sistem za biotsko raznovrstnost – Slovenija](#).

Slovenija še vedno izplačuje subvencije za fosilna goriva in druge okolju škodljive subvencije, ki bi jih bilo treba obravnavati v reformah, hkrati pa zagotavlja prehransko in energetske varnost ter blaži družbene učinke.

Na podlagi začetne presoje so bile ugotovljene okolju škodljive subvencije v sektorjih kmetijstva, gozdarstva in ribištva, električne energije, plina, pare in klimatskih naprav, prevoza in skladiščenja ter storitev. Primeri takih subvencij vključujejo znižano stopnjo DDV za gnojila in pesticide, oprostitev davka na energijo za podjetja v kmetijstvu in gozdarstvu za plinsko olje, povračilo trošarine za dizelsko gorivo, ki se uporablja v tovornem prometu in drugih kategorijah potniškega prometa, ali shemo povračila za energijsko intenzivne panoge pod določenimi pogoji ⁽⁴⁸⁾. Popis vseh okolju škodljivih subvencij v Sloveniji bi pomagal prednostno razvrstiti kandidate za reformo.

Slovenija ima manevrski prostor za uporabo davčnih instrumentov za omejevanje onesnaževanja okolja. Država uporablja sheme razširjene odgovornosti proizvajalca za odpadno embalažo (gospodinjsko in negospodinjsko), vendar brez naprednega prilagajanja pristojbin, ki lahko proizvajalce spodbudi k oblikovanju proizvodov, ki jih je preprosto reciklirati, in tako ustvari ugodne pogoje za višje stopnje recikliranja (glej Prilogo 19).

⁽⁴⁸⁾ Podatki o fosilnih gorivih v EUR za leto 2021 iz poročila o stanju energetske unije za leto 2022. Začetna presoja okolju škodljivih subvencij, ki jo je Komisija izvedla v [naboru orodij za leto 2022 za reformo okolju škodljivih subvencij v Evropi](#) z uporabo opredelitev OECD in na podlagi naslednjih naborov podatkov: OECD, spremljanje in vrednotenje kmetijske politike; OECD, podatkovna zbirka instrumentov politike za varstvo okolja (PINE); OECD, statistična podatkovna zbirka podpore za fosilna goriva; MDS, ocene subvencij za energijo na ravni držav. [Priloga 4](#) nabora orodij vsebuje podrobne primere subvencij med kandidati za reformo.

Tabela A6.1: Kazalniki, ki merijo napredek pri evropskem zelenem dogovoru z makroekonomskega vidika

									„Pripravljeni na 55“								
									2030	Oddaljenost							
									cilj/vrednost	ZOU	ZDU						
Napredek pri doseganju ciljev politike			2005	2017	2018	2019	2020	2021									
	Zmanjšanje emisij toplogrednih plinov v sektorjih, vključenih v porazdelitev prizadevanj ⁽¹⁾	Mt ekvivalenta CO ₂ %; o. t.	11,8	-8 %	-7 %	-9 %	-18 %	-	-27,0 %	-18	-2						
	Neto odvzemi ogljika na zemljiščih ⁽²⁾	kt ekvivalenta CO ₂	-7.224	949	1.046	-3.345	-3.143	-3.106	-146	n. r.	n. r.						
									Nacionalni prispevek k cilju EU za leto 2030								
			2005	2017	2018	2019	2020	2021									
	Delež energije iz obnovljivih virov v bruto končni porabi energije ⁽³⁾	%	20 %	22 %	21 %	22 %	25 %	25 %	27 %								
Energijska učinkovitost: poraba primarne energije ⁽³⁾	Mtoe	7,2	6,7	6,7	6,5	6,1	6,3	6,4									
Energijska učinkovitost: poraba končne energije ⁽³⁾	Mtoe	5,1	4,9	5,0	4,9	4,4	4,7	4,7									
									Slovenija			EU					
									2016	2017	2018	2019	2020	2021	2019	2020	2021
Fiskalni in finančni kazalniki	Okoljski davki (v % BDP)	% BDP	3,9	3,7	3,4	3,3	2,9	2,8	2,4	2,2	2,2						
	Okoljski davki (% celotnega obdavčenja) ⁽⁴⁾	% obdavčenja	10,3	9,8	9,1	8,9	7,9	7,3	5,9	5,6	5,5						
	Javnofinančni odhodki za varstvo okolja	% skupnih odhodkov	1,2	1,0	1,2	1,3	1,2	1,3	1,7	1,6	1,6						
	Naložbe v varstvo okolja ⁽⁵⁾	% BDP	0,7	0,5	0,7	0,6	-	-	0,4	0,4	0,4						
	Subvencije za fosilna goriva ⁽⁶⁾	2021, v mrd. EUR	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	53,0	50,0	-						
	Vrzel pri varstvu podnebja ⁽⁷⁾	ocena 1–4						1,5	1,8			1,5					
Podnebje	Neto emisije toplogrednih plinov	1990 = 100	95,0	95,0	95,0	92,0	86,0	84,0	76,0	69,0	72,0						
	Intenzivnost emisij toplogrednih plinov v gospodarstvu	kg/EUR10	0,49	0,48	0,45	0,43	0,43	-	0,31	0,30	0,26						
	Energijska intenzivnost gospodarstva	kgoe/EUR10	0,17	0,17	0,16	0,15	0,15	-	0,11	0,11	-						
Energija	Poraba končne energije (PKE)	2015 = 100	103,6	105,0	105,0	103,0	93,6	100,2	102,9	94,6	-						
	PKE v sektorju stanovanjskih stavb	2015 = 100	101,7	99,2	93,0	90,7	93,5	99,5	101,3	101,3	106,8						
	PKE v sektorju storitvenih stavb	2015 = 100	108,3	105,8	104,4	99,4	92,0	92,6	100,1	94,4	100,7						
Onesnaževanje	Intenzivnost emisij predhodnikov smoga (glede na BDP) ⁽⁸⁾	tone/EUR10	1,07	0,97	0,96	0,91	0,89	-	0,93	0,86	-						
	Leta izgubljenega življenja zaradi onesnaženosti zraka s PM2.5	na 100 000 prebivalcev	822,3	850,6	825,7	622,9	566,8	-	581,6	544,5	-						
	Leta izgubljenega življenja zaradi onesnaženosti zraka z NO ₃	na 100 000 prebivalcev	117,9	133,9	104,6	100,2	69,0	-	309,6	218,8	-						
	Nitrati v podzemni vodi	mg NO ₃ /liter	14,2	13,3	14,4	12,6	12,5	-	21,0	20,8	-						
Biotiska raznovrstnost	Kopenska zavarovana območja	% vseh kopenskih območj	52,6	53,6	-	40,4	40,4	40,5	26,2	26,4	26,4						
	Morska zavarovana območja	% vseh morskih območj	-	-	-	5,2	-	5,0	10,7	-	12,1						
	Ekološko kmetovanje	% vseh kmetijskih površin v uporabi	9,1	9,6	10,0	10,4	10,3	10,8	8,5	9,1	-						
									2017	2018	2019	2020	2021	2022	2020	2021	2022
Mobilnost	Delež brezemisijskih vozil ⁽⁹⁾	% novih registracij	0,5	0,6	0,8	3,1	3,1	4,6	5,4	8,9	10,7						
	Število polnilnih mest AC/DC (kategorizacija AFIR)		-	-	-	588	1543	1700	188626	330028	432518						
	Delež elektrificiranih železniških prog	%	50,5	50,5	50,5	50,5	50,5	50,4	56,6	n. r.	56,6						
	Število ur zastojev med potjo na delo ali z dela na voznika na leto		26,2	26,7	25,8	n. r.	n. r.	n. r.	28,7	n. r.	n. r.						

Viri: (1) Pretekle ravni in projekcije emisij ter cilji podnebne politike držav članic in emisije iz izhodiščnega leta 2005 na podlagi odločbe o porazdelitvi prizadevanj (za leto 2020) se merijo v vrednostih potenciala globalnega segrevanja (GWP) iz četrtega ocenjevalnega poročila (AR4) Medvladnega panela za podnebne spremembe (IPCC). Cilji podnebne politike držav članic in emisije iz izhodiščnega leta 2005 na podlagi uredbe o porazdelitvi prizadevanj (za leto 2030) so znotraj vrednosti GWP iz petega poročila o oceni (AR5). Zgornja tabela prikazuje emisije iz izhodiščnega leta 2005 na podlagi odločbe o porazdelitvi prizadevanj z uporabo vrednosti AR4 GWP. Emisije za obdobje 2017–2021 so izražene kot sprememba v odstotkih glede na emisije iz izhodiščnega leta 2005 z vrednostmi AR4 GWP. Za leto 2021 so uporabljeni predhodni podatki. Preglednica prikazuje cilj za leto 2030 na podlagi Uredbe (EU) 2023/857, ki cilj usklajuje s ciljem EU, tj. 55 %, izraženim kot sprememba v odstotkih glede na emisije iz izhodiščnega leta 2005 (AR5 GWP). Oddaljenost od cilja je razlika med ciljem držav članic za leto 2030 (z vrednostmi AR5 GWP) in projiciranimi emisijami z obstoječimi ukrepi (WEM) ter dodatnimi ukrepi (WAM) (z vrednostmi AR4 GWP), izražena kot sprememba v odstotkih glede na emisije iz izhodiščnega leta 2005. Zaradi razlik v vrednostih potenciala globalnega segrevanja je oddaljenost od cilja navedena zgolj za ponazoritev. Vključeni ukrepi odražajo trenutno stanje na dan 15. marca 2021.

(2) Neto odvzemi na zemljiščih so izraženi v negativnih številkah, neto emisije pa v pozitivnih številkah. Sporočeni podatki so iz predloženih evidenc toplogrednih plinov za leto 2023. Vrednost neto odvzemov toplogrednih plinov za leto 2030, kot so določeni v Uredbi (EU) 2023/839 o spremembi Uredbe (EU) 2018/841 (uredba o LULUCF) – Priloga IIa, v kilotonah ekvivalenta CO₂, na podlagi predloženih podatkov za leto 2020.

(3) Cilji glede energije iz obnovljivih virov in energijske učinkovitosti ter nacionalni prispevki so v skladu z metodologijo, določeno v Uredbi (EU) 2018/1999 (uredba o upravljanju energetske unije in podnebnih ukrepov).

(4) Odstotek skupnih prihodkov od davkov in prispevkov za socialno varnost (brez pripisanih prispevkov za socialno varnost). Prihodki iz sistema EU za trgovanje z emisijami so vključeni v prihodke od okoljskih davkov.

(5) Odhodki za bruto investicije v osnovna sredstva za proizvodnjo okoljevarstvenih storitev (zmanjševanje in preprečevanje onesnaževanja), ki zajemajo državo, industrijo in specializirane ponudnike.

(6) Evropska komisija, Study on energy subsidies and other government interventions in the European Union (Študija o subvencijah za energijo in drugih državnih intervencijah v Evropski uniji), izdaja iz leta 2022.

(7) Vrzel na področju varstva podnebja se nanaša na delež nezavarovanih gospodarskih izgub, ki nastanejo zaradi nesreč, povezanih s podnebjem. Ta kazalnik temelji na modeliranju trenutnega tveganja zaradi poplav, požarov v naravi, viharjev in potresov ter oceni trenutne razširjenosti zavarovanja za nesreče. Kazalnik ne zagotavlja informacij o razdelitvi stroškov s podnebjem povezanih nesreč na zasebne in javne. Ocena 0 pomeni, da ni vrzeli v varstvu, medtem ko ocena 4 ustreza zelo veliki vrzeli (EIOPA, 2022).

(8) Žveplov oksidi (ekvivalent SO₂), amoniak, delci < 10 µm, dušikovi oksidi v celotnem gospodarstvu (deljeno z BDP).

(9) Akumulatorska električna vozila (BEV) in vozila s pogonom na gorivne celice (FCEV).

Sloveniji je uspelo zmanjšati odvisnost od ruskega plina s ponovno vzpostavitev uvoza plina iz Alžirije v letu 2023. Zaradi omejene razpoložljivosti doma proizvedenega premoga, ki je potreben predvsem za proizvodnjo električne energije, in velike odvisnosti od uvoženih fosilnih goriv, kot so naftni proizvodi in zemeljski plin, je slovensko gospodarstvo občutljivo na svetovna cenovna gibanja, zaradi česar mora stopnjevat prehod na čisto energijo. V tej prilogi ⁽⁴⁹⁾ so določeni ukrepi, ki jih je Slovenija izvedla za doseganje ciljev REPowerEU, tudi z izvajanjem svojega načrta za okrevanje in odpornost, da bi izboljšala energetska varnost in cenovno dostopnost energije ob pospeševanju prehoda na čisto energijo ter prispevala h krepitvi konkurenčnosti EU v sektorju čiste energije ⁽⁵⁰⁾.

Pred rusko invazijo na Ukrajino je bila Slovenija dejansko odvisna od Rusije kot edine dobaviteljice zemeljskega plina državi, neposredno (14 %) ali prek Avstrije (85 %) ⁽⁵¹⁾. Novembra 2022 je Geoplin, njen največji dobavitelj zemeljskega plina, z alžirskim Sontrachom sklenil triletno pogodbo z začetkom 1. januarja 2023. Tako je bil prvič od leta 2012 ponovno uveden uvoz plina iz Alžirije v večjem obsegu, potem ko je bil prekinjen v korist plinskih molekul iz Rusije. Zemeljski plin se zdaj uvaža po plinovodih skozi Tunizijo, Sredozemsko morje in Italijo do vstopne točke v slovenski plinovodni sistem Gorica-Šempeter. Pogodbena količina bo znašala 0,3 milijarde kubičnih metrov ali tretjino oskrbe Slovenije z zemeljskim plinom, ki je leta 2021 dosegla 0,92 milijarde kubičnih metrov. Vendar bo enosmerna povezovalna točka Ceršak-Murfeld z Avstrijo še naprej glavna vstopna točka za zemeljski plin. Slovenija nima obrata za utekočinjeni zemeljski plin (UZP), vendar ima dostop do terminalov za utekočinjeni zemeljski plin

v Italiji; najbližji je v Rovigu. Ko bo vzpostavljen povezovalni daljnovod med Hrvaško in Slovenijo (uvrščen na peti seznam projektov skupnega interesa), bo pridobila znaten dostop do terminala za utekočinjeni zemeljski plin na Hrvaškem otoku Krku. Če se bodo operaterji prenosnih sistemov Slovenije in Avstrije odločili za izvedbo projekta povratnega toka na povezovalni točki Ceršak-Murfeld, da se omogoči pretok iz terminala na Krku preko Slovenije v Avstrijo, bo morda potrebna okrepitev slovenskega prenosnega omrežja. Slovenija nima podzemnega skladišča plina. V skladu z uredbo o skladiščenju plina ⁽⁵²⁾ je morala Slovenija do 1. novembra 2022 urediti skladiščenje za vsaj 0,13 milijarde kubičnih metrov (15 % njene letne porabe) v sosednjih državah z objekti za skladiščenje plina.

Fosilna goriva, zlasti premog, imajo pomembno vlogo v mešanici proizvodnje električne energije v državi, sedanja energetska kriza pa je prinesla še dodatne izzive. Jedrska energija in obnovljivi viri energije (predvsem vodna energija) imajo prevladujočo vlogo v mešanici virov električne energije v državi, vendar so obrati za proizvodnjo električne energije iz premoga leta 2021 predstavljali 24 % bruto proizvodnje električne energije (glej Prilogo 6). Omejena razpoložljivost doma proizvedenega premoga iz premogovnika Velenje je privedla do začasnega zaprtja termoelektrarne Šoštanj konec leta 2022. To je sovpadlo z remontom jedrske elektrarne Krško. Posledično je prišlo do znatnega upada domače proizvodnje električne energije, zaradi česar se je morala Slovenija opreti na uvoz električne energije. V skladu z nacionalno strategijo za izstop iz premoga in prestrukturiranje premogovniških regij, sprejeto januarja 2022, bodo premogovni bloki termoelektrarne Šoštanj do leta 2033 prenehali obratovati. Čeprav je uporaba zemeljskega plina za proizvodnjo električne energije omejena (glej Prilogo 6), ima še vedno pomembno vlogo v gospodarstvu države. V obdobju od avgusta 2022 do marca 2023 je Slovenija ustvarila prihranke pri porabi plina v višini 13,8 % v primerjavi s prejšnjim petletnim povprečjem. Ukrepi, uvedeni za zmanjšanje povpraševanja po plinu, temeljijo na pozivu odjemalcem, naj prostovoljno omejijo svojo porabo

⁽⁴⁹⁾ Dopolnjujejo jo Priloga 6, saj se evropski zeleni dogovor osredotoča na prehod na čisto energijo, Priloga 8 o ukrepih, sprejetih za ublažitev energetske revščine in zaščito najranljivejših, Priloga 9, saj bo prehod na krožno gospodarstvo omogočil znatne prihranke energije in virov ter dodatno okrepil energetska varnost in cenovno dostopnost energije, ter Priloga 12 o industriji in enotnem trgu, ki dopolnjuje tekoča prizadevanja v okviru evropskega zelenega dogovora in REPowerEU.

⁽⁵⁰⁾ V skladu z industrijskim načrtom v okviru zelenega dogovora (COM(2023) 62 final) in predlaganim aktom o neto ničelni industriji (COM(2023) 161 final).

⁽⁵¹⁾ Eurostat (2021), delež ruskega uvoza glede na skupni uvoz zemeljskega plina in surove nafte. Za povprečje EU27 skupni uvoz temelji na uvozu iz držav zunaj EU27.

⁽⁵²⁾ Izvedbena uredba Komisije (EU) 2022/2301 z dne 23. novembra 2022 o določitvi krivulje polnjenja z vmesnimi cilji za leto 2023 za vsako državo članico, ki ima na svojem ozemlju podzemna skladišča plina, ki so neposredno povezana z njenim tržnim območjem.

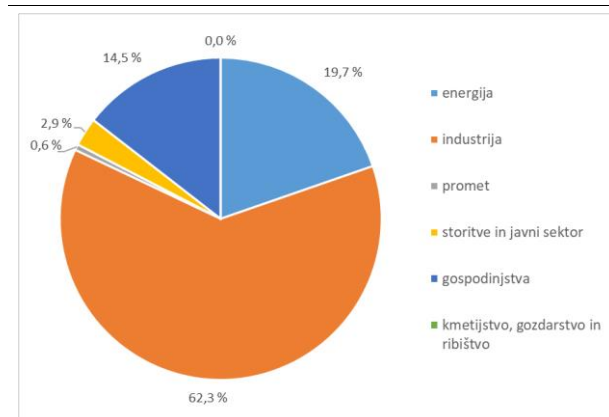

in preidejo na alternativna goriva, zlasti odjemalci, katerih poraba presega 800 000 kWh/leto. Poleg tega se za vladne stavbe zahteva omejevanje porabe energije. Okrepitev izvajanja ukrepov za energijsko učinkovitost, zlasti v stavbnem sektorju (Priloga 6), bi omogočila znatne prihranke energije. Slovenija izvaja maloštevilne preglede izdelkov z okoljsko primerno zasnovo in z označbo energijske učinkovitosti. To vzbuja pomisleke glede enakih konkurenčnih pogojev med gospodarskimi subjekti in negotovost glede ravni skladnosti zadevnih izdelkov ter s tem morebitnega izpada prihrankov energije in CO₂ ⁽⁵³⁾.

Omrežja električne energije je treba dodatno nadgraditi, da se poveča prodor energije iz obnovljivih virov. Nadgraditi je treba predvsem distribucijsko omrežje, da se omogoči nadaljnja uporaba fotovoltaičnih modulov in infrastrukture za polnjenje, skupaj s shranjevanjem energije. Ta ukrep je podprt v okviru načrta za okrevanje in odpornost (glej Prilogo 6). Prav tako je bistveno, da se okrepi pametno omrežje. Slovenija ima s 75,6 % v letu 2022 eno najvišjih ravni medsebojne povezanosti na energetske področju v EU. V primerjavi z letom 2021 je bilo opaženo znatno povečanje (65,8 %). K večji medsebojni povezanosti so prispevali projekti v regiji, ki jih je financirala EU, in sicer povezava med Madžarsko in Slovenijo ter projekt SINCO.GRID, ki se je zaključil leta 2021. Povezava med Slovenijo in Madžarsko je bila prvič vzpostavljena junija 2022 z dokončanjem daljnovoda Cirkovce–Pince–Hévíz. Projekt, ki je prejel podporo instrumenta za povezovanje Evrope za energijo, je vključeval izgradnjo 80,5 km dolgega nadzemnega dvosistemskega 400 kilovoltnega daljnovoda Cirkovce–Pince in novo razdelilno transformatorsko postajo za 400 kilovoltov Cirkovce; oboje se nahaja v Sloveniji. S tem so se izboljšale tudi obstoječe povezave s Hrvaško. Novi povezovalni daljnovod in razdelilna postaja sta omogočila zmanjšanje pretoka električne energije med Madžarsko in Hrvaško ter Slovenijo in Hrvaško. Omogočila sta tudi alternativne poti za prenos energije v regiji, kar je povečalo zanesljivost oskrbe z energijo. Poleg tega se bo s projektom „GreenSwitch“ (ki je bil uvrščen na peti seznam projektov skupnega interesa) optimizirala uporaba obstoječe elektroenergetske infrastrukture in omogočilo vključevanje novih tehnologij in naprednih funkcionalnosti v prenosna in distribucijska

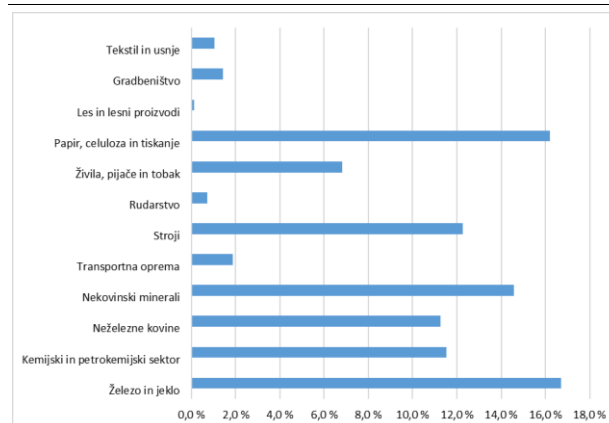
omrežja v Avstriji, na Hrvaškem in v Sloveniji. Dodatno ozko grlo za hitrejšo uvajanje energije iz obnovljivih virov je premalo razvito in nezadostno shranjevanje energije. Stopnja uvajanja inteligentnih merilnih sistemov v Sloveniji je oktobra 2022 znašala 88,1 %.

Graf A7.1: **Delež porabe plina po sektorjih, 2021**

Vir: Eurostat

Graf A7.2: **Delež porabe plina na industrijski sektor (% skupne porabe plina v industriji)**

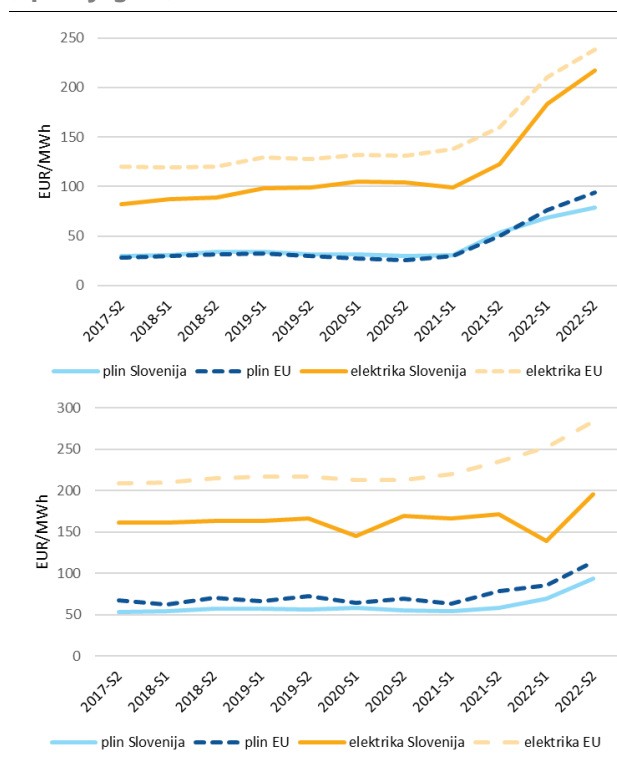
Vir: Eurostat

Slovenija je zabeležila doslej največja povišanja cen energije, ki bi lahko imela nepopravljive negativne učinke na njen industrijski sektor. Industrija je največji porabnik zemeljskega plina, saj je leta 2021 porabila 62 % vsega plina. Največji industrijski odjemalci zemeljskega plina so v sektorjih železa in jekla ter papirja. Distribucijski učinki zvišanja cen energije in izkrivljene trgovinske povezave, ki jih je povzročila ruska invazija na Ukrajino, so zajeti v Prilogi 12. Slovenska vlada je v prizadevanjih za ublažitev vpliva naraščajočih cen energije na gospodinjstva in zasebni sektor sprejela vrsto ukrepov, pri čemer je v letu 2023 za podporo tem ukrepom dodelila znatna finančna sredstva. Za boljše ciljno usmerjanje ukrepov je vlada oktobra 2022 sprejela

⁽⁵³⁾ Z internetom podprti informacijski in komunikacijski sistem za vseevropski nadzor trga.

uredbo o merilih za opredelitev in ocenjevanje števila energetske revnih gospodinjstev ⁽⁵⁴⁾.

Graf A7.3: **Slovenske maloprodajne cene energije za industrijo (zgornji graf) in gospodinjstva (spodnji graf)**

(1) Električna energija – pasovni odjem – gospodinjstva, porabniška skupina DC, industrija, porabniška skupina ID.
(2) Plin – pasovni odjem – gospodinjstva, porabniška skupina D2, industrija, porabniška skupina I4.

Vir: Eurostat

Uvajanje proizvodnje električne energije iz obnovljivih virov v Sloveniji poteka počasi. Slovenija je leta 2022 zabeležila povečanje uporabe energije iz obnovljivih virov za 174 MW zahvaljujoč povečani uporabi fotovoltaičnih naprav ⁽⁵⁵⁾. V Sloveniji ni vetrnih elektrarn na morju, razvoj vetrne energije na kopnem pa že leta stagnira. Postopki za izdajo dovoljenj za namestitve večjih naprav za obnovljivo energijo na ravni omrežja ostajajo ozko grlo, čeprav je država sprejela nekatere ukrepe za izboljšanje pravnega okvira s sprejetjem sprememb in dopolnitev Gradbenega zakona in Zakona o urejanju prostora, katerih namen je pospešiti nekatere postopke načrtovanja in izdaje dovoljenj. Slovenija je prejela

tudi tehnično pomoč, v okviru katere so bile opredeljene ovire za povečanje uvajanja energije iz obnovljivih virov, ki jih obravnava novi osnutek Zakona o umeščanju naprav za proizvodnjo električne energije iz obnovljivih virov energije (del načrta za okrevanje in odpornost). Slovenski operater prenosnega sistema in operaterji distribucijskega sistema, ki pokrivajo vseh pet distribucijskih območij, so pripravili poročila o identifikaciji primernih lokacij za priključitev fotovoltaičnih panelov na prenosna in distribucijska omrežja ⁽⁵⁶⁾ ⁽⁵⁷⁾. Kar zadeva vodik, Slovenija nima namenske nacionalne strategije za vodik.

Glede na najnovejše razpoložljive podatke se je število patentnih družin energetske unije v Sloveniji zmanjšalo; enako velja tudi za zasebne naložbe v raziskave in inovacije v okviru prednostnih nalog energetske unije na tem področju. Število patentnih družin v okviru prednostnih nalog energetske unije na področju raziskav in inovacij se je spreminjalo in leta 2018 doseglo vrh pri 7,1 patentnih družin na milijon prebivalcev, leta 2019 pa se je zmanjšalo na zgolj 5,1. Zadnji podatek je precej pod povprečjem EU (približno 20 patentov na milijon prebivalcev). V Sloveniji so patentne družine v letu 2019 večinoma spadale na področja trajnostnega prometa, učinkovitih sistemov in pametnih sistemov. Zasebne naložbe v raziskave in inovacije v okviru prednostnih nalog energetske unije na področju raziskav in inovacij so se nekoliko zmanjšale z 0,065 % BDP leta 2014 na 0,046 % leta 2019, kar je prav tako pod skupnim povprečjem EU, ki znaša 0,17 %. Leta 2019 je bilo 50 % zasebnih naložb v raziskave in inovacije v okviru prednostnih nalog energetske unije na področju raziskav in inovacij namenjenih pametnim sistemom. Leta 2021 sta sektorja vodne in geotermalne energije predstavljala več kot polovico od 5,1 tisoč delovnih mest na področju energije iz obnovljivih virov. V vrednostni verigi čiste energije je bilo leta 2019 več kot 40 % delovnih mest na področju proizvodnje energije iz obnovljivih virov (delovanje, vzdrževanje itd.). Pozitiven podatek, ki ga velja poudariti, je, da je bila Slovenija leta 2020 med prvimi desetimi

⁽⁵⁴⁾ <https://www.uradni-list.si/glasilo-uradni-list-rs/vsebina/2022-01-3199/uredba-o-merilih-za-opredelitev-in-ocenjevanje-stevila-energetske-revnih-gospodinjstev>

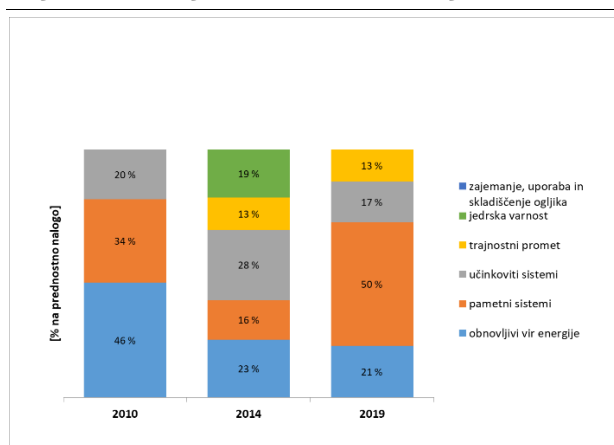
⁽⁵⁵⁾ IRENA, Renewable Capacity Statistics 2023 (Statistični podatki o zmogljivosti za proizvodnjo energije iz obnovljivih virov za leto 2023)

⁽⁵⁶⁾ https://www.energetika-portal.si/fileadmin/dokumenti/publikacije/sodo/pr_2_pregled_moznosti_prikljucitve_vecjih_se_na_do.pdf

⁽⁵⁷⁾ https://www.energetika-portal.si/fileadmin/dokumenti/publikacije/sodo/pr_3_julij_moznosti_prikljucitve_vecjih_se_na_po.pdf

državami EU pri neposrednih in posrednih delovnih mestih v vrednostni verigi toplotnih črpalk v EU ⁽⁵⁸⁾. Zadnji podatki (prvo četrtletje 2023) o pomanjkanju delovne sile v proizvodnji električne opreme ⁽⁵⁹⁾ kažejo na približno 50-odstotno pomanjkanje delovne sile, kar je precej nad povprečjem EU, ki znaša približno 30 %. Ta podatek je jasen pokazatelj povpraševanja po delavcih v sektorju. Za prehod na čisto energijo z intenzivno uporabo mineralov bo potrebna znatna oskrba s številnimi kritičnimi minerali (glej Prilogo 5).

Graf A7.4: **Zasebne naložbe v raziskave in inovacije v okviru prednostnih nalog energetske unije na področju raziskav in inovacij**

Vir: JRC SETIS (2022)

⁽⁵⁸⁾ Zaposlovanje v sektorju toplotnih črpalk zajema več faz vrednostne verige (raziskave, razvoj in inovacije, predelovalne dejavnosti, namestitve in vzdrževanje).

⁽⁵⁹⁾ NACE 27: proizvodnja električne opreme, ki se uporablja kot nadomestni kazalnik za panogo proizvodnje energije iz obnovljivih virov, saj v to kategorijo spadajo številne tehnologije obnovljivih virov energije. Delno se uporablja tudi kot nadomestni kazalnik za industrijski ekosistem obnovljivih virov energije v industrijski strategiji EU.

Tabela A7.1: Ključni energetske kazalniki

		SLOVENIJA				EU			
		2018	2019	2020	2021	2018	2019	2020	2021
ENERGETSKA ODVISNOST	Odvisnost od uvoza [v %]	51 %	52 %	46 %	49 %	58 %	61 %	57 %	56 %
	trdnih fosilnih goriv	19 %	20 %	18 %	11 %	44 %	44 %	36 %	37 %
	nafte in naftnih proizvodov	99 %	101 %	99 %	100 %	95 %	97 %	97 %	92 %
	zemeljskega plina	98 %	99 %	99 %	99 %	83 %	90 %	84 %	83 %
	Odvisnost od ruskih fosilnih goriv [v %]								
	črnega premoga	0 %	4 %	22 %	0 %	40 %	44 %	49 %	47 %
	surove nafte	0 %	0 %	0 %	0 %	30 %	27 %	26 %	25 %
	zemeljskega plina	31 %	12 %	9 %	14 %	40 %	40 %	38 %	41 %
		2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
ELEKTRIKA	Bruto proizvodnja električne energije (v GWh)	15.100	16.500	16.326	16.327	16.100	17.191	15.877	–
	vnetljiva goriva	5.081	5.730	5.610	5.397	5.287	5.239	4.715	–
	jedrska energija	5.648	5.715	6.285	5.776	5.821	6.353	5.706	–
	vodna energija	4.091	4.782	4.141	4.893	4.683	5.225	4.997	–
	vetrna energija	6	6	6	6	6	6	6	–
	sončna energija	274	267	284	255	303	368	453	–
	geotermalna energija	0	0	0	0	0	0	0	–
	drugi viri	0	0	0	0	0	0	0	–
	Neto uvoz električne energije (v GWh)	-48	-1.176	-516	-502	-319	-2.003	-270	–
	kot % elektrike, ki je na voljo za končno potrošnjo	0 %	-9 %	-4 %	-4 %	-2 %	-15 %	-2 %	–
Elektroenergetska medsebojna povezanost		–	–	83,60 %	73,63 %	76,2 %	78,9 %	65,8 %	75,6 %
		2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022*
DIVERZIFIKACIJA DOBAVE PLINA	Poraba plina (v mrd. m ³)	0,8	0,9	0,9	0,9	0,9	0,9	1,0	0,8
	Uvoz plina – po vrstah (v mrd. m ³)	0,8	0,9	0,9	0,9	0,9	0,9	0,9	–
	uvoz plina – plinovod	0,8	0,9	0,9	0,9	0,9	0,9	0,9	–
	uvoz plina – UZP	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	–
	Uvoz plina – po glavnih dobaviteljih vira (v mrd. m ₃)* (1)								
	Avstrija	0,5	0,5	0,7	0,6	0,8	0,8	0,8	–
	Rusija	0,2	0,3	0,2	0,3	0,1	0,1	0,1	–
	Alžirija	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	–
	Italija	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	–
	ni navedeno	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	–
		2019	2020	2021	2022				
Terminali za UZP									
število terminalov za UZP (2)		0	0	0	0				
skladiščna zmogljivost za UZP (m ³ UZP)		0	0	0	0				
Podzemno skladiščenje									
število skladiščnih prostorov		0	0	0	0				
operativna skladiščna zmogljivost (v mrd. m ³)		0	0	0	0				
		2019	2020	2021	2022				
ČISTA ENERGIJA	Naložbe tveganega kapitala v zagonska podjetja in podjetja v razširitveni fazi na področju podnebnih tehnologij (v mio EUR) (3)								
	kot % skupnih naložb tveganega kapitala v Sloveniji	n. r.	n. r.	n. r.	n. r.				
	Poraba za raziskave in inovacije v okviru prednostnih nalog energetske unije na področju R&I (2)								
	javne R&I (v mio. EUR)	n. r.	n. r.	n. r.	n. r.				
	javne R&I (% BDP)	n. r.	n. r.	n. r.	n. r.				
	zasebne R&I (v mio. EUR)	22,1	n. r.	n. r.	n. r.				
	zasebne R&I (% BDP)	0,05 %	n. r.	n. r.	n. r.				

(1) Razvrstitev glavnih dobaviteljev temelji na najnovejših razpoložljivih podatkih (za leto 2021).

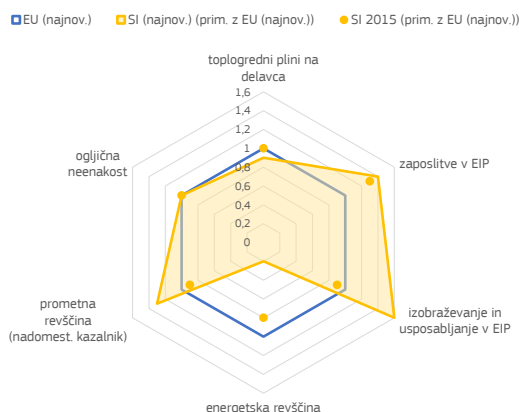
(2) Vključno s plavajočim skladiščem za utekočinjeni zemeljski plin in njegovo ponovno uplinjanje.

(3) Naložbe tveganega kapitala vključujejo posle tveganega kapitala (v vseh fazah) in posle rasti/razširitve zasebnega lastniškega kapitala (za podjetja, ki so bila prej del portfelja investicijskega podjetja tveganega kapitala).

Vir: Eurostat, Gas Infrastructure Europe (shranjevanje in platforma za preglednost UZP), JRC SETIS (2022), JRC, dopolnitev na podlagi podatkov PitchBook (06/2022).

V tej prilogi se spremlja napredek Slovenije pri zagotavljanju pravičnega prehoda na podnebno nevtralnost in okoljsko trajnostnost, zlasti za delavce in gospodinjstva v ranljivem položaju. Za zagotovitev pravičnega zelenega prehoda v skladu s priporočilom Sveta⁽⁶⁰⁾ sta se močno okrepila izpopolnjevanje in preusposabljanje delavcev v nazadujočih sektorjih in sektorjih v preoblikovanju. V gradbeništvu še vedno primanjkuje delovne sile, kar pomeni morebitno ozko grlo pri zelenem prehodu in izvajanju načrta REPowerEU. Strategija za ozelenitev izobraževalne in raziskovalne infrastrukture v okviru NOO prispeva k zelenemu prehodu⁽⁶¹⁾. Evropski socialni sklad plus (ESS+) prispeva k ustvarjanju delovnih mest, zlasti kar zadeva spretnosti za zeleni prehod in krožno gospodarstvo.

Graf A8.1: Izzivi v zvezi s pravičnim prehodom v Sloveniji

Vir: Eurostat, projekti EMPL-JRC GD-AMEDI/AMEDI+ in podatkovna zbirka o neenakostih po svetu (glej tabelo A8.1).

V Sloveniji se trendi zaposlovanja v energijsko intenzivnih panogah razlikujejo glede na sektor; medtem ko se je zeleno gospodarstvo razširilo, je v gradbeništvu trg delovne sile razmeroma tesen. Intenzivnost emisij toplogrednih plinov delovne sile v Sloveniji se je med letoma 2015 in 2021 zmanjšala s 13,5 na 12,0 tone na delavca, kar je pod povprečjem EU, ki je leta 2021 znašalo 13,7 tone (glej graf

⁽⁶⁰⁾ Priporočilo Sveta z dne 16. junija 2022 o zagotavljanju pravičnega prehoda na podnebno nevtralnost (2022/C 243/04) obravnava zaposlovanje, spretnosti, sisteme davčnih ugodnosti in socialne zaščite, osnovne storitve in stanovanja.

⁽⁶¹⁾ Glej tudi Poročilo o državi za leto 2022 (Priloga 6).

A8.1 in tabelo A8.1). Leta 2021 je zaposlenost v energijsko intenzivnih panogah v Sloveniji predstavljala skoraj stabilen delež 4,1 % vseh zaposlenih (leta 2020: 4,1 % v primerjavi s 3,0 % v EU). V skladu z dolgoročnim trendom se je zaposlenost v rudarstvu in kamnolomih od leta 2015 zmanjšala za 6,7 %, medtem ko se je število delovnih mest v avtomobilski industriji in proizvodnji kovin povečalo za skoraj 23,0 %. Skupno število delovnih mest v okoljski industriji se je v obdobju 2015–2019 povečalo za 20,8 % (EU: +8,3 %) in doseglo 3,0 % vseh zaposlitev, kar je nad povprečjem EU, ki znaša 2,2 % (glej Prilogo 9 predvsem za krožna delovna mesta). Leta 2022 je bila stopnja prostih delovnih mest v gradbeništvu nad povprečjem EU (7 % v primerjavi s 4 %) ⁽⁶²⁾, kar kaže na tesen trg dela, ki bi lahko ustvaril ozka grla pri zelenem prehodu. Poleg tega Inženirska zbornica Slovenije ocenjuje, da se bo število certificiranih inženirjev v naslednjih petih letih zmanjšalo za 20 %, kar bi lahko imelo znatne posledice za izvedbo investicijskih projektov, tudi tistih z zeleno razsežnostjo. Slovenska pilotna spodbuda za zaposlovanje, imenovana „zelena delovna mesta“, si prizadeva za zeleno zaposlitev približno 200 brezposelnih oseb, in sicer s subvencijami, ki se delodajalcem izplačujejo dve leti.

Izpopolnjevanje in preusposabljanje v nazadujočih sektorjih in sektorjih v preoblikovanju sta se močno povečala, še posebej od leta 2020. Za nemoteno prehajanje na trgu dela in ohranjanje delovnih mest v sektorjih v preoblikovanju so ključnega pomena spretnosti. Slovenija je bila po povečevanju udeležbe delavcev v izobraževanju in usposabljanju v energijsko intenzivnih panogah druga najhitrejša v EU, in sicer z 9,6 % leta 2015 na 16,5 % leta 2022 (povprečje EU: 10,4 %). V Sloveniji le 25 % državljanov meni, da nimajo potrebnih spretnosti, da bi prispevali k zelenemu prehodu (EU: 38 %) ⁽⁶³⁾. Slovenski NOO vključuje podporo za krepitev zmogljivosti regij in lokalnih skupnosti za zagotavljanje zelenih spretnosti ter delovnih mest. ESS+ bo podpiral nacionalne ukrepe za izpopolnjevanje in preusposabljanje za zeleni prehod. Mehанизem za pravični prehod zagotavlja usposabljanje zlasti v dveh premogovniških regijah, Savinjsko-šaleški regiji in Zasavju, skupaj z NOO pa tudi širšo ponudbo usposabljanja na

⁽⁶²⁾ Eurostat (JVS_A_RATE_R2).

⁽⁶³⁾ Posebna raziskava Eurobarometer 527. Dojemanje pravičnosti zelenega prehoda (maj–junij 2022).

Tabela A8.1: Ključni kazalniki za pravičen prehod v Sloveniji

Kazalnik	Opis	SI 2015	SI (najnovejši)	EU (najnovejši)
Toplogredni plini na delavca	emisije toplogrednih plinov na delavca – v tonah ekvivalenta CO ₂	13,5	12 (2021)	13,7 (2021)
Zaposlitve v EIP	delež zaposlenih v energijsko intenzivnih panogah, vključno z rudarstvom in kamnolomom (NACE B), kemikalijami (C20), minerali (C23, kovinami (C24), avtomobilsko industrijo (C29) – v %	4	4,1 (2020)	3 (2020)
Izobraževanje in usposabljanje v EIP	udeležba odraslih v izobraževanju in usposabljanju (v zadnjih štirih tednih) v energijsko intenzivnih panogah – v %	9,6	16,5 (2022)	10,4 (2022)
Energetska revščina	delež vseh prebivalcev, ki živijo v gospodinjstvih, ki ne more ustrezno ogrevati svojih domov – v %	5,6	1,7 (2021)	6,9 (2021)
Prometna revščina (nadomest. kazalnik)	ocenjeni delež prebivalstva, izpostavljenega tveganju revščine, ki več kot 6-odstotni delež svojega proračuna porabi za gorivo za zasebni prevoz – v %	33,5	47,4 (2023)	37,1 (2023)
Ogljična neenakost	povprečne emisije na prebivalca 10 % največjih onesnaževalcev v primerjavi s 50 % najmanjših onesnaževalcev	5	5 (2020)	5 (2020)

Vir: Eurostat (env_ac_ainah_r2, nama_10_a64_e, ilc_mdcs01), raziskava o delovni sili EU (prekinitev časovne vrste leta 2021), projekti EMPL-JRC GD-AMEDI/AMEDI+ in podatkovna zbirka o neenakostih po svetu.

nacionalni ravni in mehanizme prilagodljivosti za spodbujanje usposabljanja na delovnem mestu.

Stroški energije so bili za številna gospodinjstva razmeroma visoki že pred skokovitim porastom cen od leta 2021, čeprav se je energetska revščina v zadnjih letih zmanjševala. Delež celotnega prebivalstva, ki ne more ustrezno ogrevati svojih domov, se je močno zmanjšal s 5,6 % leta 2015 na 1,7 % leta 2021 (precej pod povprečjem EU: 6,9 %) ⁽⁶⁴⁾. Natančneje, prizadetega je bilo 5,5 % prebivalstva, ki mu grozi revščina (16,4 % v EU), in 1,3 % gospodinjstev z nižjimi srednjimi dohodki v decilih 4–5 v letu 2021 (EU: 8,2 % leta 2021). Pred povišanjem cen energije je imelo po ocenah 41,7 % celotnega prebivalstva in 78,4 % prebivalstva, ki mu grozi revščina (na podlagi izdatkov), stanovanjske stroške za električno energijo, plin in druga goriva ⁽⁶⁵⁾ višje od 10 % proračuna gospodinjstva, kar je nad ocenjenim povprečjem EU, ki znaša 26,9 % oziroma 48,2 %. Slovenija se z energetske revščino spopada s kratkoročnimi (npr. prenova 500 gospodinjstev z nizkimi dohodki) in dolgoročnimi ukrepi (npr. gradbena zakonodaja) ⁽⁶⁶⁾.

Povišane cene energije v obdobju 2021–2023 negativno vplivajo na proračune gospodinjstev v vseh segmentih prebivalstva. Zaradi sprememb cen v obdobju od avgusta 2021 do januarja 2023 v primerjavi z 18 meseci pred tem (glej Prilogo 7) bi se brez podpore politike in

vedenjskih odzivov delež posameznikov, ki živijo v gospodinjstvih, ki več kot 10 % svojega proračuna porabijo za energijo, povečal za 13,4 odstotne točke za celotno prebivalstvo in za manj (6,4 odstotne točke) med prebivalstvom, ki mu grozi revščina (na podlagi izdatkov) (EU: 16,4 odstotne točke in 19,1 odstotne točke) ⁽⁶⁷⁾. Kar zadeva električno energijo, bi se najbolj povečali deleži izdatkov skupin z nizkimi in nižjimi srednjimi dohodki, medtem ko so se stanovanjski stroški za plin v nasprotju z vzorci na ravni EU najbolj povečali pri skupinah z najvišjimi dohodki, kot je prikazano v grafu A8.2. Med prebivalstvom, ki ga ogroža revščina (na podlagi izdatkov), bi se delež posameznikov, ki živijo v gospodinjstvih, ki več kot 6-odstotni delež svojega proračuna porabijo za gorivo za zasebni prevoz ⁽⁶⁸⁾, povečali za več kot povprečje EU (14,0 odstotne točke v primerjavi s 5,3 odstotne točke) in januarja 2023 dosegli 47,5 %, kar je nad povprečjem EU (37,9 %). NOO vključuje ukrepe za spodbujanje manjše uporabe fosilnih goriv in trajnostne rešitve za stanovanja.

⁽⁶⁴⁾ Energetska revščina je večdimenzionalni koncept. Uporabljeni kazalnik se osredotoča na rezultat energetske revščine. Dodatni kazalniki so na voljo v [Evropskem svetovalnem vozlišču za energetske revščine](#).

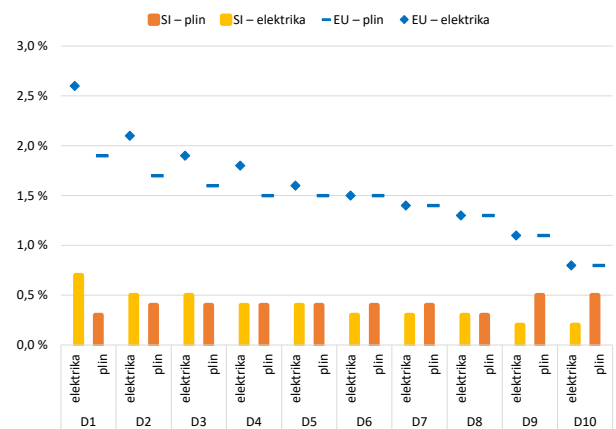
⁽⁶⁵⁾ Izdelki, opredeljeni v skladu z evropsko klasifikacijo individualne potrebnosti po namenu (ECOICOP): CP045.

⁽⁶⁶⁾ Iz poročila o nacionalni dolgoročni strategiji energetske prenove stavb.

⁽⁶⁷⁾ [EMPL-JRC GD-AMEDI/AMEDI+](#); glej podrobnosti v povezanem tehničnem povzetku.

⁽⁶⁸⁾ ECOICOP: CP0722.

Graf A8.2: **Distribucijski učinki cen energije zaradi naraščajočih izdatkov za energijo (2021–2023) v Sloveniji**

Povprečna sprememba izdatkov za energijo kot odstotek (%) skupnih izdatkov na dohodkovni decil (D) zaradi ugotovljenih sprememb cen (avgust 2021–januar 2023 v primerjavi z 18 meseci pred tem), brez podpore politike in vedenjskih odzivov. **Vir:** projekti EMPL–JRC GD–AMEDI/AMEDI+ na podlagi ankete o porabi v gospodinjstvih iz leta 2015 ter podatkov Eurostata o inflaciji za CP0451 in CP0452.

Dostop do javnega prevoza na podeželskih območjih naj bi bil nekoliko slabši kot v EU kot celoti. V primerjavi s povprečjem EU nekoliko manj državljanov meni, da je javni prevoz dobro dostopen (50 % v primerjavi z EU: 55 %) in cenovno dostopen (51 % v primerjavi z EU: 54 %), čeprav se podoben delež strinja, da je kakovosten (61 % v primerjavi z EU: 60 %). Glede na ta mnenja so podeželska območja v Sloveniji v vseh treh razsežnostih precej manj uspešna od mestnih območij in nekoliko manj uspešna od podeželskih območij v povprečju v EU ⁽⁶⁹⁾. Ogljični odtis 10 % največjih onesnaževalcev med prebivalstvom v Sloveniji je približno 5,0-krat večji od ogljičnega odtisa 50 % najmanjših onesnaževalcev, kar je enako povprečju EU. V Sloveniji so bile povprečne ravni onesnaženosti zraka v letu 2020 nad povprečjem EU (12,5 v primerjavi z 11,2 µg/m PM_{2,5}), pri čemer je 97 % prebivalstva živel v regijah, izpostavljenih kritičnim ravnam onesnaženosti zraka ⁽⁷⁰⁾, kar je znatno vplivalo na

zdravje, zlasti na ranljive skupine, in 1 238 prezgodnjih smrti letno ⁽⁷¹⁾.

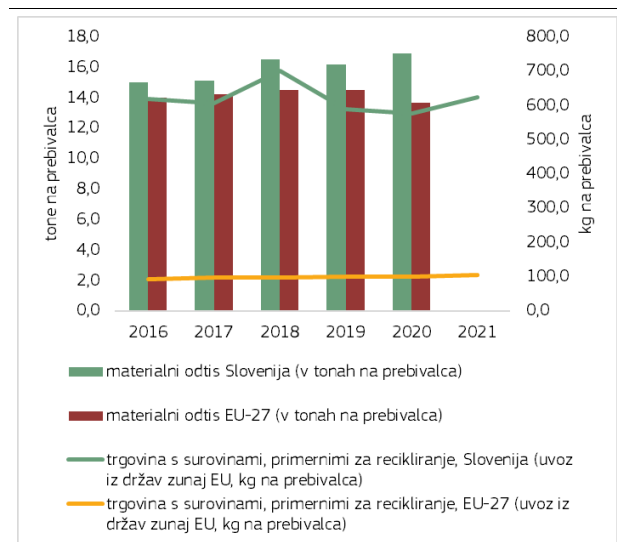
⁽⁶⁹⁾ EU (podeželje): 46 %, 48 % oziroma 56 %. Posebna raziskava Eurobarometer 527.

⁽⁷⁰⁾ Dvakrat višja raven od priporočene v smernicah Svetovne zdravstvene organizacije za kakovost zraka (letna izpostavljenost 5 µg/m³).

⁽⁷¹⁾ [Evropska agencija za okolje – Ocena tveganja za zdravje v zvezi s kakovostjo zraka](#)

Prehod na krožno gospodarstvo je ključnega pomena za doseganje podnebnih in okoljskih ciljev EU ter prinaša velike socialno-ekonomske koristi. Spodbuja rast delovnih mest, inovacije in konkurenčnost ter povečuje odpornost in zanesljivost oskrbe z viri. S preходом industrije, grajenega okolja in agroživilstva na krožnost se lahko dosežejo znatne okoljske izboljšave (glej Prilogo 6), saj se uvrščajo med sisteme, ki zahtevajo največ virov.

Graf A9.1: Trend pri rabi materialov

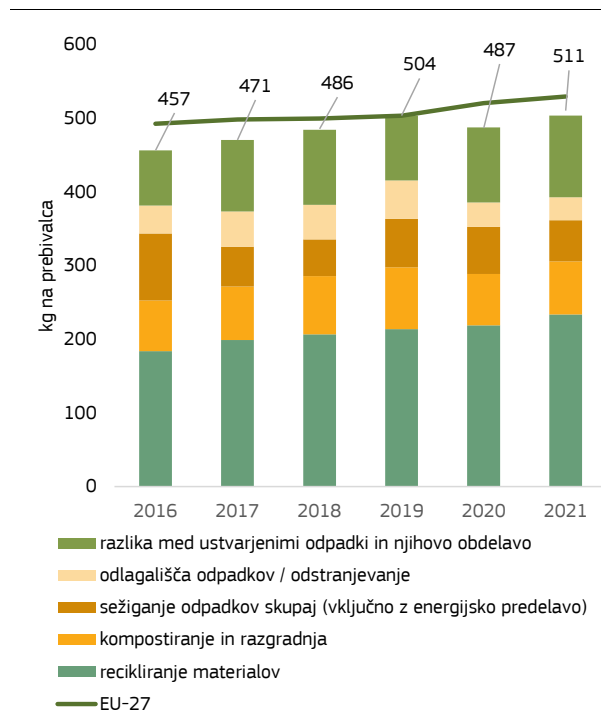
Vir: Eurostat

Slovenija je na dobri poti k prehodu na krožno gospodarstvo in doseganju ciljev EU na področju krožnega gospodarstva. Cilj akcijskega načrta EU za krožno gospodarstvo iz leta 2020 je podvojiti krožno rabo materialov med letoma 2020 in 2030. Raba krožnih materialov v Sloveniji se je z 8,7 % leta 2016 povečala na 11 % leta 2021, s čimer se je približala 11,7-odstotnemu povprečju EU iz leta 2020. Cilj akcijskega načrta EU za krožno gospodarstvo je znatno zmanjšati materialni odtis v EU, ki je v Sloveniji nad povprečjem EU. Koristi krožnega prehoda za trg dela so ostale omejene, pri čemer se je število neposrednih krožnih delovnih mest od leta 2016 zmanjšalo. Kar zadeva zdravje in varnost na krožnih delovnih mestih, so nesreče s smrtnim izidom pri ravnanju z odpadki in snovni predelavi v Sloveniji nad povprečjem vseh gospodarskih sektorjev in nad povprečjem EU ⁽⁷²⁾.

⁽⁷²⁾ Eurostat [HSW_N2_02] za sektor E38 NACE Rev. 2; 7,14 nesreč s smrtnim izidom, na 100 000 zaposlenih v obdobju

Slovenija je pred kratkim sprejela nove politike za reševanje izzivov krožnega gospodarstva. Če bo nadaljevala na začrtani poti, bi lahko njeno gospodarstvo postalo še bolj krožno. Slovenija si v okviru NOO prizadeva za izboljšanje strateškega in pravnega okvira za prehod na krožno gospodarstvo s poudarkom na razširitvi odgovornosti proizvajalca, vključevanju recikliranih materialov v nove proizvode, vključitvi načel krožnega gospodarstva v sistem zelenega javnega naročanja in vzpostavitvi enotne točke za podporo podjetjem.

Graf A9.2: Obdelava komunalnih odpadkov

Vir: Eurostat

Slovenija učinkovito ravna z odpadki, vendar določene težave ostajajo. Napredovala je pri povečanju stopnje recikliranja in zmanjšanju obsega odlaganja odpadkov na odlagališčih. To je prispevalo k doseganju cilja EU za leto 2020, tj. 50-odstotnemu recikliranju, z veliko rezervo (59,3 %) in k dobremu napredku pri doseganju ciljev recikliranja komunalnih odpadkov in odpadne embalaže do leta 2025. Slovenija je leta 2021 na odlagališčih odložila le 6 % odpadkov, kar je pod ciljem EU za leto 2035 (10 %). Nekaj nezakonitih odlagališč je še treba zapreti, v zvezi z dvema od njih pa potekata postopka za ugotavljanje kršitev.

2018–2020 v primerjavi z 1,71 za vse sektorje v Sloveniji; 6,33 v EU-27 za sektor E38.

Industrijski sistem je vse bolj krožen.

Učinkovitost gospodarstva pri rabi materialov je v skladu s povprečjem EU-27, saj produktivnost virov znaša 2,3 standarda kupne moči na kg, kar dodatno povečuje odpornost Slovenije (glej Prilogo 5). Produktivnost virov se od leta 2016 povečuje. Ključnega pomena je, da Slovenija ohrani to hitrost ter tako spodbudi popravila, ponovno uporabo in uporabo sekundarnih surovin, zlasti zaradi vse večjega pomanjkanja surovin in naraščajočih cen. Slovenija se še vedno uvršča pod povprečje EU na področju ekoloških inovacij, njenemu industrijskemu sistemu pa bi lahko koristilo več naložb na področjih, kot so okoljsko primerna zasnova, popravila, ponovna uporaba in ponovna izdelava, pa tudi uporaba novih poslovnih modelov. Tako bi lahko dohitela najnaprednejše vodilne države članice EU na področju ekoloških inovacij.

Sistem grajenega okolja povečuje izčrpavanje virov kljub zelo visoki stopnji predelave gradbenih odpadkov in odpadkov iz rušenja objektov, ki je leta 2020 dosegla 97 %, kar je precej nad povprečjem EU (89 %). Pozidava tal je med letoma 2015 in 2018 napredovala počasneje od povprečja EU. Slovenija je v svoj NOO vključila ukrepe za trajnostno prenovo stavb in izboljšanje

njihove uporabe s poudarkom na javnih stavbah in povečanju deleža sekundarnih surovin, ki se uporabljajo v gradbeništvu.

Slovenija prilagaja svoj agroživilski sistem, da bi zmanjšala njegov vpliv na biotsko raznovrstnost. Medtem ko je stopnja ekološkega kmetovanja nekoliko višja od povprečja EU, so nekatera območja Natura 2000 še vedno pod pritiskom zaradi tehnik, ki škodujejo biotski raznovrstnosti (npr. uhajanje hranil, sistemi in čas košnje, izsuševanje itd.). Po obdobju spodbudnega povečevanja sta se kompostiranje in anaerobna razgradnja na glavo v Sloveniji zmanjšala na zgolj 72 kg na glavo v primerjavi s 100 kg v povprečju v EU. S preobratom tega trenda bi se lahko okrepili krožnost in strateška avtonomija Slovenije, in sicer s proizvodnjo organskih gnojil in/ali biometana.

Vrzel v financiranju krožnega gospodarstva, vključno z ravnanjem z odpadki, še ni odpravljena. Za zadovoljitev rastočih potreb bodo potrebne dodatne naložbe. Finančna vrzel je bila ocenjena na 132 milijonov EUR letno med letoma 2014 in 2020. V tem obdobju so bile potrebe po naložbah ocenjene na vsaj 244 milijonov EUR na leto, naložbeno izhodišče pa

Tabela A9.1: **Splošni in sistemski kazalniki krožnosti**

PODROČJE	2016	2017	2018	2019	2020	2021	EU-27	Zadnje leto EU-27
Splošno stanje krožnega gospodarstva								
Odtis materialov (v tonah na prebivalca)	15,0	15,1	16,5	16,2	16,9	-	13,7	2020
Medletna rast števila oseb, zaposlenih v krožnem gospodarstvu (%) ¹	-3,7	-1,4	-1,5	-3,4	-	-	2,9	2019
Indeks izkoriščanja vode plus (WEI+) (%)	0,6	0,7	0,6	0,4	-	-	3,6	2019
Industrija								
Produktivnost virov (standard kupne moči (SKM) na kilogram)	1,8	1,9	1,8	2,1	2,0	2,3	2,3	2021
Stopnja krožne rabe materialov (%) ²	8,7	9,8	10,0	11,4	9,9	11,0	11,7	2021
Stopnja recikliranja (%) komunalnih odpadkov	55,5	57,8	58,9	59,2	59,3	60,0	49,6	2021
Grajeno okolje								
Stopnja predelave gradbenih odpadkov in odpadkov iz rušenja objektov (%) ³	98,0	-	98,0	-	97,0	-	89,0	2020
Indeks pozidave tal (izhodiščno leto = 2006) ⁴	103,8	-	105,9	-	-	-	108,3	2018
Živilskopredelovalna industrija								
Živilski odpadki (kg na prebivalca) ⁵	-	-	-	-	68,0	-	131,0	2020
Kompostiranje in razgradnja (kg na prebivalca)	69,0	73,0	79,0	84,0	70,0	72,0	100,0	2021

(1) Pri osebah, zaposlenih v krožnem gospodarstvu, se upoštevajo samo neposredna delovna mesta v izbranih podsektorjih s kodami NACE E, C, G in S; (2) stopnja krožne rabe materialov meri delež predelanih materialov, ki se ponovno uporabijo v gospodarstvu, v celotni rabi materialov; (3) stopnja predelave gradbenih odpadkov in odpadkov iz rušenja objektov vključuje odpadke, ki so pripravljeni za ponovno rabo, reciklirani ali snovno predelani, vključno z zasipanjem; (4) pozidava tal: stolpec za leto 2016 se nanaša na podatke za leto 2015; (5) živilski odpadki vključujejo primarno proizvodnjo, obdelavo in predelavo, maloprodajo in distribucijo, restavracije in gostinske storitve ter gospodinjstva. Ker je delež gradbenih materialov med višjimi stopnjami v EU v smislu strukture porabe virov, se pričakuje tudi, da bo izvajanje velikih gradbenih projektov upočasnilo rast produktivnosti virov (Poročilo o produktivnosti 2022, UMAR).

Vir: Eurostat, Evropska agencija za okolje

je znašalo 112 milijonov EUR na leto (glej Prilogo 6).

Digitalna preobrazba je ključna za zagotavljanje odpornosti in konkurenčnosti gospodarstva. V skladu s programom politike digitalnega desetletja in cilji digitalne preobrazbe do leta 2030, zastavljenimi v navedenem programu, je v tej prilogi opisana uspešnost Slovenije na področjih digitalnih spretnosti, digitalne infrastrukture/povezljivosti ter digitalizacije podjetij in javnih storitev. Kadar je ustrezno, se sklicuje na napredek pri izvajanju načrta za okrevanje in odpornost (NOO). Slovenija za digitalno področje namenja 21 % svojega skupnega proračuna NOO (tj. 0,5 milijarde EUR) ⁽⁷³⁾.

V programu politike digitalnega desetletja je načrtovano, po kateri bo Evropa do leta 2030 dosegla uspešno digitalno preobrazbo.

V njem je določen okvir za ocenjevanje digitalne preobrazbe EU in držav članic, in sicer z uporabo indeksa digitalnega gospodarstva in družbe (v nadaljnjem besedilu: indeks DESI). Zagotavlja tudi način sodelovanja med EU in njenimi državami članicami, med drugim v okviru večdržavnih projektov, da bi se čim prej dosegli digitalni in splošni cilji digitalnega desetletja ⁽⁷⁴⁾. Splošneje je v sedanjih razmerah posebej pomembnih več vidikov digitalne preobrazbe. V letu 2023, ki je evropsko leto spretnosti, je prednostna naloga izgradnja ustreznih spretnosti, da se v celoti izkoristijo priložnosti, ki jih ponuja digitalna preobrazba. Digitalno usposobljeno prebivalstvo spodbuja razvoj in uvajanje digitalnih tehnologij ter omogoča povečanje produktivnosti ⁽⁷⁵⁾. Za korenito preobrazbo, ki je nujna za prilagoditev energetskega sistema sedanjim strukturnim izzivom ⁽⁷⁶⁾, so potrebne digitalne tehnologije, infrastruktura in orodja.

⁽⁷³⁾ Delež dodeljenih finančnih sredstev, ki prispevajo k digitalnim ciljem, je bil izračunan z uporabo Priloge VII k uredbi o mehanizmu za okrevanje in odpornost.

⁽⁷⁴⁾ Cilji digitalnega desetletja, kot se merijo s kazalniki indeksa DESI in dopolnilnimi viri podatkov, so v indeksu upoštevani v obsegu, v katerem so trenutno na voljo, in/ali kolikor se štejejo za posebej relevantne glede na razmere v posameznih državah članicah.

⁽⁷⁵⁾ Glej na primer OECD (2019): OECD Economic Outlook, *Digitalisation and productivity: A story of complementarities* (Digitalizacija in produktivnost: zgodba o dopolnjevanju), [OECD Economic Outlook, zvezek 2019, Izdaja 1 | OECD iLibrary \(oecd-ilibrary.org\)](https://www.oecd-ilibrary.org/economics/oecd-economic-outlook-v2019-1_1).

⁽⁷⁶⁾ Potreba in možni ukrepi za digitalizacijo energetskega sistema so opredeljeni v sporočilu „Digitalizacija energetskega sistema – akcijski načrt EU“ (COM(2022) 552).

Uspešnost Slovenije na področju digitalnih spretnosti je blizu povprečja EU, ključni izziv pa ostaja digitalna usposobljenost delovne sile. Glede osnovnih digitalnih spretnosti in po številu strokovnjakinj za IKT se Slovenija uvršča nekoliko pod povprečje EU, glede na zaposlene strokovnjake za IKT pa se uvršča tik nad povprečje EU. Vendar še vedno daleč zaostaja za vodilnimi državami na področju inovacij v EU. Poleg tega je 78 % slovenskih podjetij, ki so zaposlila strokovnjake za IKT, poročalo o težavah pri iskanju dovolj usposobljenih zaposlenih, kar je najvišji odstotek v EU ⁽⁷⁷⁾.

Na področju digitalne infrastrukture/povezljivosti Slovenija ni enakomerno uspešna. Pokritost države z zelo visokozmogljivim omrežjem je nekoliko nad povprečjem EU, vendar izziv ostajajo podeželska območja, kjer je zajetih le 51 % gospodinjstev. Na splošno se je pokritost z omrežjem 5G v zadnjem času znatno izboljšala, vendar še vedno ne dosega povprečja EU. Vendar je pokritost z omrežjem 5G v radiofrekvenčnem pasu 3,4–3,8 GHz, ki je bistvena za omogočanje naprednih aplikacij, za katere so potrebne večje širine radiofrekvenčnega pasu, precej nad povprečjem EU. Pričakuje se, da bo Slovenija na podlagi NOO intenzivno sodelovala na ravni EU pri razvoju infrastrukture za napredne tehnologije, in sicer s sodelovanjem v večdržavnih projektih v zvezi z infrastrukturo in storitvami v oblaku, polprevodniki, blokovnimi verigami in kvantno komunikacijsko infrastrukturo.

Slovenija beleži dobre rezultate na nekaterih področjih, povezanih z digitalizacijo podjetij, vendar so na splošno še možne izboljšave.

Država je nekoliko pod povprečjem EU pri MSP z vsaj osnovno ravno digitalne intenzivnosti ter nad povprečjem EU glede uporabe storitev v oblaku in umetne inteligence. Vendar pa precej zaostaja za povprečjem EU pri uporabi analize masovnih podatkov. Poleg tega je pod povprečjem EU ⁽⁷⁸⁾ tudi intenzivnost raziskav in razvoja v slovenskem sektorju IKT.

Slovenija je precej uspešna pri digitalizaciji javnih storitev. Pri digitalnih javnih storitvah za državljane ne dosega povprečja EU, pri digitalnih

⁽⁷⁷⁾ Vir: Eurostat – Raziskava Evropske unije o uporabi IKT in elektronskem poslovanju v podjetjih.

⁽⁷⁸⁾ JRC (2022): nabor podatkov PREDICT: sektor IKT v EU in njegova uspešnost pri raziskavah in razvoju.

javnih storitvah za podjetja pa se je povprečju EU zelo približala. Vendar je dostop državljanov do elektronskih zdravstvenih zapisov nad povprečjem EU (ocena 80 od 100 v primerjavi z 71). Velik del digitalnih ukrepov slovenskega NOO bo osredotočenih na javne storitve, vključno z ukrepi za podporo digitalni preobrazbi zdravstva in javnih storitev, natančneje za razvoj uporabniško naravnanih e-storitev in posodobitev informacijske infrastrukture javne uprave. Poleg tega trenutno

poteka prigrasitev elektronske osebne izkaznice na podlagi uredbe eIDAS.

Tabela A10.1: **Ključni cilji digitalnega desetletja, ki se spremljajo s kazalniki DESI**

	Slovenija			EU	Cilj digitalnega desetletja do leta 2030 (EU)
	DESI 2021	DESI 2022	DESI 2023	DESI 2023	
Digitalne spretnosti					
Vsaj osnovne digitalne spretnosti	n. r.	50 %	50 %	54 %	80 %
% posameznikov		2021	2021	2021	2030
Strokovnjaki za IKT ⁽¹⁾	4,4 %	4,8 %	4,8 %	4,5 %	20 milijonov
% zaposlenih posameznikov v starosti od 15 do 74 let	2020	2021	2021	2021	2030
Digitalna infrastruktura/povezljivost					
Pokritost s fiksnim zelo visokozmogljivim omrežjem (VHCN)	66 %	72 %	76 %	73 %	100 %
% gospodinjstev	2020	2021	2022	2022	2030
Pokritost z optiko do prostorov (FTTP) ⁽²⁾	66 %	72 %	76 %	56 %	–
% gospodinjstev	2020	2021	2022	2022	2030
Skupna pokritost s 5G	0 %	37 %	64 %	81 %	100 %
% naseljenih območij	2020	2021	2022	2022	2030
Pokritost z omrežjem 5G v radiofrekvenčnem pasu 3,4–3,8 GHz	n. r.	n. r.	55 %	41 %	–
% naseljenih območij			2022	2022	2030
Digitalizacija podjetij					
MSP z vsaj osnovno ravno digitalne intenzivnosti	n. r.	n. r.	67 %	69 %	90 %
% MSP			2022	2022	2030
Masovni podatki ⁽³⁾	7 %	7 %	7 %	14 %	75 %
% podjetij	2020	2020	2020	2020	2030
Računalništvo v oblaku ⁽³⁾	n. r.	38 %	38 %	34 %	75 %
% podjetij		2021	2021	2021	2030
Umetna inteligenca ⁽³⁾	n. r.	12 %	12 %	8 %	75 %
% podjetij		2021	2021	2021	2030
Digitalizacija javnih storitev					
Digitalne javne storitve za državljane	n. r.	69	71	77	100
Ocena (od 0 do 100)		2021	2022	2022	2030
Digitalne javne storitve za podjetja	n. r.	84	83	84	100
Ocena (od 0 do 100)		2021	2022	2022	2030
Dostop do elektronske zdravstvene dokumentacije	n. r.	n. r.	80	71	100
Ocena (od 0 do 100)			2023	2023	2030

(1) Cilj 20 milijonov pomeni približno 10 % vseh delovnih mest.

(2) Kazalnik pokritosti „optika do prostorov“ je vključen ločeno, saj se bo tudi njegovo vrednotenje spremljalo ločeno in upoštevalo pri razlagi podatkov o pokritosti z zelo visokozmogljivim omrežjem v digitalnem desetletju.

(3) Vsaj 75 % podjetij v Uniji v skladu s svojimi poslovnimi dejavnostmi uporablja eno ali več od naslednjega: (i) storitve v oblaku; (ii) masovne podatke; (iii) umetno inteligenco.

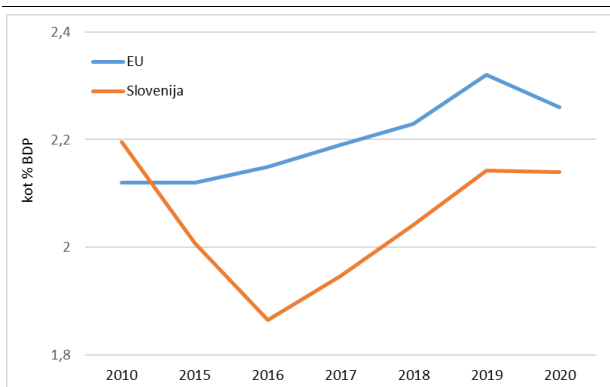
Vir: Indeks digitalnega gospodarstva in družbe

Ta priloga vsebuje splošen pregled uspešnosti slovenskega raziskovalnega in inovacijskega sistema, ki je bistven za uresničitev dvojnega zelenega in digitalnega prehoda.

Slovenija je „zmerno uspešna na področju inovacij“, vrzel med njeno uspešnostjo in povprečjem EU pa se povečuje. Med letoma 2012 in 2019 se je inovacijska uspešnost Slovenije zmanjšala najbolj v EU, kar je v močnem nasprotju s spremembo uspešnosti v EU, ki se je v istem obdobju izboljšala. Čeprav se je uspešnost Slovenije v naslednjih letih začela povečevati in se še naprej izboljšuje v absolutnem smislu, kot potrjujejo podatki evropskega sistema inovacijskih kazalnikov za leto 2022 ⁽⁷⁹⁾, je še vedno nekoliko pod povprečjem EU (93,5 % uspešnosti EU) in se izboljšuje počasneje kot v večini držav članic. Glavne ovire na poti uspešnosti Slovenije so nizke ravni tveganega kapitala ter odhodkov za raziskave in razvoj v javnem sektorju.

Graf A11.1: **Intenzivnost raziskav in razvoja kot % BDP v obdobju 2010–2021**

Vir: Eurostat, 2022

Intenzivnost raziskav in razvoja ⁽⁸⁰⁾ je leta 2021 dosegla 2,14 % BDP, vendar je še vedno pod ravno iz leta 2013 in pod evropskim povprečjem (2,26 %) ⁽⁸¹⁾. Čeprav so se javni in zasebni odhodki za raziskave in razvoj glede na BDP v letu 2017 znova okrepili in od takrat še naraščajo, k odhodkom za raziskave in razvoj prispevajo predvsem zasebne naložbe v raziskave in razvoj. Zakon o

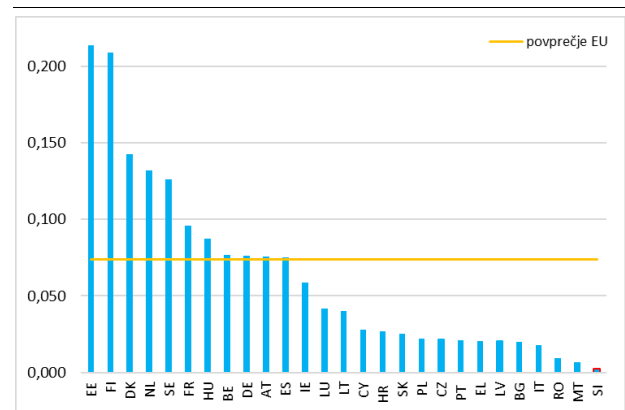
⁽⁷⁹⁾ Evropski sistem inovacijskih kazalnikov za leto 2022, profil države: Slovenija
https://ec.europa.eu/assets/rtd/eis/2022/ec_rtd_eis-country-profile-si.pdf.

⁽⁸⁰⁾ Opredeljena kot bruto domači odhodki za raziskave in razvoj kot odstotek BDP.

⁽⁸¹⁾ Vir: Eurostat.

znanstvenoraziskovalni in inovacijski dejavnosti, vključen v načrt za okrevanje in odpornost, določa nadaljnje povečevanje javnofinančnih odhodkov za raziskave do 1 % BDP, da se doseže 1,25 % javnih raziskav in 3,5-odstotni skupni cilj intenzivnosti raziskav in razvoja, določen za leto 2030 ⁽⁸²⁾. Naložbe, povezane z raziskavami in inovacijami, načrtovane v NOO v vrednosti 138 milijonov EUR v obdobju 2022–2025, bodo prav tako prispevale k povečanju javnofinančnih odhodkov za raziskave in razvoj, čeprav le delno in začasno. Te naložbe so večinoma osredotočene na digitalne inovacije ter raziskave in inovacije za zeleni prehod, vendar je podpora predvidena tudi za mobilnost raziskovalcev ter demonstracijske in pilotne projekte.

Graf A11.2: **Tvegani kapital kot % BDP v letu 2021**

Vir: Eurostat, 2021

Slovenija s sprejetjem dolgo pričakovane strukturne reforme raziskav in inovacij v okviru NOO sprejema ukrepe za odpravo razdrobljenosti svoje strukture upravljanja raziskav in inovacij ter izboljšanje uspešnosti javnega raziskovalnega sistema. Tako delež največkrat citiranih objav (7,7 %) kot delež mednarodnih objav (54,1 %) med vsemi znanstvenimi publikacijami v državi sta pod povprečjem EU ⁽⁸³⁾, kar kaže, da slovenski raziskovalni sistem še vedno težko zagotavlja visokokakovostne znanstvene prispevke. Poleg tega maloštevilni patenti kažejo na šibko komercializacijo ⁽⁸⁴⁾. Za reševanje tega izziva Zakon o znanstvenoraziskovalni in inovacijski

⁽⁸²⁾ Resolucija o znanstvenoraziskovalni in inovacijski strategiji Slovenije 2030
<https://www.gov.si/assets/ministrstva/MIZS/Dokumenti/ZNAN-OST/Nacionalni-dokumenti/ZRISS-2030>.

⁽⁸³⁾ Povprečje EU je 9,8 % oziroma 55,4 % (vir: Science-Metrix).

⁽⁸⁴⁾ 1,58 patentnih prijav v okviru Pogodbe o sodelovanju na področju patentov na milijardo BDP.

Tabela A11.1: Ključni kazalniki inovacij

Slovenija	2010	2015	2019	2020	2021	povprečje EU (1)
Ključni kazalniki						
Intenzivnost R&R (GERD kot % BDP)	2,05	2,20	2,04	2,14	2,14	2,26
Javnofinančni odhodki za R&R kot % BDP	0,66	0,52	0,52	0,56	0,55	0,76
Odhodki podjetij za R&R (BERD) kot % BDP	1,39	1,67	1,51	1,57	1,57	1,49
Kakovost sistema R&I						
Domače znanstvene publikacije v 10 % največkrat citiranih publikacij v svetu kot % skupnih publikacij v državi	6,26	7,06	7,67	:	:	9,8
Vloge za patentne prijave PCT na milijardo BDP (v odstotnih točkah)	3,12	1,78	1,58	:	:	3,3
Sodelovanje med akademskim in poslovnim svetom						
Javno-zasebne znanstvene soobjave kot % skupnih publikacij	7,32	8,64	8,28	9,25	9,43	7,1
Javnofinančni odhodki za R&R, ki jih financirajo podjetja (nacionalna) kot % BDP	0,08	0,05	0,04	:	:	0,054
Razpoložljivost človeškega kapitala in spretnosti						
Novi diplomanti naravoslovja in inženirstva na tisoč prebivalcev, starih od 25 do 34 let	13,52	14,65	15,26	15,17	:	16,0
Javna podpora odhodkom podjetij za R&R (BERD)						
Skupna podpora javnega sektorja za BERD kot % BDP	0,29	0,23	0,25	:	:	0,194
Davčne spodbude za R&R: izpadli prihodki kot % BDP	0,051	0,120	0,099	:	:	0,1
Zelene inovacije						
Delež z okoljem povezanih patentov v skupnih vlogah za patentne prijave PCT (v %)	9,95	8,63	12,41	:	:	13,3
Finančna sredstva za inovacije in gospodarsko prenavo						
Tvegani kapital (tržna statistika) kot % BDP	0,001	0,009	0,002	0,002	0,003	0,074
Zaposlovanje v hitro rastočih podjetjih v 50 % najbolj inovativnih sektorjev	2,85	3,20	5,87	:	:	5,5

(1) Povprečje EU za zadnje razpoložljivo leto z najštevilnejšimi podatki za države.

Vir: Eurostat, OECD, GD JRC, študija Science-Metrix (podatkovna zbirka Scopus in statistična podatkovna zbirka patentov Evropskega patentnega urada), Invest Europe

dejavnosti uvaja financiranje raziskovalnih organizacij na podlagi uspešnosti, poenostavlja mobilnost raziskovalcev in odpravlja ovire, ki raziskovalnim organizacijam preprečujejo zaposlovanje raziskovalcev iz držav zunaj Slovenije.

Programski odbor bo medsebojno uskladal ukrepe, namenjene spodbujanju akademskih raziskav, povečanju obsega inovacij in racionalizaciji komercializacije rezultatov raziskav. Razvojni svet Republike Slovenije bo povezal oblikovalce politik in ustrezne deležnike na področju raziskav in inovacij, da se vzpostavi učinkovit sistem spremljanja in vrednotenja ter prispeva k procesu oblikovanja politik. Dobro izvedena reforma bi lahko znatno povečala uspešnost Slovenije na področju raziskav in inovacij.

Pomanjkanje tveganega kapitala še vedno ovira razširjanje inovativnih zagonskih podjetij v Sloveniji⁽⁸⁵⁾. Naložbe tveganega

⁽⁸⁵⁾ Študija o učinkovitosti javne podpore inovacijam za MSP v Evropi (2021) kaže pozitiven učinek tveganega kapitala na inovativna MSP z visokim tveganjem <https://europa.eu/Cc6Ypf>.

kapitala v Sloveniji znašajo 0,003 % BDP, kar je najnižja vrednost v EU⁽⁸⁶⁾ (glej tudi Prilogo 12). To ima posledice zlasti za inovativna mala in srednja podjetja z visokim tveganjem in jih lahko spodbudi, da širitev opravijo na drugi lokaciji⁽⁸⁷⁾. Glede na analizo stanja slovenskega inovacijskega ekosistema v letu 2021 naj bi Slovenija letno potrebovala 70 milijonov EUR tveganega kapitala⁽⁸⁸⁾, kar je velikokrat več kot sedanja raven, s trenutno ravno državnega financiranja, na primer prek Slovenskega podjetniškega sklada in SID banke, pa vrzeli ne bo mogoče zapolniti. Novi Zakon o oblikah alternativnih investicijskih skladov in strategija razvoja trga kapitala, ki sta oba vključena v NOO, lahko pomagata pri odpravljanju nizke ravni tveganega kapitala, vendar bo za

⁽⁸⁶⁾ Vir: Invest Europe, maj 2022.

⁽⁸⁷⁾ Braun idr. (2019), *Follow the Money: How Venture Capital Facilitates Emigration of Firms and Entrepreneurs in Europe 2019* (Na sledi denarju: kako je tvegani kapital olajšal izseljevanje podjetij in podjetnikov v Evropi leta 2019). <https://ssrn.com/abstract=3415370>.

⁽⁸⁸⁾ https://www.podjetniski-portal.si/uploads/gradiva/krepitev_inovacijskega_ekosistema/srss161_slovenia_ecosystem_d2_state_of_play_report.pdf

uspešno revitalizacijo slovenskega trga kapitala potrebna znatna finančna zaveza. Zakon o oblikah alternativnih investicijskih skladov je začel veljati konec leta 2021 in je bil povezan s prvim zahtevkom slovenskih organov za plačilo v okviru NOO.

Slovenija je majhno, odprto in diverzificirano gospodarstvo z eno največjih intenzivnosti povezovanja pri blagovni menjavi na enotnem trgu. Trgovina znotraj EU je leta 2022 predstavljala 67,6 % BDP, predvsem zaradi intenzivnega povezovanja pri blagovni menjavi. Med glavnimi trgovinskimi partnericami Slovenije so Nemčija, Italija, Avstrija, Hrvaška in Francija ⁽⁸⁹⁾. Ta raven pomeni povečanje nad raven iz leta 2021 (61,4 %), ki je sledila zmanjšanju na 55,5 % v letu 2020. Vendar, kar zadeva storitve, se Slovenija glede omejitev v trgovini s storitvami uvršča nad povprečje EU.

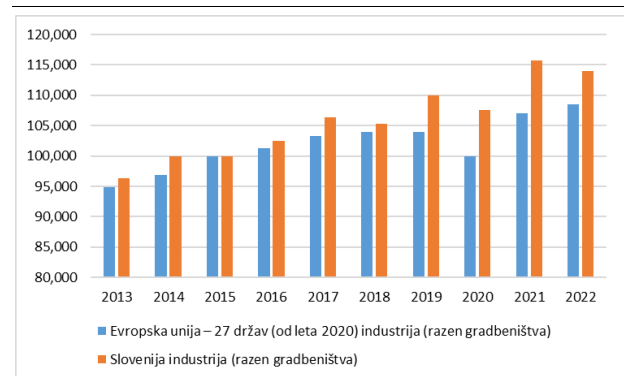
Ruska invazija na Ukrajino je močno prizadela gospodarstvo države. Skoraj dve tretjini plina, ki se uporablja v slovenskem gospodarstvu, uporablja industrija (glej Prilogo 7), kar pomeni, da zviševanje cen in negotovosti glede prihodnje oskrbe ta podjetja ogrožajo in jih silijo v ukinjanje izmen, podaljševanje dopustov in odlaganje ne bistvene proizvodnje. Podjetja poročajo tudi o zmanjšanju dobička in konkurenčnosti njihovih proizvodov, kar ogroža njihov dolgoročni obstoj ⁽⁹⁰⁾. Še posebej velik učinek na industrijo, kot so avtomobilski in gradbeni ekosistemi, podjetja za proizvodnjo aluminija, jekla in papirja ter živilska industrija, so imeli visoka inflacija in visoke cene energije ter omejitve v svetovni dobavni verigi. Prav tako so zaradi visokih stopenj izvoza v Rusijo in Ukrajino izpostavljena podjetja slovenske farmacevtske, kemijske in elektro industrije. Poleg tega se je znatno povečal delež podjetij, ki se soočajo z omejitvami v smislu pomanjkanja materialov, kar povzroča pritisk na podjetja.

Po desetletju počasne rasti produktivnosti se je produktivnost vrnila na podobno raven kot pred finančno krizo leta 2008. Na splošno se je produktivnost dela na osebo v Sloveniji v letu 2022 povečala za 2,9 %. To je sicer manj kot polovica povečanja produktivnosti iz leta 2021 (6,8 %), ki je sledilo upadu leta 2020, vendar nad ravno pred pandemijo iz leta 2019 ⁽⁹¹⁾. Leta 2022 je produktivnost dela v Sloveniji znašala 85,2 % agregata EU v smislu BDP na opravljeno delovno uro, ter 86 % v smislu BDP na zaposlene osebe, kar je podobno ravni pred letom 2008 ⁽⁹²⁾. Kljub

temu precej nizka raven naložb, zlasti iz zasebnega sektorja, zadržuje rast produktivnosti in omejuje inovacijske zmogljivosti države.

Produktivnost dela v industriji, ki je bolj izvozno usmerjena, je nad povprečjem EU in je ključno gonilo produktivnosti v državi (graf A12.1), kljub rahlemu zmanjšanju v letu 2022. Slovenija je zelo industrializirana država in delež slovenske industrije v smislu dodane vrednosti k BDP je višji od povprečja EU (28,5 % v letu 2021 v primerjavi z 22,8 %) ⁽⁹³⁾. V zadnjih nekaj letih je bila v Sloveniji rast produktivnosti v industriji hitrejša kot v povprečju v EU, kljub že nekoliko nižji, čeprav še vedno razmeroma visoki rasti produktivnosti v energetske in emisijske intenzivnih predelovalnih dejavnostih v letu 2021, na katero so vplivale visoke cene surovin ⁽⁹⁴⁾. Nadaljnji izziv v tem pogledu predstavlja pomanjkanje delovne sile v industriji, ki je razmeroma visoko in se zaradi staranja prebivalstva še povečuje. Precejšnje je tudi pomanjkanje strokovnjakov za IKT, ki so potrebni za digitalni prehod gospodarstva (glej tudi Prilogo 10).

Graf A12.1: **Produktivnost dela v industriji**

Vir: Eurostat, NAMA_10_LP_A21

Kljub ukrepom, sprejetim za izboljšanje poslovnega okolja, na tem področju ostajajo izzivi. Slovenija je v zadnjih letih sprejela več ukrepov za izboljšanje enostavnosti poslovanja in zmanjšanje upravnega bremena, na primer s spremembami zakonodaje o insolventnosti ter vzpostavitev sistema vse na enem mestu / enotne kontaktne točke za podjetja, in za privabitev naložb. Medtem ko so ovire za podjetja še vedno precej velike in so povezane na primer z učinkovitostjo državnih institucij, prekomerno

⁽⁸⁹⁾ Statistični urad in Slovenija Business

⁽⁹⁰⁾ Gospodarska zbornica Slovenije.

⁽⁹¹⁾ Eurostat, realna produktivnost dela na osebo.

⁽⁹²⁾ Podatkovna zbirka AMECO, Evropska komisija.

⁽⁹³⁾ Svetovna banka – industrija, dodana vrednost (v % BDP)

⁽⁹⁴⁾ Poročilo o produktivnosti 2022, UMAR

birokracijo in dolgotrajnimi postopki ⁽⁹⁵⁾, je cilj slovenskega načrta za okrevanje in odpornost take izzive obravnavati med drugim z dvema zakonoma o debirokratizaciji, da se skrajšajo in digitalizirajo upravni postopki. Prvi je začel veljati januarja 2022. V povezavi s tem in ker za podjetja, zlasti MSP, dostop do financiranja ostaja izziv, Slovenija sprejema tudi ukrepe za izboljšanje tega področja, na primer z Zakonom o oblikah alternativnih investicijskih skladov in strategijo razvoja trga kapitala.

Zaradi slabo razvitega trga lastniških vrednostnih papirjev med oblikami financiranja močno prednjačijo posojila.

Čeprav je dostop do posojil nad povprečjem EU in se je leta 2021 v primerjavi z letom 2020 povečal, Slovenija glede dostopa do lastniškega kapitala ostaja med osmimi najmanj uspešnejšimi državami. Pri tem je bilo od leta 2020 zabeleženo skromno izboljšanje, merjeno s sestavljenim kazalnikom lastniških vrednostnih papirjev v indeksu dostopa do financiranja Evropskega investicijskega sklada (EIF) ⁽⁹⁶⁾. Poleg tega ima Slovenija zelo nizko razmerje naložb tveganega kapitala v BDP, kar vpliva na inovacijsko zmogljivost podjetij (glej tudi Prilogo 11). Ukrepi politike na tem področju bodo koristili tudi MSP v razširitveni fazi. Delež MSP v gospodarstvu je višji od povprečja EU v smislu zaposlovanja (73,2 % v primerjavi s 64,4 %) in dodane vrednosti (65,6 % v primerjavi s 51,8 %) ⁽⁹⁷⁾. Na podlagi podatkov iz prejšnjih let imajo na domači trg usmerjena MSP na splošno nižjo produktivnost kot izvozno usmerjena podjetja ⁽⁹⁸⁾. Kar zadeva naložbe, je delež podjetij, ki poročajo o ovirah za naložbe, manjši od povprečja EU. Leta 2022 je bil ta delež na podobni ravni kot leta 2021, kar je več kot leta 2020, vendar pod ravno iz leta 2019 ⁽⁹⁹⁾.

Delež MSP, ki poročajo o zamudah pri plačilih, je presegel povprečje EU, kar kaže, da so zamude pri plačilih še vedno težava, še zlasti za MSP. Zamude negativno vplivajo na odpornost in možnosti za rast podjetij ter so znatno nad ravnmi pred pandemijo. Poleg tega je delež podjetij, ki motnje v dobavni verigi opredeljujejo

kot enega glavnih izzivov, ki vplivajo na zmožnost strank, da pravočasno in v celoti plačajo, znatno višji od povprečja EU (71 % oziroma 57 %) ⁽¹⁰⁰⁾. Vrzeli v plačilih (tj. vrzel med dogovorjenim in dejanskim časom plačila) se je v primerjavi z letom 2021 povečala tako v zasebnem sektorju / med podjetji kot tudi v javnem sektorju, čeprav je bila na enaki ravni kot povprečje EU ali nekoliko pod njim. Vrzeli v zasebnem sektorju se je povečala za en dan, z 12 na 13 dni, kar je manj kot leta 2020, vendar precej več kot v letih 2018 in 2019. Pri plačilih iz javnega sektorja se je ta vrzel povečala za dva dni, z 11 na 13 dni, kar je nekoliko pod povprečjem EU, vendar precej več od vrzeli pred pandemijo.

Še en vidik, povezan s poslovnim okoljem, ki lahko ovira naložbe, vstop na trg in konkurenco v nekaterih sektorjih, je vloga podjetij v državni lasti. Kljub izboljšanju dobičkonosnosti teh podjetij lahko pomanjkanje dobrega korporativnega upravljanja v posameznih podjetjih v državni lasti negativno vpliva na konkurenčnost in poveča neučinkovitost ⁽¹⁷⁾. Slovenska država ohranja delež v nestrateških sektorjih in je na primer nedavno povečala svoj delež v sektorju turizma ⁽⁹⁸⁾.

Za energijski prehod, razogljičenje in zagotavljanje energetske varnosti v državi je zlasti pomembno odpravljanje postopkovnih ovir, povezanih z uvajanjem obnovljivih virov energije. Delež obnovljivih virov energije v mešanici energijskih virov Slovenije ostaja razmeroma majhen (glej Prilogo 6), nameščena zmogljivost za proizvodnjo električne energije iz obnovljivih virov pa je bila leta 2020 pod povprečjem EU. Te postopkovne ovire, ki jih je pregledala projektna skupina za uveljavljanje pravil enotnega trga (SMET), se nanašajo na dolgotrajne postopke za izdajo dovoljenj in pomanjkanje osebja v relevantnih organih, Slovenija pa je izvedla ukrepe za reševanje teh vprašanj.

Poleg tega ovire ostajajo tudi na drugih področjih, ki vplivajo na poslovno okolje, na primer na področju poklicnih storitev. V preteklosti je Slovenija do neke mere zmanjšala število reguliranih poklicev, zlasti v obrtnem sektorju, vendar je regulativna restriktivnost višja od povprečja EU za poklice, kot so nepremičninski

⁽⁹⁵⁾ [Poročilo o produktivnosti 2022, UMAR](#)

⁽⁹⁶⁾ Evropski investicijski sklad, Indeks dostopa MSP do financiranja.

⁽⁹⁷⁾ [Pregled uspešnosti MSP 2021/2022](#)

⁽⁹⁸⁾ [Gospodarske raziskave OECD: Slovenija 2022](#)

⁽⁹⁹⁾ Raziskava EIB o naložbah za leto 2022.

⁽¹⁰⁰⁾ Evropsko poročilo o plačilih, INTRUM.

posredniki, odvetniki, gradbeni inženirji, arhitekti in turistični vodniki ⁽¹⁰¹⁾. Zmanjšanje regulativnih ovir v sektorju poklicnih storitev bo olajšalo vstop v te poklice ter izboljšalo kakovost in cene; ta vidik v NOO ni obravnavan. Razdrobljeni sistem, ki ureja dejavnost gradbenih inženirjev, bi lahko oviral prosto gibanje strokovnjakov, pravila o porazdelitvi odgovornosti na različne kategorije strokovnjakov na istem področju dejavnosti pa bi lahko vplivala na sorazmernost in učinkovitost opravljanja storitev. Poleg tega se zdi, da različni regionalni predpisi, ki urejajo dejavnosti turističnih vodnikov, ovirajo dostop do trga ter imajo posledice za nacionalne in čezmejne ponudnike storitev.

Na področju javnega naročanja ostaja problematična konkurenca. V letih 2020, 2021 in 2022 je imela Slovenija drugi največji delež oddanih naročil z enim samim ponudnikom (51 % leta 2022, glej tudi graf A12.2). Poleg tega je petina vseh postopkov neuspešna, ker ni oddana nobena ponudba ⁽¹⁰²⁾. Po najnovejših podatkih se je uporaba manj preglednih postopkov nekoliko izboljšala. Država je imela v preteklosti enega najvišjih deležev postopkov s pogajanjem brez predhodne objave, vendar se je ta delež v letu 2022 zmanjšal na 11 %, in sicer z 19 % leta 2021 in 26 % leta 2020 ⁽¹⁰³⁾.

Za odpravljanje teh težav je Slovenija začela izvajati več ukrepov iz NOO za povečanje konkurence, digitalizacije in profesionalizacije med javnimi uslužbenci. Izvajajo se reforme za izboljšanje učinkovitosti javnega naročanja, vključno z ukrepi za zmanjšanje deleža postopkov s pogajanjem brez predhodne objave. Razvoj postopka načrtovanja in temeljita priprava postopkov javnega naročanja bi lahko dodatno prispevala k bolj konkurenčnemu okolju in zmanjšala število naročil, oddanih na podlagi najnižje cene. Poleg tega bo večja interoperabilnost platform za elektronsko javno naročanje zmanjšala upravno breme in izboljšala dostopnost do trga javnih naročil. Prav tako lahko združevanje tehnik povpraševanja poveča stroškovno učinkovitost in profesionalizacijo ter dodatno zmanjša delež postopkov s pogajanjem brez predhodne objave.

Slovenija je v letu 2021 zabeležila znatno izboljšanje zaostanka pri prenosu evropske zakonodaje v nacionalno pravo. Pravočasni prenos direktiv bi bilo mogoče še izboljšati, vendar se je zaostanek države pri prenosu zmanjšal na 1,2 %, kar je pod povprečjem EU, zaradi česar je ponovno na dobri poti, da doseže cilj 0,5 %, ki je predlagan v Aktu za enotni trg. Kar zadeva kršitve, Slovenija glede na število primerov kršitev ostaja pod povprečjem EU. Stopnja uspešnosti reševanja zadev v okviru SOLVIT se je v Sloveniji z 90 % leta 2020 zmanjšala na 80 % leta 2021, kar je pod povprečjem EU, vendar je število obravnavanih primerov še vedno majhno, čas obravnave je na splošno dober, število zaposlenih pa se lahko šteje za zadostno ⁽¹⁰³⁾.

Graf A12.2: Poslovno okolje in dejavniki produktivnosti

Vir: (1) v % BDP, Eurostat 2021; (2) sestavljeni kazalnik, indeks dostopa do financiranja za leto 2021, Evropski investicijski sklad; (3) povprečna zamuda pri plačilu v številu dni, 2022, Intrum; (4) % podjetij v predelovalnih dejavnostih, ki se soočajo z omejitvami, raziskava Evropske komisije o poslovnih odjemalcih iz leta 2022; (5) delež naročil, oddanih enemu samemu ponudniku, Pregled enotnega trga za leto 2022.

⁽¹⁰¹⁾ [Sporočilo o posodobitvi priporočil za reforme na področju regulacije poklicnih storitev](#) (COM(2021) 385).

⁽¹⁰²⁾ Izračuni Komisije na podlagi podatkov Tenders Electronic Daily (TED).

⁽¹⁰³⁾ [Evropska komisija, Pregled enotnega trga](#)

Tabela A12.1: Industrija in enotni trg

PODROČJE POLITIKE		IME KAZALNIKA	2018	2019	2020	2021	2022	povprečje EU-27 (*)
GLAVNI KAZALNIKI	gospodarska struktura	neto naložbe zasebnega sektorja, raven zasebnega delniškega kapitala, brez amortizacije, % BDP ⁽¹⁾	-0,4	0	-1,9	0	-0,5	3,4
		neto naložbe organov javnega sektorja, raven javnega osnovnega kapitala, brez amortizacije, % BDP ⁽¹⁾	1,1	1,2	1,3	2,1	3,4	0,6
		realna produktivnost dela na osebo v industriji (% medletne rasti) ⁽²⁾	-1	4,4	-2,1	7,6	-1,5	1,4
	stroškovna konkurenčnost	nominalni stroški dela na enoto v industriji (% medletne rasti) ⁽²⁾	4,4	-0,1	4,3	-0,2	7,8	2,9
ODPORNOST	pomanjkanja	pomanjkanje materialov (industrija), podjetja, ki se soočajo z omejitvami, % ⁽³⁾	15	10	11	29	38	47
		pomanjkanje delovne sile glede na podatke ankete (industrija), podjetja, ki se soočajo z omejitvami, % ⁽³⁾	39	37	20	32	41	28
		stopnja prostih delovnih mest (gospodarstvo) ⁽⁴⁾	3	2,7	2	3,2	3,6	3,1
	strateške odvisnosti	koncentracija izbranih surovin, indeks koncentracije uvoza na podlagi košarice kritičnih surovin ⁽⁵⁾	0,17	0,17	0,17	0,16	0,15	0,18
		nameščena zmogljivost proizvodnje električne energije, % skupne proizvedene električne energije ⁽⁶⁾	36,5	36,5	36,5	36	n. r.	50,9
ENOTNI TRG	povezovanje enotnega trga	trgovinsko povezovanje EU, % ⁽⁷⁾	62,1	61,0	55,6	61,4	67,6	45,8
	omejitve	indeks omejevanja trgovine s storitvami v EGP ⁽⁸⁾	0,06	0,06	0,06	0,06	0,06	0,05
	javno naročanje	razpisi z eno samo ponudbo, % vseh izvajalcev ⁽⁹⁾	n. r.	n. r.	46	44	51	29
POSLOVNO OKOLJE – MSP	ovire za naložbe	učinek predpisov na dolgoročne finančne naložbe, % podjetij, ki kot veliko oviro navajajo poslovne predpise ⁽¹⁰⁾	12,7	21,4	13,9	16,4	16,1	29,6
	poslovna demografija	stečaji, indeks (2015 = 100) ⁽¹¹⁾	124,7	116,3	102,7	92,7	85,2	86,8
		registracije podjetij, indeks (2015 = 100) ⁽¹¹⁾	103,5	105,4	95,1	108,2	115,4	121,2
	zamude pri plačilih	vrzel v plačilih – med podjetji, razlika v dneh med ponujenim in izvedenim plačilom ⁽¹²⁾	4	8	17	12	13	13
		vrzel v plačilih – javni sektor, razlika v dneh med ponujenim in izvedenim plačilom ⁽¹²⁾	7	1	19	11	13	15
		delež MSP, ki se je v preteklega pol leta spopadalo z zamudami pri plačilih, % ⁽¹³⁾	n. r.	38,8	49,2	41,2	49,7	43
	dostop do financiranja	indeks dostopa do financiranja EIF – posojilo, sestavljeni indeks: zunanje financiranje MSP v zadnjega pol leta, vrednosti indeksa med 0 in 1 ⁽¹⁴⁾	0,82	0,79	0,44	0,62	n. r.	0,46
		indeks dostopa do financiranja EIF – lastniški kapital, sestavljeni indeks: TK/BDP, PJP/BDP, MSP ki uporabljajo lastniški kapital, vrednosti indeksa med 0 in 1 ⁽¹⁴⁾	0,18	0,08	0,05	0,1	n. r.	0,23

(*) Zadnje razpoložljivo leto

Vir: (1) AMECO, (2) Eurostat, (3) ECFIN BCS, (4) Eurostat, (5) COMEXT in izračuni Komisije, (6) Eurostat, (7) Eurostat, (8) OECD, (9) pregled enotnega trga, (10) raziskava EIB, (11) Eurostat, (12) Intrum, (13) raziskava SAFE, (14) indeks dostopa MSP do financiranja, EIF

V tej prilogi je opisana uspešnost slovenske javne uprave, ki je bistvena za zagotavljanje storitev in izvajanje reform. Po učinkovitosti je javna uprava v Sloveniji nad povprečjem EU-27 ⁽¹⁰⁴⁾. Vlada je imenovala svet ⁽¹⁰⁵⁾ za pripravo predlogov za boljše pravno urejanje, vključevanje javnosti v oblikovanje politik in zakonodaje, reorganizacijo upravnih enot za kakovostnejše javne storitve ter digitalizacijo upravnih postopkov in procesov.

Slovenska javna uprava se še naprej sooča s težavami pri privabljanju in zadržanju mlade delovne sile. Plačni sistem je eden od dejavnikov, ki mlade odvrtaajo od vstopa v javno upravo ⁽¹⁰⁶⁾. Zmanjšanje deleža mladih javnih uslužbencev je tudi posledica varčevalne politike po finančni krizi, v skladu s katero se upokojeni uslužbenci ne nadomeščajo. Do težav prihaja tudi v zvezi z zaposlovanjem in plačilom za strokovnjake za IT. Poleg tega se na razpise za najvišje položaje v javni upravi še vedno prijavi zgolj malo kandidatov. Leta 2021 je bila v 41,4 % primerov prejeta ena sama prijava ⁽¹⁰⁷⁾. V načrt za okrepanje in odpornost je vključena reforma plačnega sistema v javnem sektorju, katere cilj je povezati plačilo z delovno uspešnostjo in zagotoviti diferencirana plačila po sektorjih. Začele so se uvajati tudi nadaljnje spremembe za digitalizacijo upravljanja človeških virov za javne uslužbence, kot je zakon o javni upravi.

Slovenija ne izkorišča v celoti vseh priložnosti, ki jih ponuja e-uprava. Na podlagi analize življenjskih dogodkov je Slovenija glede na splošni kazalnik zrelosti e-uprave (tabela A13.1) pod povprečjem EU-27. Visoko se uvršča pri odprtih podatkih, saj je na prvem mestu v skupini hitrih sledilcev in je skupno obdržala osmo mesto. Vendar je analiza iz leta 2021 ⁽¹⁰⁸⁾ pokazala, da slovenske občine niso uspešne pri vidikih odprtosti in transparentnosti, saj večina občin ne zagotavlja dejavno informacij o svoji uspešnosti. Strategija

digitalnih javnih storitev ⁽¹⁰⁹⁾ določa cilj, da bodo do leta 2030 vse ključne javne storitve zagotovljene na spletu in dostopne vsem uporabnikom. Da bi okrepila upravljanje podatkov v javnem sektorju, Slovenija načrtuje vzpostavitev mreže skrbnikov podatkov. V okviru NOO je bil ustanovljen usklajevalni organ za digitalno preobrazbo javne uprave ⁽¹¹⁰⁾.

Slovenija si prizadeva za izboljšanje kakovosti svoje zakonodaje. Po uporabi naknadnega ocenjevanja se Slovenija uvršča precej pod povprečje EU-27 (graf A13.1). Posvetovanja z deležniki so obvezna, njihovo izvajanje pa podpirajo smernice. Vendar se minimalna priporočila za posvetovanja v praksi pogosto ne upoštevajo, npr. rok za prispevke javnosti ni naveden ali je prekratek ali dokumenti niso objavljeni ⁽¹¹¹⁾. Slovenija je na podlagi akcijskega načrta za izboljšanje kakovosti priprave zakonodaje začela izvajati projekt digitalizacije zakonodajnega postopka in začela posvetovanja o metodologiji za ocene regulativnega učinka. Slovenija se še naprej osredotoča na zmanjševanje upravnih bremen. Prek portala Stop birokraciji ⁽¹¹²⁾ lahko državljani in podjetja podajajo predloge za zmanjšanje birokracije in spremljajo izvajanje. Namen Zakona o debirokratizaciji, ki je bil sprejet v okviru NOO, je zmanjšati upravno in regulativno breme za državljane in podjetja ter izboljšati učinkovitost javne uprave.

Pravosodni sistem na splošno deluje učinkovito ⁽¹¹³⁾, problematični pa ostajajo sodni postopki v zadevah gospodarskega in finančnega kriminala. Povprečno trajanje postopkov na prvi stopnji se je podaljšalo z 21 mesecev (leta 2020) na približno 2 leti v zadevah velike vrednosti in s 15 mesecev (leta 2020) na 16 mesecev v civilnih pravnih zadevah majhne vrednosti. Trajanje pravnih gospodarskih zadev je ostalo nespremenjeno, tj. 11 mesecev. Pritožbe so se reševale hitreje, in sicer v povprečju v približno 1,8

⁽¹⁰⁴⁾ Svetovni kazalniki upravljanja, 2021.

⁽¹⁰⁵⁾ Strokovni svet za [trajnostni razvoj javne uprave](#).

⁽¹⁰⁶⁾ Virant, G. in Rakar, I., „Implementing a Government-wide uniform and transparent pay system in Slovenia“ (Izvajanje enotnega in preglednega plačnega sistema v vsej javni upravi v Sloveniji), NISPAcee Journal of Public Administration and Policy, zvezek 11, št. 1, 2018, str. 183–206, DOI: 10.2478/nispa-2018-0008.

⁽¹⁰⁷⁾ Uradniški svet, [letno poročilo za leto 2021](#).

⁽¹⁰⁸⁾ <https://danesjenovdan.si/lestvica-transparentnosti/>

⁽¹⁰⁹⁾ [Strategija digitalnih javnih storitev 2030](#)

⁽¹¹⁰⁾ [Odlok o Svetu](#) za razvoj informatike je bil objavljen v Uradnem listu RS 25. februarja 2022.

⁽¹¹¹⁾ [Poročila nacionalnih informacijskih centrov nevladnih organizacij \(CNVOS\)](#)

⁽¹¹²⁾ <https://www.stopbirokraciji.gov.si>

⁽¹¹³⁾ Za podrobnejšo analizo uspešnosti pravosodnega sistema v Sloveniji glej [Pregled stanja na področju pravosodja v EU](#) za leto 2023 (še neobjavljen) in poglavje o državi za Slovenijo v [Poročilu o stanju pravne države](#) za leto 2023 (še neobjavljen).

Tabela A13.1: **Kazalniki delovanja javne uprave**

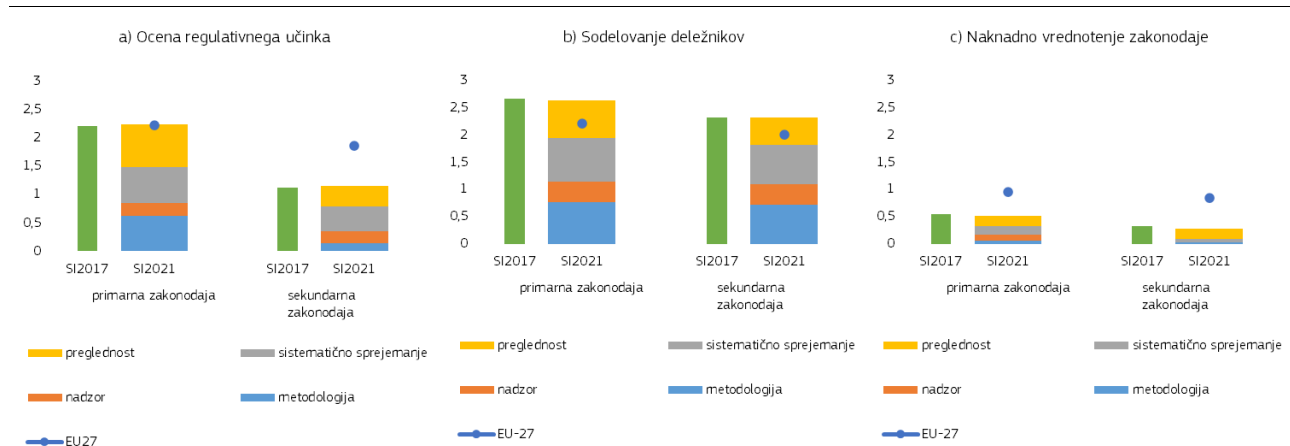
SI Kazalnik ⁽¹⁾	2017	2018	2019	2020	2021	2022	EU-27 ⁽²⁾
E-uprava in odprti podatki javnega sektorja							
1 Delež posameznikov, ki so v zadnjem letu za interakcijo z javnimi organi uporabljali internet (%)	62,2	66,6	63,2	76,7	76,8	n/a	64,8
2 Skupna ocena referenčnega merila za e-upravo (3)	n/a	n/a	n/a	69,1	66,6	68,7	72,9
3 Indeks zrelosti odprtih podatkov in zrelosti portala	n/a	0,7	0,7	0,8	0,9	0,9	0,8
Raven izobrazbe, izobraževanje odraslih, enakost spolov in staranje							
4 Delež zaposlenih v javni upravi s terciarno izobrazbo (stopnje 5–8, v %)	62,7	62,9	68,0	71,8	73,4 (b)	75,4	52,0
5 Stopnja udeležbe zaposlenih v javni upravi v izobraževanju odraslih (v %)	18,9	18,8	17,8	9,9	28,3 (b)	32,7	16,9
6 Enakost spolov na vodstvenih položajih v javni upravi ⁽⁴⁾	14,0	12,2	14,8	14,6	14,2	20,2	11,0
7 Delež 25–49 do 50–64 letnikov v sektorju s kodo NACE O	2,2	1,7	1,8	1,7	1,5 (b)	1,4	1,5
Upravljanje javnih financ							
8 Indeks kakovosti srednjeročnega proračunskega okvira	0,7	0,7	0,7	0,8	0,8	n/a	0,7
9 Indeks trdnosti fiskalnih pravil	0,4	0,4	0,4	0,4	0,4	n/a	1,5
Z dokazi podprto oblikovanje politik							
10 Regulativno upravljanje	1,53	n/a	n/a	n/a	1,52	n/a	1,7

⁽¹⁾ Visoke vrednosti pomenijo dobro uspešnost, razen za kazalnik št. 6. ⁽²⁾ Vrednost za leto 2022. Če ni na voljo, je prikazana vrednost za leto 2021. ⁽³⁾ Meri osredotočenost na uporabnike in transparentnost digitalnih javnih storitev ter obstoj ključnih dejavnikov, ki omogočajo zagotavljanje teh storitev. ⁽⁴⁾ Opredeljena kot absolutna vrednost razlike med odstotkom moških in žensk na višjih položajih v javni upravi. Oznake: (b) prekinitev časovne vrste; (d) različna opredelitev; (u) majhna zanesljivost; **Vir:** Raziskava o uporabi IKT, Eurostat (št. 1); Primerjalno poročilo o e-upravi (št. 2); Poročilo o zrelosti odprtih podatkov (št. 3); Anketa o delovni sili, Eurostat (št. 4, 5, 7), Evropski inštitut za enakost spolov (št. 6); zbirka podatkov o fiskalnem upravljanju (št. 8, 9); kazalniki OECD za regulativno politiko in upravljanje (št. 10).

meseca v civilnih (2,4 meseca leta 2020) in v 2,7 meseca v gospodarskih zadevah (3,4 meseca leta 2020). V zvezi z neodvisnostjo sodstva niso bile sporočene nobene *sistemske* pomanjkljivosti. Kakovost pravosodnega sistema se nenehno izboljšuje. Uporaba informacijskih in komunikacijskih tehnologij za vodenje zadev je

napredovala, zlasti na sodiščih.

Elektronska komunikacija med sodišči in strankami je napredovala, tudi na področju kazenskega pravosodja, kjer pa so še možne izboljšave.

Graf A13.1: **Slovenija. (a) ocena regulativnega učinka, (b) sodelovanje deležnikov in (c) naknadno ocenjevanje zakonodaje**

Vir: kazalniki raziskav regulativne politike in upravljanja za leti 2017 in 2021 (<http://oe.cd/ireg>)

Evropski steber socialnih pravic je vodilo za pozitivno konvergenco k boljšim delovnim pogojem in življenjskim razmeram v EU. Ta priloga vsebuje pregled napredka Slovenije pri izvajanju 20 načel stebra ter krovnih ciljev EU in nacionalnih ciljev za leto 2030 glede zaposlovanja, spretnosti in zmanjševanja revščine.

Tabela A14.1: Pregled socialnih kazalnikov za Slovenijo

Področje politike		Glavni kazalnik				
Enake možnosti in dostop do trga dela		mladi, ki zgodaj opustijo šolanje in usposabljanje (% prebivalstva v starosti 18–24 let, 2022)	4,1			
		delež posameznikov z osnovnimi ali zahtevnejšimi splošnimi digitalnimi spretnostmi (% prebivalstva v starosti 16–74 let, 2021)	49,67			
		delež mladih, ki niso zaposleni, se ne izobražujejo ali usposabljaajo (% prebivalstva v starosti 15–29 let, 2022)	8,5			
		vrzel stopnje delovne aktivnosti med spoloma (v odstotnih točkah, 2022)	6,9			
		razmerje kvintilnih razredov (S80/S20, 2021)	3,24			
Dinamični trgi dela in poštenu delovni pogoji		stopnja delovne aktivnosti (% prebivalstva v starosti 20–64 let, 2022)	77,9			
		stopnja brezposelnosti (% aktivnega prebivalstva v starosti 15–74 let, 2022)	4			
		dolgotrajna brezposelnost (% aktivnega prebivalstva v starosti 15–74 let, 2022)	1,7			
		rast bruto razpoložljivega dohodka gospodinjstev na prebivalca (2008 = 100, 2021)	119,29			
Socialna zaščita in vključevanje		stopnja tveganja revščine ali socialne izključenosti (% celotnega prebivalstva, 2021)	13,2			
		stopnja tveganja revščine ali socialne izključenosti pri otrocih (% prebivalstva v starosti 0–17, 2021)	11			
		učinek socialnih transferjev (razen pokojnin) na zmanjšanje revščine (zmanjšanje stopnje tveganja revščine v %, 2021)	44,81			
		vrzel stopnje delovne aktivnosti invalidov (v odstotnih točkah, 2021)	21,1			
		stopnja preobremenjenosti s stanovanjskimi stroški (% celotnega prebivalstva, 2021)	4,1			
		otroci, mlajši od treh let, v formalnem otroškem varstvu (% mlajših od treh let, 2021)	47,5			
		neizpolnjene potrebe po zdravstveni oskrbi po lastnem poročanju (% prebivalstva v starosti nad 16 let, 2021)	4,8			
kritična situacija	potrebno spremljanje	šibek položaj, ki pa se izboljšuje	dober položaj, ki pa ga je treba spremljati	povprečna uspešnost	nadpovprečna uspešnost	največja uspešnost

Posodobljeno 27. aprila 2023. Države članice so v pregledu socialnih kazalnikov razvrščene v skladu s statistično metodologijo, dogovorjeno z Odborom za zaposlovanje in Odborom za socialno zaščito. Skupaj so obravnave ravni in spremembe kazalnikov v primerjavi z zadevnimi povprečji EU, države članice pa so razvrščene v sedem kategorij. Podrobnejša metodološka pojasnila so na voljo v Skupnem poročilu o zaposlovanju za leto 2023. Zaradi sprememb opredelitve ravni digitalnih spretnosti posameznikov v letu 2021 se pri oceni tega kazalnika izjemoma uporabljajo le ravni; NEET: niso zaposleni, se ne izobražujejo ali usposabljaajo; GDHI: bruto razpoložljivi dohodek gospodinjstev.

Vir: Eurostat

Kljub sedanjim nestabilnim gospodarskim razmeram ostaja trg dela v Sloveniji trden, kar dokazujeta naraščajoča zaposlenost in nizka stopnja brezposelnosti. Stopnja delovne aktivnosti se je v letu 2022 ponovno okrepila na

77,9 %, kar je precej nad povprečjem EU, ki znaša 74,6 %. Stopnja brezposelnosti se je v letu 2022 še zmanjšala na 4,0 %, kar je precej pod povprečjem EU, ki znaša 6,2 %. Kljub pozitivnemu trendu se Slovenija še naprej sooča z nekaterimi dolgoročnimi strukturnimi izzivi na svojem trgu dela. Eden od njih je nizka stopnja delovne aktivnosti in stopnja aktivnosti starejših delavcev, zlasti nižje usposobljenih, in invalidov. Za te skupine je značilna tudi vztrajno visoka stopnja dolgotrajne brezposelnosti. Leta 2022 je bilo 40,7 % mladih v prekrasnih oblikah dela (tj. pogodbe o zaposlitvi za določen čas ali začasno agencijsko delo). Ta stopnja je bila precej nad povprečjem EU (35,9 %) in tudi višja kot pri drugih starostnih skupinah. Tudi skupni delež oseb v prekrasnih oblikah dela je razmeroma visok (1,4 % v letu 2022 v primerjavi z 1,6 % v EU). V načrtu Slovenije za okrevanje in odpornost so določeni ukrepi za: (i) izboljšanje sodelovanja med izobraževalnim sistemom in podjetji; (ii) pomoč mladim, da hitreje vstopijo na trg dela; (iii) prilagoditev delovnega mesta potrebam invalidov; in (iv) podpora prožnejšim oblikam dela, s čimer bi se spodbudila daljša delovna aktivnost starejših. Slovenija bo poleg tega uporabila sredstva Evropskega socialnega sklada plus (ESS+), da bi podprla aktivne ukrepe trga dela, zlasti za mlade in ranljive skupine, kot so dolgotrajno brezposelni. Reševanje teh izzivov bi podprlo napredek pri doseganju nacionalnega cilja 79,5-odstotne stopnje delovne aktivnosti do leta 2030.

Pomanjkanje delovne sile, ki ga še poslabšujejo neskladja med ponudbo spretnosti ter povpraševanjem po njih, je postalo kritično. Potem, ko je stopnja prostih delovnih mest v Sloveniji v prvi polovici leta 2022 dosegla najvišjo vrednost, je bila v zadnjem četrtletju leta 2022 z 2,5 % pod povprečjem EU, ki je znašalo 2,8 %, vendar je ostala precej visoka. Natančneje, v letu 2022 je več kot polovica delodajalcev poročala o pomanjkanju osebja, in sicer na področju zdravstvenih storitev in dolgotrajne oskrbe, IKT, gradbeništva, prevoza, nastanitve in gostinskih storitev ter izobraževanja. Pričakuje se, da bo neugoden demografski razvoj te težave še zaostрил, saj ponudba delovne sile ne bo dosegala povpraševanja kljub ocenjeni večji udeležbi starejših delavcev in mladih v prihodnosti. Poleg tega dolgotrajni upravni postopki ovirajo

zaposlovanje več tujih delavcev⁽¹¹⁴⁾. Delež posameznikov z osnovnimi ali zahtevnejšimi splošnimi digitalnimi spretnostmi je leta 2021 znašal 50 % (EU: 53,9 %). Za reševanje teh izzivov je Slovenija zasnovala kombinacijo reform in ukrepov, ki bodo podprti v okviru NOO ter ESS+. Institucije trga dela in njihove storitve bodo posodobljene, da bodo bolje usklajevale ponudbo delovne sile in povpraševanje po njej, predvidele potrebe po spretnostih ter olajšale prehode in mobilnost. Z drugimi ukrepi se bo izboljšala kakovost delovnega okolja in delovnih pogojev. NOO določa reforme pokojninskega zavarovanja in zavarovanja za primer brezposelnosti, da se spodbudijo daljše delovne dobe in zmanjša vrzel med starostjo ob umiku s trga dela in zakonsko določeno upokojitveno starostjo.

Tabela A14.2: **Položaj Slovenije glede ciljev na področju zaposlovanja, spretnosti in zmanjševanja revščine do leta 2030**

Kazalniki	Najnovejši podatki	Trend (2015–2022)	Nacionalni cilj do leta 2030	Cilj EU do leta 2030
Zaposlovanje (%)	77,9 (2022)		79,5	78
Izobraževanje odraslih ¹ (%)	40,3 (2016)		60	60
Odpravljanje revščine ² (v tisočih)	-4 (2021)		-9	-15 000

(1) Anketa o izobraževanju odraslih, izobraževanje odraslih v zadnjih 12 mesecih.

(2) Število oseb, ki jim grozi revščina ali socialna izključenost, referenčno leto 2019.

Vir: Eurostat, GD EMPL

Sistem izobraževanja in usposabljanja je uspešen, vendar se Slovenija še naprej sooča z izzivi. Delež otrok, vključenih v predšolsko vzgojo in varstvo, se je od leta 2015 znatno povečal (glej Prilogo 15), vključno s stopnjo otrok, mlajših od treh let, vključenih v formalno otroško varstvo. Slovenija ima enega najnižjih deležev mladih, ki zgodaj opustijo šolanje, delež prebivalstva s terciarno izobrazbo pa je visok, vendar tu ostajajo velike razlike med moškimi in ženskami ter med osebami, rojenimi v Sloveniji, in tistimi, rojenimi v tujini (glej Prilogo 15). Kljub nizkemu deležu mladih, ki niso zaposleni, se ne izobražujejo ali usposablajo (NEET) (8,5 % v primerjavi z 11,7 % v EU leta 2022), so nekatere socialno-ekonomske skupine, kot so Romi in priseljenci, nesorazmerno zastopane. Poleg tega se

pričakuje, da se bo dolgotrajno pomanjkanje učiteljev v Sloveniji v prihodnosti še povečalo, zlasti na področju naravoslovja, tehnologije, inženirstva in matematike, in zaradi majhnega števila novo zaposlenih v poklicu (glej Prilogo 15). Udeležba odraslih v izobraževanju (v zadnjih štirih tednih) je bila leta 2022 21,6-odstotna, kar je precej nad povprečjem EU (11,9 %). Kljub temu pozitivnemu stanju je udeležba odraslih v izobraževanju ostala nizka med starejšimi in nizko usposobljenimi osebami (4,7 %, povprečje EU: 5,9 %). ESS+ spodbuja vseživljenjsko učenje ter prožne možnosti za izpopolnjevanje in preusposabljanje za vse, s poudarkom na digitalnih spretnostih. Drugi skladi EU podpirajo prizadevanja za izboljšanje rezultatov izobraževanja učencev iz migrantskih ali prikrajšanih okolij (glej Prilogo 15). Izboljšanje ozaveščenosti nizko usposobljenih in starejših delavcev bi Sloveniji lahko pomagalo pri izpolnjevanju nacionalnega cilja, da se do leta 2030 vsako leto vsaj 60 % vseh odraslih udeleži izobraževanja in usposabljanja.

V Sloveniji je delež oseb s tveganjem revščine ali socialne izključenosti razmeroma majhen, vendar v zvezi z nekaterimi skupinami še vedno ostajajo izzivi. Skupni delež prebivalstva s tveganjem revščine ali socialne izključenosti je leta 2021 znašal 13,2 % (1,1 odstotne točke manj kot leta 2020), kar je precej pod povprečjem EU, ki znaša 21,7 %. Vendar je bil pri osebah, starih 65 let in več, ta delež bližje povprečju EU (18,1 % v primerjavi z 19,5 %), kar je sicer manj od nadpovprečnih stopenj leta 2020 za moške in ženske. Poleg enočlanskih gospodinjstev so tveganju revščine in socialne izključenosti bolj izpostavljeni tudi brezposelni, neaktivni in samozaposleni, upokojenci in osebe, rojene v tujini. Leta 2021 je imela Slovenija najnižjo raven dohodkovne neenakosti med vsemi državami EU⁽¹¹⁵⁾, vendar je kljub temu 11,7 % prebivalstva živelo pod pragom revščine. V sedanjem obdobju visoke inflacije bi se lahko to stanje v smislu kupne moči gospodinjstev z nizkimi in srednjimi dohodki poslabšalo. Na splošno je stanovanjska prikrajšanost nad povprečjem EU. Cilj slovenskega NOO je izboljšati dostop do nepridobitnih najemnih stanovanj za mlade družine, socialno prikrajšane posameznike in marginalizirane skupine. Nadaljnji ukrepi socialne politike v kombinaciji z ESS+ bi Sloveniji omogočili,

⁽¹¹⁵⁾Majhna dohodkovna neenakost v Sloveniji je predvsem rezultat progresivne obdavčitve in do določene mere socialnih transferjev (Poročilo o razvoju 2022, UMAR).

⁽¹¹⁴⁾Poročilo o produktivnosti, UMAR, 17. avgust 2022.

da se približa nacionalnemu cilju vsaj 9 000 manj oseb, ki jim grozi revščina, do leta 2030.

Od pandemije COVID-19 se je dostop do kakovostne dolgotrajne oskrbe še poslabšal.

Glavni razlogi za to so slabo razvita formalna oskrba na domu, pomanjkanje prostora in osebja v bivalni oskrbi ter odsotnost ustrezne politike/strategije za oskrbo v skupnosti in na domu.

V tej prilogi so opisani glavni izzivi za slovenski sistem izobraževanja in usposabljanja glede na cilje na ravni EU in druge kontekstualne kazalnike v okviru strateškega okvira za evropski izobraževalni prostor na podlagi Pregleda izobraževanja in usposabljanja za leto 2022.

Slovenija vse težje ohranja kakovost svojega učiteljskega kadra. Pomanjkanje učiteljev je velik izziv na več tematskih in specializiranih področjih, kot so: vzgojitelji predšolskih otrok, učitelji razrednega pouka in predmetni učitelji v osnovnih in srednjih šolah, zlasti na področju naravoslovja, tehnologije, inženirstva in matematike, učitelji za strokovne predmete, strokovnjaki, ki delajo z otroki s posebnimi potrebami, ter v podpornih poklicih (pedagogi, psihologi itd.) ⁽¹¹⁶⁾. Starostna porazdelitev učiteljev v osnovnošolskem in srednješolskem izobraževanju je od leta 2016 stabilna: več kot tretjina učiteljev je starih 50 let in več. Do leta 2030 naj bi se upokojilo med 39 % ⁽¹¹⁷⁾ in 56 % ⁽¹¹⁸⁾ učiteljev na področju naravoslovja, tehnologije, inženirstva in matematike v nižjem sekundarnem izobraževanju. Za njihovo zamenjavo bo, ne glede na upad demografskih skupin, število novo zaposlenih moralo preseči trenutno število diplomantov v teh strokah. Vendar je bil leta 2020 delež mladih učiteljev (mlajših od 25 let) precej pod povprečjem EU (0,5 % v primerjavi z 1,2 %), število diplomantov v programih usposabljanja učiteljev na področju naravoslovja, tehnologije, inženirstva in matematike pa močno upada ⁽¹¹⁹⁾. Oslabljeni družbeni status poklica in nekonkurenčne plače diplomante odvrčajo od odločitve za učiteljsko poklicno pot. Glede na raziskavo OECD TALIS (2018) le 6 % učiteljev v

Sloveniji meni, da družba njihovo delo ceni, kar je druga najnižja ocena v EU. Pobude, kot so štipendije za pedagoške študente na področju naravoslovja in tehnologije ter izobraževanja oseb s posebnimi potrebami ali zagotavljanje sistemskih pripravništev za učiteljsko osebo, so namenjene podpori novim zaposlitvam v tem poklicu. Pogajanja o plačah med vlado in sindikati v začetku leta 2023 še niso bila končana.

Udeležba v predšolski vzgoji in varstvu stalno narašča. Leta 2021 je 92,6 % otrok, starih od treh let do šoloobvezne starosti, obiskovalo vrtce, kar je blizu povprečja EU, ki znaša 93 %. Vladne politike, kot so otroški dodatki, ciljno usmerjena podpora za ranljive otroke v obliki kratkih programov ter posodobitev učnih načrtov vzgoje in varstva predšolskih otrok prispevajo k tem pozitivnim trendom.

Mladi so uspešni pri osnovnih in digitalnih spretnostih, čeprav se rezultati izobraževanja razlikujejo glede na vrsto šole, priseljenko ozadje in spol. Selektivnost šolskega sistema pri 15. letu prispeva k ugotovljenim razlikam v uspešnosti med šolami v rezultatih testov programa za mednarodne primerjave dosežkov učencev (PISA): uspešni učenci se običajno usmerjajo v splošno srednješolsko izobraževanje (gimnazije), poklicno izobraževanje in usposabljanje pa kljub vse večji priljubljenosti privablja učence s slabšimi rezultati. Razlika med spoloma pri bralni pismenosti med petnajstletniki se je v zadnjem desetletju zmanjšala. Medtem ko je za novo prispele otroke migrante dvakrat bolj verjetno, da bodo pri bralni pismenosti poduspešni v primerjavi s svojimi vrstniki, rojenimi v domači državi, so učenci, rojeni v domači državi, s starši priseljenki precej uspešnejši. Slovenija je okrepila jezikovno podporo za migrantske učence, da bi olajšala njihovo vključevanje. Delež mladih, ki zgodaj opustijo izobraževanje in usposabljanje, je med najnižjimi v EU, saj znaša 4,1 %, kar je precej pod ciljem na ravni EU, tj. 9 %.

Slovenija izvaja reforme, ki podpirajo zeleno in digitalno preobrazbo v izobraževanju. Slovenske šole so na splošno dobro opremljene in povezane, vendar ni centralno razpoložljivih podatkov o porazdelitvi opreme, kar ovira ciljno usmerjeno podporo slabše opremljenim šolam. Pandemija COVID-19 je razkrila pomanjkljivosti v digitalnih spretnostih učiteljev in čeprav se mladi Slovenci gibljejo okrog povprečja EU na področju digitalnih spretnosti, primanjkuje visoko

⁽¹¹⁶⁾Zavod za zaposlovanje Slovenije (2022); Učitelji in strokovnjaki v osnovnih in srednjih šolah; Zavod za zaposlovanje Slovenije (2022); poklicni barometer.

⁽¹¹⁷⁾Ministrstvo za izobraževanje, podatki o ključnih kazalnikih uspešnosti (2022), delež učiteljev nižjega sekundarnega izobraževanja, starih 50 let in več, na področjih biologije, fizike, kemije, matematike, naravoslovja, tehnike in tehnologije, združeno.

⁽¹¹⁸⁾Dolenc K., Šorgo A., & Ploj Vrtič M. (2021). Katastrofa na vidiku: predvideno je veliko pomanjkanje učiteljev naravoslovnih in tehničnih predmetov v slovenskih osnovnih šolah, Revija za elementarno izobraževanje, 14(2), str. 239-256.

⁽¹¹⁹⁾Dolenc K., Šorgo A., in Vrtič, M. P. (2021). Katastrofa na vidiku: predvideno je veliko pomanjkanje učiteljev naravoslovnih in tehničnih predmetov v slovenskih osnovnih šolah, Revija za elementarno izobraževanje, 14(2), str. 239-256.

Tabela A15.1: Cilji na ravni EU in drugi kontekstualni kazalniki v okviru strateškega okvira za evropski izobraževalni prostor

		2015			2022	
Kazalnik		Cilj	Slovenija	EU-27	Slovenija	EU-27
¹ Vključenost v predšolsko vzgojo in varstvo (starejši od 3 let)		96 %	88,0 %	91,9 %	92,6 % ²⁰²⁰	93,0 % ²⁰²⁰
² Petnajstletniki z nizkimi dosežki pri:	bralni pismenosti	< 15 %	15,1 %	20,0 %	17,9 % ²⁰¹⁸	22,5 % ²⁰¹⁸
	matematični pismenosti	< 15 %	16,1 %	22,3 %	16,4 % ²⁰¹⁸	22,9 % ²⁰¹⁸
	naravoslovni pismenosti	< 15 %	15,0 %	21,1 %	14,6 % ²⁰¹⁸	22,3 % ²⁰¹⁸
Mladi, ki zgodaj opustijo šolanje in usposabljanje (18–24 let)	³ skupaj	< 9 %	5,0 %	11,0 %	4,1 %	9,6 %
	³ po spolu	moški	6,4 %	12,5 %	4,2 % ^u	11,1 %
		ženske	3,4 % ^u	9,4 %	3,9 % ^u	8,0 %
	⁴ po stopnji urbanizacije	mesta	4,6 % ^u	9,6 %	: ^u	8,6 %
		podeželska območja	4,8 % ^u	12,2 %	3,8 % ^u	10,0 %
		rojeni v Sloveniji	4,3 %	10,0 %	3,5 % ^u	8,3 %
	⁵ po državi rojstva	rojeni v EU	: ^u	20,7 %	: ^u	20,3 %
		rojeni zunaj EU	17,7 % ^u	23,4 %	: ^u	22,1 %
⁶ Kazalnik pravičnosti (v odstotnih točkah)			:	:	10,5 ²⁰¹⁸	19,3 ²⁰¹⁸
⁷ Izpostavljenost diplomantov PSIU učenju na delovnem mestu	skupaj	≥ 60 % (2025)	:	:	47,0 %	60,1 %
Delež prebivalstva s terciarno izobrazbo (25–34 let)	⁸ skupaj	45 %	40,8 %	36,5 %	47,3 %	42,0 %
	⁸ po spolu	moški	30,3 %	31,2 %	36,4 %	36,5 %
		ženske	52,7 %	41,8 %	60,2 %	47,6 %
	⁹ po stopnji urbanizacije	mesta	46,5 %	46,2 %	55,0 %	52,2 %
		podeželska območja	39,1 %	26,9 %	43,9 %	30,2 %
		rojeni v Sloveniji	42,6 %	37,7 %	51,1 %	43,0 %
	¹⁰ po državi rojstva	rojeni v EU	28,6 % ^u	32,7 %	55,1 % ^u	39,5 %
		rojeni zunaj EU	17,9 % ^u	27,0 %	17,0 % ^u	35,7 %
¹¹ Delež učiteljev (ISCED 1–3), starih 50 let ali več			35,5 %	38,3 %	36,5 % ²⁰²⁰	39,2 % ²⁰²⁰

Vir: (1, 3, 4, 5, 7, 8, 9, 10, 11) = Eurostat; 2 = OECD (PISA); 6 = Evropska komisija (Skupno raziskovalno središče). Opombi: Podatki še niso na voljo za preostale cilje na ravni EU v okviru strateškega okvira za evropski izobraževalni prostor, ki zajemajo poduspešnost pri digitalnih spretnostih in udeležbo odraslih v izobraževanju. Kazalnik pravičnosti kaže razliko v deležu poduspešnosti pri bralni pismenosti, matematiki in naravoslovju (skupaj) med 15-letniki med najnižjo in najvišjo četrtino po socialno-ekonomskem statusu.

usposobljenih strokovnjakov na področju IKT (glej Prilogo 10). Slovenija namerava v skladu z nacionalnim načrtom za okrevanje in odpornost usposobiti 20 000 strokovnjakov in vodstvenih delavcev na področju izobraževanja, kar je skoraj polovica učiteljske populacije, na področju digitalnih in zelenih spretnosti ter spretnosti za okoljsko trajnostnost in finančno pismenost. To bi lahko utrlo pot celovitejši reformi. Trenutno v Sloveniji usposabljanje na področju IKT in okoljska trajnostnost nista sistematično vključena v začetno izobraževanje učiteljev in specializirane programe.

Čeprav je poklicno in strokovno izobraževanje in usposabljanje priljubljena izbira med dijaki, se je zaposlovanje novih diplomantov višjega sekundarnega poklicnega in strokovnega izobraževanja in

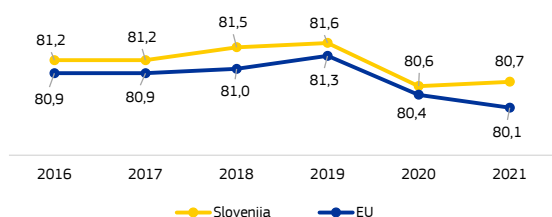
usposabljanja med letoma 2018 (84,5 %) in 2021 (78 %) zmanjšalo za 6,5 odstotne točke. Dodatno je treba okrepiti udeležbo odraslih v vseživljenjskem učenju, vključno s preusposabljanjem in strokovnim izpopolnjevanjem, zlasti za ranljive skupine (glej Prilogo 14).

Delež prebivalstva s terciarno izobrazbo je velik, vendar obstajajo velike razlike med spoloma. Leta 2022 je delež mladih v starosti od 25 do 35 let s terciarno izobrazbo dosegel 47,3 %, kar presega 45-odstotni cilj EU. Vendar je stopnja dosežene izobrazbe med ženskami (60,2 %) skoraj dvakrat višja kot pri moških (36,4 %), medtem ko so študentke še vedno premalo zastopane v programih IKT. Slovenija se je v svojem nacionalnem programu visokega šolstva do 2030 zavezala k preobrazbi in internacionalizaciji svojega izobraževalnega sistema. S podporo iz mehanizma za okrevanje in odpornost namerava država vlagati v zeleno, odporno, trajnostno in digitalno povezano visoko šolstvo z ozelenitvijo infrastrukture in posodobitvijo učnih načrtov, da bodo vključevali digitalne in trajnostne kompetence. Poleg tega namerava uvesti prilagodljive učne poti, tudi s priznavanjem mikrodokazil.

Zdravo prebivalstvo ter učinkovit, dostopen in odporen zdravstveni sistem sta predpogoja za trajnostno gospodarstvo in družbo. Ta priloga vsebuje kratek pregled zdravja prebivalstva in zdravstvenega sistema v Sloveniji.

Pričakovana življenjska doba je nad povprečjem EU, vendar je trend njene rasti leta 2020 prekinil izbruh COVID-19. Leta 2021 se je pričakovana življenjska doba ponovno povečala, število smrti zaradi COVID-19 pa je v primerjavi z letom 2020 ostalo skoraj nespremenjeno⁽¹²⁰⁾. Leta 2020 so bile glavni vzroki smrti bolezni srca in ožilja, ki sta jim sledila rak in COVID-19; preprečljiva umrljivost ob zdravstveni oskrbi je pod povprečjem EU. Rak še vedno predstavlja veliko breme: pri večini vrst raka so stopnje preživetja kljub znatnim prizadevanjem in namenskim javnozdravstvenim ukrepom nižje od povprečja EU (razen pri raku materničnega vratu).

Graf A16.1: **Pričakovana življenjska doba ob rojstvu (v letih)**

Vir: Eurostat

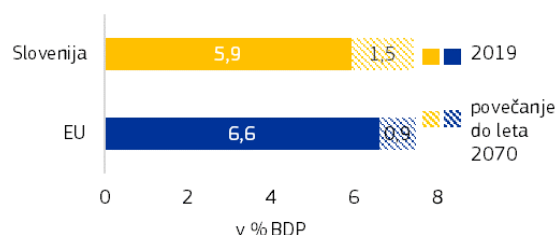
Odhodki za zdravstvo kljub povečanju v zadnjih letih ne dosegajo povprečja EU. Razporejanje virov temelji na preteklem načrtovanju proračuna (brez dodatnih dodelitev po regijah ali potrebah). Za javnofinančne odhodke v okviru obveznega zdravstvenega zavarovanja velja splošna letna proračunska omejitev. Financiranje z javnimi sredstvi je leta 2020 predstavljalo približno 73 % odhodkov za zdravstvo, kar je precej pod povprečjem EU (81,2 %). Glavna kategorija porabe po proračunskih deležih je ambulantna oskrba (kurativna in rehabilitacijska oskrba), in sicer znaša skoraj 28,8 % (v primerjavi z 22,6 % za celotno EU).

⁽¹²⁰⁾Na podlagi podatkov, ki so jih države članice neposredno zagotovile ECDC v okviru evropskih sistemov za spremljanje (podatki so bili posodobljeni 13. aprila 2023).

Poraba za bolnišnično oskrbo je okrog povprečja EU (26,3 % v primerjavi s 26,4 %), poraba za zdravila pa je nad povprečjem EU (17,26 % v primerjavi s 13,98 %). Ta porazdelitev virov odraža nedavna prizadevanja za preusmeritev zagotavljanja zdravstvenih storitev z bolnišnične na ambulantno oskrbo. Slovenija ima enega najnižjih deležev samoplačniških izdatkov za zdravstvene storitve (12,5 % skupnih odhodkov za zdravstvo, kar je pod povprečjem EU, ki znaša 14,4 %). To je predvsem posledica obsežne uporabe prostovoljnega dopolnilnega zdravstvenega zavarovanja (približno 73 % prebivalstva), ki zagotavlja dopolnilno kritje za doplačila. Vendar so skupni zasebni izdatki za zdravje precejšnji in so leta 2020 znašali 26,9 % skupnih zdravstvenih odhodkov (v EU v povprečju 20,3 %). Prostovoljno dopolnilno zdravstveno zavarovanje predstavlja več kot polovico zasebnih izdatkov za zdravje.

Javnofinančni odhodki za zdravstvo naj bi se do leta 2070 povečali za 1,5 odstotne točke BDP. To je veliko več od povprečja EU (0,9 odstotne točke) in vzbuja veliko zaskrbljenost glede prihodnje finančne vzdržnosti javnega financiranja zdravstvenega varstva (glej Prilogo 11 in graf A16.2).

Graf A16.2: **Predvideno povečanje javnofinančnih odhodkov za zdravstveno varstvo v obdobju 2019–2070**

Referenčni scenarij delovne skupine AWG

Vir: Evropska komisija / Odbor za ekonomsko politiko (2021)

Leta 2020 je poraba za preventivo v Sloveniji znašala 3,2 % skupne porabe za zdravstveno varstvo (v primerjavi s 3,4 % za celotno EU). V primerjavi z letom 2019 se je proračun le malo povečal (7 % v primerjavi s 26-odstotnim povečanjem za EU v celoti). To povečanje je bilo po vsej EU predvsem posledica porabe za programe odkrivanja, spremljanja in obvladovanja bolezni ter odzivanja nanje v okviru javnozdravstvenega odziva na COVID-19.

Tabela A16.1: Ključni kazalniki zdravja

	2017	2018	2019	2020	2021	Povprečje EU (zadnje leto)
Preprečljiva umrljivost ob zdravstveni oskrbi na 100 000 prebivalcev (smrtnost, ki se ji je mogoče izogniti z optimalno kakovostno zdravstveno oskrbo)	78,2	77,4	72,0	69,8	n. r.	91,7 (2020)
Smrtnost zaradi raka na 100 000 prebivalcev	304,8	309,3	290,1	290,7	n. r.	242,2 (2020)
Tekoči odhodki za zdravstveno varstvo, v % BDP	8,2	8,3	8,5	9,5	n. r.	10,9 (2020)
Javni delež odhodkov za zdravstveno varstvo, v % tekočih odhodkov za zdravstveno varstvo	72,2	72,8	72,8	73,2	n. r.	81,2 (2020)
Poraba za preventivo, v % tekočih odhodkov za zdravstveno varstvo	3,0	3,1	3,2	3,2	n. r.	3,4 (2020)
Postelje za akutno oskrbo na 100 000 prebivalcev	420	413	413	n. r.	n. r.	387,4 (2019)
Število zdravnikov na 1 000 prebivalcev*	3,1	3,2	3,3	3,3	n. r.	3,9 (2020)
Število medicinskih sester na 1 000 prebivalcev*	9,9	10,1	10,3	10,5	n. r.	8,3 (2020)
Uživanje protibakterijskih zdravil za sistemsko uporabo v skupnosti, dnevno določen odmerek na 1 000 prebivalcev na dan (skupna poraba za Ciper in Češko)**	11,6	11,7	11,5	8,8	8,7	14,5 (2021)

Opomba: Povprečje EU ima določeno utež za vse kazalnike, razen za (*) in (**), za katere se uporablja enostavno povprečje EU. Enostavno povprečje za (*) uporablja podatke za leto 2020 ali zadnje razpoložljivo leto, če prvi niso na voljo. Podatki o gostoti zdravnikov se nanašajo na zdravnike, ki dejansko opravljajo dejavnost, v vseh državah, razen v Grčiji, na Portugalskem (dovoljenje za opravljanje dejavnosti) in na Slovaškem (poklicno dejavni). Podatki o gostoti medicinskih sester se nanašajo na medicinske sestre, ki dejansko opravljajo dejavnost, v vseh državah, razen Francije, Portugalske, Slovaške (poklicno dejavne) in Grčije (samo medicinske sestre, zaposlene v bolnišnicah).

Vir: Eurostat; razen: ** ECDC

Majhna razpoložljivost virov, ki povzroča zaostajanje v dostopnosti, in slabo usklajevanje oskrbe predstavljata izziv za zdravstveni sistem. Glavni razlog za poročane neizpolnjene potrebe po zdravstveni oskrbi so dolge čakalne dobe (trenutno 4,8 % in nad povprečjem EU – glej Prilogo 14). Nekateri nedavni kratkoročni ukrepi (dodatno financiranje) so bili namenjeni odpravljanju predolgi čakalni dobi za prvi zdravniški pregled v segmentu sektorja ambulantne oskrbe, ki se financira iz javnih sredstev. Pri dodatnih prizadevanjih za okrepitev primarnega zdravstvenega varstva bo pomembno ustrezno število zdravnikov in razširjena vloga medicinskih sester na specifičnih področjih zdravstvenega varstva. Število zdravnikov je manjše od povprečja EU, pri čemer je le vsak peti zdravnik splošni zdravnik (na podeželju in manj dostopnih območjih pa je teh še manj). Projekcije za medicinske sestre kažejo, da bo do leta 2025 potrebnih še dodatnih 2 000 novih diplomantov. Velik izziv predstavljata okrepitev dostopa do primarnega zdravstvenega varstva ter spodbujanje tesnejšega usklajevanja in sodelovanja med izvajalci primarnega in sekundarnega zdravstvenega varstva. To bi moralo pomagati zagotoviti usklajevanje oskrbe in spremljanje kompleksnih kroničnih bolnikov ter izboljšati integracijo s storitvami socialnega varstva. Z načrtovanimi reformami naj bi se zmanjšalo pomanjkanje zdravstvenih delavcev. Zagotovile bodo zanesljivejši sistem načrtovanja zdravstvenega osebja, izboljšano usposabljanje in nov plačni sistem za zdravstvene delavce (za obravnavanje premajhne privlačnosti / spodbud za specializacijo za primarno zdravstveno varstvo za

mlade diplomante). Sloveniji trenutno primanjkuje tudi finančnih sredstev za okrepitev in optimizacijo zdravstvenega sistema in sistema dolgotrajne oskrbe. Prihodnje reforme se bodo osredotočale na zagotavljanje diverzifikacije prihodkov iz zdravstvenega sistema in uvedbo ukrepov, usmerjenih v učinkovitost, za doslednejše izvajanje kazalnikov uspešnosti na vseh ravneh oskrbe. Izvajanje Zakona o dolgotrajni oskrbi naj bi pripomoglo k postopni uvedbi pravic in začetku veljavnosti Zakona o obveznem zavarovanju za dolgotrajno oskrbo do konca leta 2025.

Duševne motnje so najpogostejši razlog za invalidsko upokožitev. Poleg tega so tretji najpogostejši razlog za nezmožnost za delo in bolniško odsotnost (ki sta v povprečju med najdaljšimi v EU). Duševne motnje in samomori so velik problem javnega zdravja (pri čemer se finančno breme ocenjuje na 4 % BDP). Stopnja umrljivosti zaradi samomora je med najvišjimi v EU z velikimi razlikami med regijami. Smrtnost, povezana s prekomernim pitjem, ki je tesno povezana z duševnim zdravjem, je prav tako precej višja od povprečja EU. Na delež oseb, ki poiščejo pomoč zaradi duševnih težav (v povprečju le 2,1 % v primerjavi s 5,3 % v povprečju v EU), vplivajo pomanjkanje usklajevanja pri načrtovanju dostopa do ustreznih storitev (psihiatri delajo večinoma v bolnišnicah), stigmatizacija duševnih motenj in nizka pismenost na področju duševnega zdravja.

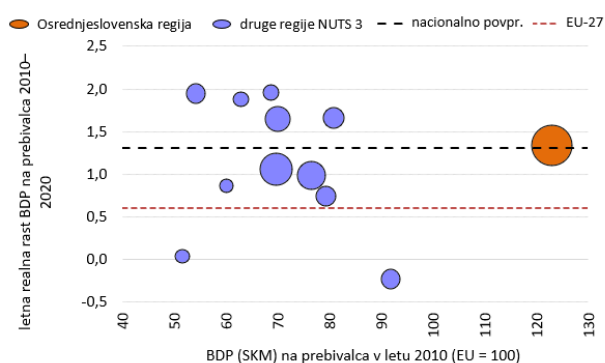
Zdravstvena komponenta slovenskega NOO znaša približno 9 % skupnega proračuna NOO ter naj bi obravnavala izzive v zvezi z odpornostjo, dostopnostjo in kakovostjo zdravstvenega varstva ter povezovanjem med vsemi ravnmi oskrbe. NOO

uvaja reforme in naložbe, namenjene izboljšanju dostopnosti zdravstvenega sistema. Cilj predlaganih ukrepov je okrepiti mreže in usposobljenost zdravstvenega osebja v primarnem zdravstvenem varstvu, celostni oskrbi in oskrbi duševnega zdravja ter spodbujati storitve v skupnosti in neodvisno življenje, da se zagotovi kakovostna oskrba. Glavni naložbeni projekti v zdravstveno infrastrukturo so namenjeni znatni nadgradnji/izboljšanju zmogljivosti za učinkovito obvladovanje nalezljivih bolezni, digitalizaciji javne zdravstvene službe in zagotavljanju, da imajo javni zdravstveni zavodi (vključno s službami nujne medicinske pomoči) vso sodobno medicinsko opremo, ki jo potrebujejo.

V prilogi je predstavljena gospodarska in socialna regionalna dinamika v Sloveniji, ki povzema posodobljene informacije glede ekonomske, socialne in teritorialne kohezije v slovenskih regijah in med njimi v primerjavi s preostalo EU ter predstavlja glavne regionalne izzive za okrevanje gospodarstva.

Regionalne razlike v Sloveniji kljub nedavni močni splošni rasti ostajajo vidne. Čeprav je bila skupna rast BDP v Sloveniji v letih 2021 (8,2 %) in 2022 (5,4 %) močna in precej nad povprečjem EU, se je vrzel med Osrednjeslovensko regijo in drugimi regijami še povečala in je zelo izrazita. Kar zadeva leto 2021, BDP na prebivalca v standardih kupne moči na ravni NUTS 3 v primerjavi z nacionalnim povprečjem v Ljubljanski regiji znaša 147 %, kar je skoraj trikrat več kot v Zasavski regiji (53 %; 2020: 144 % in 54 %). To je največja razlika od začetka spremljanja teh podatkov.

Graf A17.1: BDP na prebivalca (2010) in rast BDP (2011–2020), Slovenija (regije NUTS 3)

Vir: Eurostat, izdelava grafa GD REGIO

Slovenija se je dolgoročno nekoliko približala preostali EU, vendar so razlike med regijami še vedno prisotne. Rast BDP na prebivalca v Osrednjeslovenski regiji je bila nekoliko višja od nacionalnega povprečja 1,3 % na leto po letu 2011, vendar očitno nad povprečjem EU, ki znaša 0,6 %. Polovica drugih regij NUTS 3 v Sloveniji je beležila močnejšo rast, pri čemer je bila vodilna Posavska regija z 2 % na leto. Vendar je imela Zasavska regija, ki je imela leta 2010 najnižji BDP na prebivalca, tudi najnižjo letno rast (0,04 %) v obdobju 2011–2020 (glej graf A17.1).

Zbliževanje med regijami na ravni NUTS 2 se v zadnjih letih ni izboljšalo. Vzhodna Slovenija (82 %) je v letu 2021 še naprej zaostajala za

Zahodno Slovenijo (120 %) v smislu BDP na prebivalca kot odstotek nacionalnega povprečja. To je rahlo povečanje v primerjavi z letom 2020, ko je BDP na prebivalca znašal 83 % oziroma 119 %.

Regionalne razlike v BDP na zaposlenega so bolj razdelane in odražajo veliko intenzivnost dnevnih poti na delo. Na ravni NUTS 3 je leta 2021 Osrednjeslovenska regija predstavljala 112 % nacionalnega povprečja, medtem ko je bila najmanj uspešna Pomurska regija s 86 %. Ta manjša razlika – v primerjavi z BDP na prebivalca – je tudi posledica velike intenzivnosti dnevnih poti na delo v Osrednjeslovensko regijo, predvsem z avtomobili. To je skupaj z obsežno prodajo goriva v Sloveniji kot tranzitni državi prispevalo k 30-odstotnemu povečanju ogljičnega odtisa prometnega sektorja v Sloveniji med letoma 2005 in 2020.

Prehod s proizvodnje energije iz fosilnih goriv je ključni izziv za Slovenijo. Za približanje energetskega in podnebnega cilja EU do leta 2030 ter prehod na podnebno nevtralno gospodarstvo do leta 2050 bo potrebna srednjeročna postopna opustitev pridobivanja premoga z intenzivnimi emisijami CO₂. V Savinjsko-Saleški regiji se bodo premogovništvo v Velenju in lignitni bloki elektrarne Šoštanj postopoma ukinili do leta 2033. Zasavska regija se sooča z nepopolnim preходом s premoga. Izzivi teh dveh premogovniških regij se razlikujejo po obsegu, vendar se osredotočajo na razogljičenje in širitev obnovljivih virov energije, gospodarsko diverzifikacijo in ustvarjanje novih zaposlitvenih možnosti. Ti vzhodnoslovenski regiji prejmeta podporo iz Sklada za pravični prehod (SPP; glej zemljevid A17.1).

Zemljevid A17.1: Območja Slovenije, ki jih bo podnebni prehod najbolj prizadel (raven NUTS 3 in nižje)

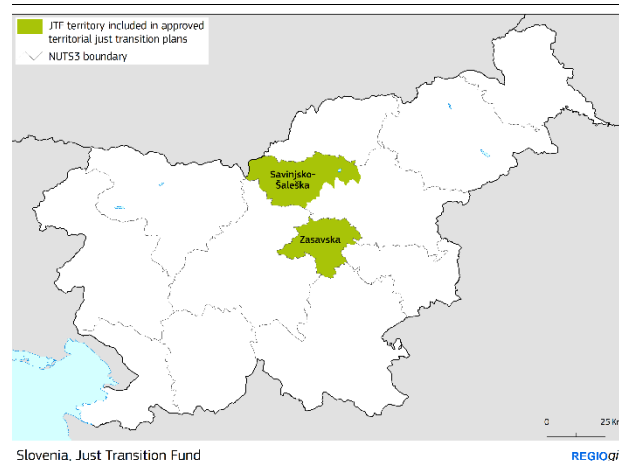

Tabela A17.1: Izbrani kazalniki na regionalni ravni – Slovenija

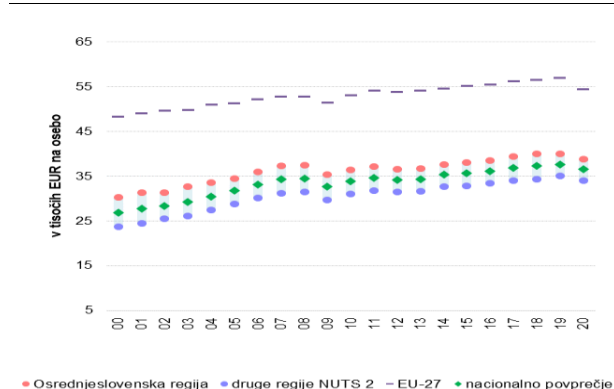
Regija NUTS 2	BDP na prebivalca (SKM)	Produktivnost (bruto dodana vrednost (SKM) na zaposlenega)	Realna rast produktivnosti	Rast BDP na prebivalca	Rast prebivalstva	Stopnja brezposelnosti	Indeks regionalne konkurenčnosti	Emisije CO ₂ na prebivalca	Inovacijska uspešnost
	EU-27 = 100, 2021	EU-27 = 100, 2021	povprečna odst. spr. glede na predhodno leto, 2010–2020	povprečna odst. spr. glede na predhodno leto, 2010–2020	skupna odst. sprememba, 2011–2020	% aktivnega prebivalstva, 2021	razpon 0–100, 2022	ton ekvivalenta CO ₂ , 2021	Regionalni sistem inovacijskih kazalnikov EU, 2022
Evropska unija	100	100	1,00	1,00	2,0	7,0	100,0	8,8	
Slovenija	90	82	0,80	1,57	2,8	4,7	104,2		
Vzhodna Slovenija	74	75	0,95	1,34	0,6	5,0	99,4	11,4	zmerna inovatorka o
Zahodna Slovenija	108	88	0,64	1,75	5,4	4,5	109,6	6,2	zmerna inovatorka o

Vir: Eurostat

Vir: GD REGIO

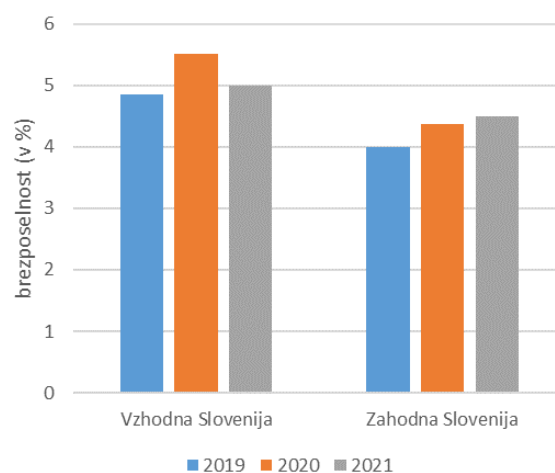
V zadnjem času se je vrzel v produktivnosti med Vzhodno in Zahodno Slovenijo zmanjšala. Letna realna rast produktivnosti v Vzhodni Sloveniji (1,0 % v obdobju 2011–2020) je bila višja kot v Zahodni Sloveniji (0,6 %). Rast produktivnosti je bila v obeh regijah občutno višja od povprečja EU (0,2 %). Vendar je bila skupna produktivnost v Sloveniji leta 2020 še vedno 20 % nižja od produktivnosti v EU (glej graf A17.2). Kar zadeva regionalno konkurenčnost, je Zahodna Slovenija leta 2022 dosegala 110 %, Vzhodna Slovenija pa 99 % povprečja EU. Stopnja brezposelnosti v mestih je nekoliko višja kot na podeželju. Na splošno je od leta 2013 močno upadla v vseh vrstah regij.

Graf A17.2: Produktivnost dela (realna bruto dodana vrednost na delavca), EU-27, Slovenija (NUTS 2), 2000–2020

Vir: Eurostat, izdelava grafa GD REGIO

Graf A17.3: Brezposelnost, Slovenija, 2019–2021

Vir: Eurostat, izdelava grafa GD REGIO

Številni socialni kazalniki so se kljub vztrajnemu razkoraku med mesti in podeželjem stalno izboljševali. Približno 40 % slovenskega prebivalstva, starega 25–64 let, ima visokošolsko izobrazbo, kar je nad povprečjem EU, ki znaša 33 %. Ta delež je precej večji v večjih (53 %) kot v manjših mestih (41 %) in na podeželju (34 %). Deleži so se v obdobju 2011–2021 povečali v vseh vrstah regij, vendar je bila stopnja povečanja nekoliko višja na podeželskih območjih in nižja v mestih, kar kaže na določeno konvergenco.

Pandemija COVID-19 je prizadela obe regiji NUTS 2 v Sloveniji. Vendar so se socialno-ekonomske posledice med obema nekoliko razlikovale. V nasprotju s trendom naraščanja v obdobju 2015–2019 se je stopnja delovne aktivnosti v obeh regijah v letu 2020 znižala, vendar se je v letih 2021 in 2022 znova povečala.

Stopnja brezposelnosti se je leta 2020 v obeh regijah povečala, v Osrednjeslovenski regiji pa se je v letu 2021 še naprej povečevala, medtem ko se je v Vzhodni Sloveniji leta 2021 znižala in je zdaj rekordno nizka na nacionalni ravni.

Kljub pandemiji in ruski invaziji na Ukrajino je dobičkonosnost slovenskih bank po zaslugi izboljšanja kakovosti sredstev ostala trdna, nekoliko pa se je poslabšala solventnost.

Donosnost lastniškega kapitala od leta 2017 sistematično presega 9 %, in sicer predvsem zaradi stalne neto sprostitve oslabitev. Vendar se je zaradi povečanja posojilne dejavnosti in zmanjšanja regulativnega kapitala zaradi prevrednotenja vrednostnih papirjev količnik kapitalske ustreznosti v letu 2022 poslabšal in septembra 2022 dosegel 17,0 % (v primerjavi z 18,6 % v EU). Slovenske banke niso znatno izpostavljene Rusiji ali Ukrajini. Edina izjema je bila slovenska hčerinska banka banke Sberbank, ki je bila 1. marca 2022 brez težav rešena in prodana NLB, največji domači banki. Delež nedonosnih posojil se je še naprej izboljševal in septembra 2022 upadel na 1,9 % (v primerjavi z 1,8 % v EU), kar je zmanjšanje iz 3,0 % leta 2020. Krediti gospodinjstvom in nefinančnim družbam so si močno opomogli od nizkih ravni v času pandemije in so decembra 2022 dosegli močno medletno rast v višini 7,7 % (v primerjavi s 3,7 % v euroobmočju) oziroma 12,4 % (v primerjavi s 5,5 % v euroobmočju). Z razmerjem med posojili in vlogami v višini 70,0 % (v primerjavi z 87,9 % v EU) v drugem četrtletju leta 2022 imajo banke znaten presežek vlog nad posojili. To zagotavlja razmeroma stabilno financiranje in veliko likvidnost. Novi zakon, izglasovan 2. februarja 2022, o omejitvi menjalnega tečaja za posojila v švicarskih frankih bi lahko negativno vplival na bančni sektor, vendar je ustavno sodišče 14. decembra 2022 ta zakon razveljavilo. Toda še vedno je v teku več tožb, ki lahko povzročijo znatne izgube za nekatere banke, če bo odločeno v korist posojilojemalcev.

Trg stanovanjskih nepremičnin kaže srednje ranljivosti, ki se blažijo z ustreznimi in zadostnimi ukrepi makrobonitetne politike.

Evropski odbor za sistemska tveganja (ESRB) je leta 2022 ugotovil več ključnih ranljivosti slovenskega nepremičninskega trga: povišana rast cen stanovanjskih nepremičnin, povišana rast hipotekarnega posojanja in posojilni standardi, ki so se sicer izboljševali, vendar so še vedno razmeroma ohlapni. ESRB je ugotovila, da je sedanja kombinacija politik Slovenije ustrezna in zadostna ter da je imel ta okvir ključno vlogo pri blažitvi tveganj. Veljavne makrobonitetne omejitve za potrošniška posojila določajo zavezujoče

omejitve zapadlosti posojil ter razmerja med stroški servisiranja dolga in dohodkom posojilojemalca ter nezavezujočo omejitev razmerja med vrednostjo kredita in vrednostjo zastavljenih nepremičnin. Navedene omejitve so uspešno izboljšale posojilne standarde za nove hipotekarne kredite. Vendar so bile 1. julija 2022 delno sproščene. Banka Slovenije, centralna banka države, se je 29. aprila 2022 odločila, da bo (s 1. januarjem 2023) uvedla sektorski blažilnik sistemskih tveganj v višini 1 % za hipotekarna posojila prebivalstvu in 0,5 % za druge izpostavljene iz naslova posojil prebivalstvu. Ta dodatni kapitalski blažilnik so utemeljevala tveganja, ki izhajajo iz: (i) zvišanih cen nepremičnin, (ii) rasti hipotekarnih posojil, (iii) okolja nizkih obrestnih mer in (iv) [delne sprostitve makrobonitetnih omejitev kreditiranja prebivalstva](#). Banka Slovenije se je 7. decembra 2022 odločila povečati svoj proticiklični kapitalski blažilnik tveganj z 0 % na 0,5 % (s 31. decembrom 2023) zaradi povečanja sistemskih tveganj.

Slovenske banke kljub inflaciji gospodarstvo financirajo pod dokaj razumnimi pogoji.

Na splošno so bile obrestne mere za hipotekarne kredite v Sloveniji vedno nekoliko višje od povprečja euroobmočja. Po dolgem obdobju upadanja, ki se je začelo septembra 2008, so hipotekarne obrestne mere maja 2022 dosegle rekordno nizko raven pri 1,53 %, nato pa so novembra 2022 poskočile na 3,43 % (v primerjavi z 2,93 % v euroobmočju). Nasprotno so bila posojila podjetjem do 1 milijona EUR v Sloveniji bistveno dražja do leta 2015, ko so se obrestne mere začele približevati povprečju euroobmočja. Marca 2022 so dosegle najnižjo vrednost doslej, in sicer 1,86 %, novembra 2022 pa so poskočile na 3,61 % (v primerjavi s 3,32 % v euroobmočju).

Trajnostno financiranje v Sloveniji še ni zelo razvito, vendar so nekatere nedavne pobude pokazale vse večjo ozaveščenost o potencialu tega sektorja.

Slovenija je junija 2021 izdala državno trajnostno obveznico v vrednosti 1 milijarde EUR. Julija 2021 je Združenje bank Slovenije izdalo smernice, ki povzemajo ključne regulativne zahteve na področju trajnostnega financiranja in bankam zagotavljajo nezavezujoče usmeritve pri razvoju trajnostnega financiranja v skladu z načelom sorazmernosti. Avgusta 2022 je Združenje bank Slovenije pripravilo tudi vzorčni vprašalnik za oceno

Tabela A18.1: Kazalniki finančne trdnosti

	2017	2018	2019	2020	2021	2022	EU	mediana
Skupna sredstva bančnega sektorja (v % BDP)	94,0	88,6	87,9	98,2	94,6	87,8	276,8	207,9
Delež (skupna sredstva) petih največjih bank (v %)	61,5	60,8	60,9	67,3	68,7	–	–	68,7
Delež (skupna sredstva) domačih kreditnih institucij (v %) ¹	54,2	54,0	51,0	48,3	49,1	51,3	–	60,2
Rast posojil nefinančnih nasprotnih strank (medletna odstotna sprememba)	1,9	1,5	2,7	0,3	7,2	12,4	–	9,1
Rast posojil gospodinjstev (medletna odstotna sprememba)	7,2	6,8	6,1	0,7	5,3	7,7	–	5,4
Kazalniki finančne trdnosti: ¹								
– nedonosna posojila (% vseh posojil)	9,2	6,0	3,4	3,0	2,1	1,9	1,8	1,8
– količnik kapitalske ustreznosti (v %)	18,1	17,9	18,5	18,3	18,4	17,0	18,6	19,8
– donosnost kapitala (v %) ²	9,1	10,7	10,3	11,3	9,5	13,9	6,1	6,6
Razmerje med stroški in dohodki (v %) ¹	63,7	59,9	59,4	59,5	59,8	56,9	60,6	51,8
Razmerje med posojili in vlogami (v %) ¹	74,7	73,1	73,3	66,6	65,4	70,6	88,6	78,0
Likvidnost centralne banke kot % obveznosti	3,5	3,3	2,8	3,5	5,6	1,7	–	2,9
Dolg zasebnega sektorja (v % BDP)	76,1	72,5	68,6	69,5	66,4	–	–	120,7
Razlika med dolgoročnimi obrestnimi merami in obrestno mero Bund (bazične točke)	64,3	53,4	52,8	58,9	44,4	75,0	–	93,3
Delež tržnega financiranja (v %)	34,0	34,0	32,2	32,2	30,6	–	50,8	40,0
Delež izdanih zelenih obveznic od vseh obveznic (v %)	–	0,3	0,3	0,2	0,2	0,2	3,9	2,3
1–3	4–10	11–17	18–24	25–27	Barve označujejo uvrstitev po uspešnosti med 27 državami članicami EU			

(1) Zadnji podatki: tretje četrtletje 2022.

(2) Podatki so preračunani na letno raven.

Vir: ECB, Eurostat, S&P Global Capital IQ Pro

okoljskih, družbenih in upravljavskih vidikov poslovanja podjetij, ki jih financirajo banke.

Banka Slovenije je vzpostavila stičišče za finte in inovacije. Namen te namenske enotne kontaktne točke je: (i) olajšati izmenjavo informacij v zvezi z inovativnimi poslovnimi modeli in (ii) pojasniti regulativne zahteve za področja, ki so v pristojnosti Banke Slovenije. Stičišče za inovacije je usmerjeno v podjetja, ki nameravajo zagotavljati rešitve na podlagi finančnih tehnologij v Sloveniji ali v Evropskem gospodarskem prostoru.

Zavarovalniški trg je zelo koncentriran in je večinoma v državni lasti. Na njem prevladuje Zavarovalnica Triglav (s 27-odstotnim tržnim deležem), sledijo pa ji Zavarovalnica Sava (19 %), Generali (18 %) in Vzajemna (14 %). Ta štiri podjetja so leta 2020 skupaj nadzorovala skoraj 80 % zavarovalniškega trga. Družba Generali je leta 2020 znatno povečala svoj tržni delež s prevzemom podjetja Adriatic Slovenica Zavarovalna družba. Dve največji zavarovalnici sta pod nadzorom države Slovenije.

Dobičkonosnost in solventnost zavarovalnic sta se izboljšali, vendar nepričakovano visoka inflacija povzroča zaskrbljenost v zvezi z neživiljenjskim zavarovanjem. Bruto obračunane premije zavarovalnic so se v letu 2021 ponovno nekoliko povečale v primerjavi z letom 2020, predvsem zaradi neživiljenjskega zavarovanja. Delež škodnih zahtevkov se je

izboljšal na področju neživiljenjskega in življenjskega zavarovanja, vendar se je v sektorju zdravstvenega zavarovanja zaradi pandemije COVID-19 poslabšal. Dobičkonosnost zavarovalnih in pozavarovalnih družb se je leta 2021 močno izboljšala, prav kakor njihova kapitalska ustreznost, pri čemer se je količnik kapitalske ustreznosti nekoliko povečal z 231 % leta 2020 na 235 % junija 2022 (v primerjavi z 269 % v EU). Vendar bo nepričakovano visoka inflacija tako kot drugod verjetno povzročila znatne izgube za posle neživiljenjskega zavarovanja, zlasti za dolgorepe posle, v Sloveniji.

Slovenski kapitalski trgi so še vedno manj likvidni in manj razviti od povprečja EU, toda reforme se že izvajajo. Slovenske družbe se bolj zanašajo na bančno financiranje in manj na financiranje na trgu v primerjavi s povprečjem EU. Ljubljanska borza se še naprej sooča z zelo nizko in padajočo likvidnostjo. Leta 2021 se je njen obseg trgovanja zmanjšal za 5,5 % in dosegel le 380 milijonov EUR. Vendar so z vidika vrednosti nekateri specifični segmenti še naprej rasli. Vrednost sredstev alternativnih investicijskih skladov se je na primer decembra 2021 močno povečala za 64 % na skupno 374 milijonov EUR. Podobno so domači vzajemni skladi v letu 2021 zabeležili visoko rast upravljanih sredstev. Neto prilivi v vzajemne sklade so bili v letu 2021 nad zgodovinskim povprečjem, pri čemer so bili največji prilivi zabeleženi v delniških skladih. Večina sredstev domačih vzajemnih skladov je v obliki

lastniškega kapitala in delnic ali enot investicijskih skladov, zaradi česar so izpostavljeni tržnemu tveganju. Kapitalske naložbe domačih vzajemnih skladov so večinoma osredotočene na ZDA. Njihova izpostavljenost delniškim družbam v Rusiji in Ukrajini je nizka. Načrt za okrevanje in odpornost vključuje načrte dveh reform za okrepitev kapitalskih trgov v Sloveniji, in sicer: (i) sprejetje novega zakona o oblikah alternativnih investicijskih skladov in (ii) izvajanje nove strategije za slovenski kapitalski trg, ki določa posebne ukrepe za nadaljnji razvoj.

Ta priloga vsebuje pregled davčnega sistema Slovenije na podlagi kazalnikov. Vključuje informacije o davčni strukturi, (vrste davkov, od katerih Slovenija pridobi največ prihodkov), davčnem bremenu za delavce ter progresivnosti in prerazdelitvenem učinku davčnega sistema. Zagotavlja tudi informacije o pobiranju davkov in izpolnjevanju davčnih obveznosti.

Davčni prihodki Slovenije glede na BDP so nekoliko nižji od agregata EU, nekateri davki, ki so relativno spodbudni za rast, pa so premalo izkoriščeni. Prihodki Slovenije na podlagi obdavčitve dela kot odstotek BDP so bili leta 2021 nekoliko nižji od agregata EU (tabela A19.1). Slovenija se je močno zanašala na obdavčitev dela, kar se odraža v deležu davčne obremenitve dela v skupnih davčnih prihodkih, ki je bil nad agregatom EU (glej graf A19.1). Prihodki od davkov na potrošnjo in okoljskih davkov kot delež skupne obdavčitve so bili višji od agregata EU, prihodki od davkov na kapital pa nižji. Prihodki od okoljskih davkov kot odstotek skupnih davčnih prihodkov in BDP so bili očitno nad agregatom EU in so jih (kot v drugih državah članicah EU) skoraj v celoti sestavljali davki na energijo in promet (glej graf na strani 90 Letnega poročila o obdavčitvi za leto 2022). Obenem so bili prihodki od periodičnih davkov na nepremičnine, za katere se šteje, da še

posebej spodbujajo rast, izrazito nižji od agregata EU. Večje izkoriščanje periodičnih davkov na nepremičnine bi lahko povečalo davčne prihodke in spodbudilo gospodarsko rast. Slovenija je zaradi visoke inflacije in visokih življenjskih stroškov začasno znižala stopnje DDV za elektriko, plin, ogrevanje in les za kurjavo z 22 % na 9,5 %.

Davčni primež stroškov dela v Sloveniji je visok pri osebah z različnimi ravni plač, davčna obremenitev dela pa je manj progresivna od povprečja EU. Davčni primež stroškov dela za Slovenijo je bil v letu 2022 višji od povprečja EU pri različnih ravneh dohodka, zlasti za samske osebe s 50 % povprečne plače (glej graf A19.2). Tudi prejemniki drugega dohodka v gospodinjstvu, katerih plača znaša 67 % povprečne plače in katerih zakonec prejema povprečno plačo, so se soočali z davčnim primežem, ki je bil precej nad povprečjem EU. Vendar je bila razlika med njihovim davčnim primežem in davčnim primežem prejemnikov edinega dohodka v gospodinjstvu z enako ravno plače nekoliko pod povprečjem EU. Slovenija je ena od držav članic EU z najnižjimi ravni dohodkovne neenakosti, kot se meri z Ginijevim koeficientom, sistem davčnih olajšav pa je prispeval k zmanjšanju dohodkovne neenakosti za več kot povprečno v EU v letu 2021. Znižanja dohodnine

Tabela A19.1: **Kazalniki obdavčitve**

		Slovenija					EU-27				
		2010	2019	2020	2021	2022	2010	2019	2020	2021	2022
Davčna struktura	skupni davki (vključno z obveznimi dejanskimi prispevki za socialno varnost) (v % BDP)	38,0	37,4	37,5	38,2		37,9	39,9	40,0	40,6	
	davčna obremenitev dela (kot % BDP)	19,6	18,9	20,1	19,9		20,0	20,7	21,3	20,9	
	davek na potrošnjo (kot % BDP)	13,7	13,4	12,3	12,8		10,8	11,1	10,7	11,2	
	davek na kapital (kot % BDP)	4,7	5,1	5,1	5,4		7,1	8,1	8,0	8,5	
	skupni davki na nepremičnine (kot % BDP)	0,6	0,6	0,6	0,6		1,9	2,2	2,2	2,2	
	periodični davki na nepremičnine (kot % BDP)	0,5	0,5	0,5	0,5		1,1	1,2	1,2	1,1	
	okoljski davek kot % BDP	3,6	3,3	2,9	2,8		2,4	2,4	2,2	2,2	
Progresivnost in pravičnost	davčni primež pri 50% povprečne plače (samska oseba)(*)	33,7	37,2	37,2	39,5	39,2	33,9	32,3	31,9	32,1	31,7
	davčni primež pri 100 % povprečne plače (samska oseba)(*)	42,5	43,5	43,1	43,5	42,8	41,0	40,1	39,9	39,7	39,7
	davek od dohodkov pravnih oseb – povprečna dejanska davčna stopnja(1)(*)		17,5	17,5	17,5			19,5	19,4	19,1	
	razlika v Ginijevem koeficientu pred in po davkin in denarnih socialnih transferjih (pokojnine so izključene iz socialnih transferjev)(2)(*)	10,6	9,3	9,5	8,5		8,6	7,7	8,1	7,8	
Davčna uprava in izpolnjevanje obveznosti	neporavnane davčne obveznosti: skupni davčni dolg ob koncu leta (vključno z dolgom, ki se šteje za neizterljivega) / skupni prihodki (v %)(*)		6,7	6,1				31,6	40,7		
	vrzel pri pobiranju DDV (% skupne davčne obveznosti za DDV, VTTL)		5,5	5,5				11,0	9,1		

(1) V prihodnost usmerjena dejanska stopnja obdavčitve (OECD).

(2) Višja vrednost kaže na močnejši prerazdelitveni učinek obdavčitve.

(*) Enostavno povprečje EU-27

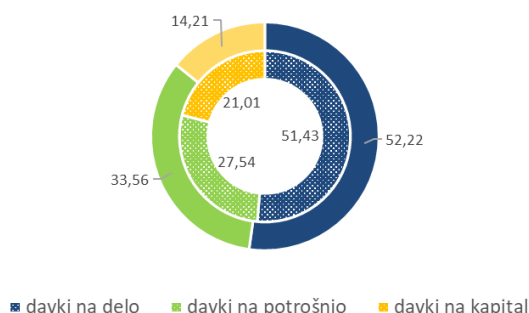
Za več podatkov o davčnih prihodkih in uporabljeni metodologiji glej Evropska komisija, Generalni direktorat za obdavčenje in carinsko unijo, *Taxation trends in the European Union: data for the EU Member States, Iceland, Norway and United Kingdom: 2021 edition* (Trendi obdavčevanja v Evropski uniji: podatki za države članice EU, Islandijo, Norveško in Združeno kraljestvo: izdaja iz leta 2021), Urad za publikacije Evropske unije, 2021, <https://data.europa.eu/doi/10.2778/843047>, in spletna stran s podatki o obdavčitvi, https://ec.europa.eu/taxation_customs/taxation-1/economic-analysis-taxation/data-taxation_en.

Za več podrobnosti o vrzeli pri pobiranju DDV glej Evropska komisija, Generalni direktorat za obdavčenje in carinsko unijo, *VAT gap in the EU: report 2022* (Vrzel pri pobiranju DDV v EU: poročilo za leto 2022), Urad za publikacije Evropske unije, 2022, <https://data.europa.eu/doi/10.2778/109823>.

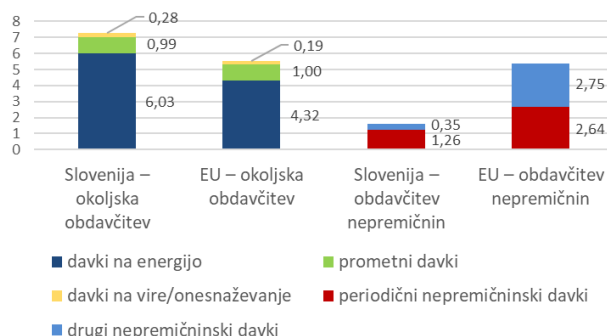
Vir: Evropska komisija, OECD

Graf A19.1: **Davčni prihodki za različne vrste davkov kot % skupne obdavčitve**

Deleži prihodkov od davkov v letu 2021, Slovenija (zunanji obroč) in EU (notranji obroč)

Okoljska in nepremičninska obdavčitev kot % skupnih prihodkov od davkov, Slovenija in EU

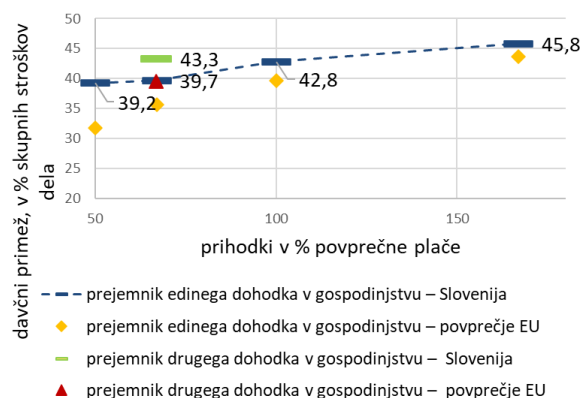

Opomba: vrednosti za EU so povprečja EU, tehtana z BDP (agregat EU)

Vir: Evropska komisija

spomladi 2022 so zmanjšala davčno obremenitev dela na račun nižjih prihodkov na podlagi obdavčitve dela, vendar so jih večinoma razveljavile spremembe Zakona o dohodnini, ki so začele veljati leta 2023. Razveljavitve bodo največ koristile osebam z nizkimi dohodki, visoki dohodki pa bodo višje obdavčeni kot leta 2022. **Slovenija zmerno dobro napreduje pri digitalizaciji davčne uprave, kar lahko prispeva k zmanjšanju zaostankov pri plačilu davkov in znižanju stroškov izpolnjevanja obveznosti.** Neporavnana plačila davkov so se nekoliko zmanjšala, in sicer za 0,6 odstotne točke na 6,1 % skupnih neto prihodkov. To je precej pod povprečjem EU-27, ki znaša 40,7 %, toda to povprečje je napihnjeno zaradi zelo velikih vrednosti v nekaj državah članicah. Vendar so stroški izpolnjevanja obveznosti za podjetja v Sloveniji veliko višji od povprečja EU, tako v zvezi z izpolnjevanjem davčnih napovedi kot v zvezi z izpolnjevanjem obveznosti na podlagi revizij davka od dohodkov pravnih oseb. Vrzal pri pobiranju DDV (vrzel med dejansko pobranimi prihodki in teoretičnimi obveznostmi za davek) je v Sloveniji ostala stabilna pri 5,5 % in je pod vrzeljo na ravni EU, ki znaša 9,1 %. Zakonodajne spremembe, s katerimi je bila ponovno uvedba obveznost izdaje računa na blagajni, so bile sprejete.

Graf A19.2: **Davčni primež za prejemnike edinega in prejemnike drugega dohodka v gospodinjstvu kot % skupnih stroškov dela, 2022**

(1) Pri davčnem primežu za prejemnika drugega dohodka v gospodinjstvu se predvideva, da prejemnik prvega dohodka v gospodinjstvu prejema 100 % povprečne plače in nima otrok. Za metodologijo izračuna davčnega primeža za prejemnike drugega dohodka v gospodinjstvu glej OECD (2016) „Taxing Wages 2014–2105“ (Obdavčevanje plač v obdobju 2014–2015).

Vir: Evropska komisija

Tabela A20.1: Ključni gospodarski in finančni kazalniki

	2004-07	2008-12	2013-19	2020	2021	2022	napoved	
							2023	2024
Realni BDP (medletno)	5,2	-1,0	2,8	-4,3	8,2	5,4	1,2	2,2
Potencialna rast (medletno)	3,4	1,8	1,4	2,3	2,6	3,1	3,0	3,1
Zasebna potrošnja (medletno)	3,1	0,9	2,1	-6,9	9,5	8,9	1,7	1,9
Javna potrošnja (medletno)	2,9	0,9	1,1	4,1	5,8	0,9	0,6	1,8
Bruto investicije v osnovna sredstva (medletno)	7,8	-8,9	3,3	-7,9	13,7	7,8	3,9	3,8
Izvoz blaga in storitev (medletno)	13,1	0,6	5,9	-8,6	14,5	6,5	2,8	4,0
Uvoz blaga in storitev (medletno)	12,6	-1,6	5,6	-9,6	17,6	9,8	2,8	4,2
Prispevek k rasti BDP:								
Domače povpraševanje (medletno)	4,2	-1,5	1,9	-4,4	8,5	6,3	1,9	2,2
Zaloge (medletno)	0,8	-0,9	0,2	0,1	0,4	1,1	-0,6	0,0
Neto izvoz (medletno)	0,1	1,5	0,7	0,0	-0,8	-2,1	0,0	0,0
Prispevek k potencialni rasti BDP:								
Skupni prispevek dela (opravljene ure) (medletno)	0,1	0,1	0,1	0,7	0,5	0,8	0,6	0,7
Akumulacija kapitala (medletno)	1,6	0,6	-0,2	-0,1	0,4	0,7	0,8	0,8
Skupna faktorska produktivnost (medletno)	1,6	1,2	1,5	1,7	1,7	1,6	1,6	1,6
Proizvodna vrzel	4,3	-1,3	-2,2	-3,2	2,1	4,3	2,6	1,6
Stopnja brezposelnosti	5,9	6,9	7,6	5,0	4,8	4,0	3,9	3,8
Deflator BDP (medletno)	2,8	1,7	1,4	1,3	2,6	7,2	7,3	4,3
Harmonizirani indeks cen življenjskih potrebščin (HICP, medletno)	3,1	2,7	0,9	-0,3	2,0	9,3	7,0	3,8
HICP, razen energije in nepredelanih živil (medletno)	2,5	1,8	1,0	1,0	1,0	6,8	6,8	3,6
Nominalna sredstva na zaposlenega (medletno)	6,3	2,7	2,6	3,4	7,9	4,3	7,7	5,3
Produktivnost dela (realno, opravljene ure, medletno)	5,1	-0,1	1,6	0,7	2,7	1,2	0,7	1,8
Stroški dela na enoto (ULC, celotno gospodarstvo, medletno)	2,2	2,9	1,3	7,3	1,1	1,4	7,2	3,6
Realni stroški dela na enoto (medletno)	-0,6	1,2	0,0	6,0	-1,5	-5,5	-0,1	-0,8
Realni efektivni devizni tečaj (ULC, medletno)	0,1	0,8	0,1	3,0	0,8	-2,3	0,8	-0,2
Realni efektivni devizni tečaj (HICP, medletno)	0,1	0,2	0,1	-0,1	-0,4	-0,2	.	.
Neto stopnja varčevanja gospodinjstev (neto prihranki kot delež neto razpoložljivega dohodka)								
Tok zasebnih posojil, konsolidirano (v % BDP)	14,0	3,6	-1,6	-0,9	3,5	.	.	.
Dolg zasebnega sektorja, konsolidirano (v % BDP)	80,8	111,9	84,4	69,5	66,4	.	.	.
od tega dolg gospodinjstev, konsolidirano (v % BDP)	20,3	29,0	27,7	27,8	26,4	.	.	.
od tega dolg nefinančnih družb, konsolidirano (v % BDP)	60,5	83,0	56,7	41,8	40,0	.	.	.
Bruto nedonosni dolg (v % skupnih dolžniških instrumentov ter skupnih posojil in predujmov) (1)	.	.	10,1	2,4	1,7	.	.	.
Gospodarske družbe, neto posojanje (+) ali neto izposojanje (-) (v % BDP)	-6,7	0,0	4,0	3,5	0,5	0,2	2,3	0,1
Gospodarske družbe, bruto poslovni presežek (v % BDP)	18,8	18,9	19,6	20,9	20,4	23,1	24,5	24,4
Gospodinjstva, neto posojanje (+) ali neto izposojanje (-) (v % BDP)	4,8	3,6	4,2	11,4	8,3	2,0	2,0	4,1
Deflacirani indeks cen stanovanjskih nepremičnin (medletno)	12,8	-3,7	1,3	5,2	7,8	2,7	.	.
Stanovanjske naložbe (v % BDP)	3,7	3,4	2,2	2,3	2,4	2,7	.	.
Saldo tekočega računa (v % BDP), plačilna bilanca	-2,6	-1,3	5,0	7,6	3,8	-0,4	1,1	1,8
Trgovinska bilanca (v % BDP), plačilna bilanca	-0,7	0,8	7,9	9,3	6,4	2,1	.	.
Pogoji menjave blaga in storitev (medletno)	-0,7	-0,9	0,5	0,7	-2,1	-3,0	1,8	1,0
Saldo kapitalnega računa (v % BDP)	-0,3	0,0	-0,1	-0,5	0,1	-0,4	.	.
Neto stanje mednarodnih naložb (NIIP, v % BDP)	-15,2	-41,4	-28,1	-15,6	-6,8	-0,6	.	.
NENDI – NIIP, razen instrumentov brez tveganja neplačila (v % BDP) (2)	-8,0	-37,8	-15,0	1,6	9,7	15,3	.	.
Obveznosti stanja mednarodnih naložb, razen instrumentov brez tveganja	72,5	107,5	99,5	101,6	91,4	79,7	.	.
Izvozna učinkovitost v primerjavi z naprednimi državami (odstotna)	33,8	8,6	3,6	20,2	16,7	.	.	.
Izvozni tržni delež, blago in storitve (medletno)	4,0	-4,6	3,1	1,7	-0,5	2,5	0,1	0,2
Neto tokovi neposrednih tujih naložb (v % BDP)	0,5	-0,3	-1,7	0,6	-0,8	-2,1	.	.
Saldo sektorja države (v % BDP)	-1,1	-4,7	-3,3	-7,7	-4,6	-3,0	-3,7	-2,9
Strukturni proračunski saldo (v % BDP)	-3,1	-4,1	-2,1	-6,1	-5,6	-5,0	-4,9	-3,7
Bruto dolg sektorja država (v % BDP)	25,6	38,9	74,5	79,6	74,5	69,9	69,1	66,6

(1) Domače bančne skupine in samostojne banke, hčerinske družbe pod tujim nadzorom (EU in ne-EU) ter podružnice pod tujim nadzorom (EU in ne-EU) Podatki pred 4. četrtletjem 2014 odražajo nacionalno opredelitev nedonosnih izpostavljenosti.

(2) Neto stanje mednarodnih naložb (NIIP) brez neposrednih tujih naložb in portfelja lastniških instrumentov.

Vir: Eurostat in ECB na dan 2. maja 2023, kjer so podatki na voljo; Evropska komisija za napovedi (pomladanska napoved iz leta 2023)

V tej prilogi so ocenjena kratko-, srednje- in dolgoročna tveganja za vzdržnost javnih financ za Slovenijo. Podlaga je večdimenzionalni pristop iz poročila Evropske komisije o spremljanju vzdržnosti dolga iz leta 2022, posodobljenega na podlagi pomladanske napovedi Komisije iz leta 2023.

1 – Kratkoročna tveganja za vzdržnost javnih financ so na splošno majhna. Glede na kazalnik Komisije za zgodnje odkrivanje (SO) ni večjih kratkoročnih tveganj za vzdržnost javnih financ (tabela A21.2).⁽¹²¹⁾ Bruto potrebe po financiranju naj bi kratkoročno ostale znatne pri približno 13 % BDP (tj. v obdobju 2023–2024), čeprav se bodo v primerjavi z nedavno najvišjo vrednostjo leta 2020 zmanjšale (tabela A21.1). Dojemanje kreditnega tveganja državnih posojilojemalcev na finančnih trgih je pozitivno, kar potrjujejo bonitetne ocene glavnih agencij.

2 – Srednjeročna tveganja za vzdržnost javnih financ so na splošno srednja.

Iz analize vzdržnosti dolga za Slovenijo je razvidno, da naj bi se po izhodiščnem scenariju delež javnega dolga v BDP srednjeročno povečal in v letu 2033 dosegel raven nad 81 % BDP (graf 1).⁽¹²²⁾⁽¹²³⁾ K temu razvoju prispeva predpostavljeni primarni

strukturni saldo (primanjkljaj v višini 2,3 % BDP). Ta se v primerjavi s preteklo fiskalno uspešnostjo zdi verjeten, kar kaže, da ima država manevrski prostor za popravljalne ukrepe. Hkrati izhodiščnim projekcijam do leta 2033 koristi ugodni (čeprav vse manjši) učinek snežene kepe, zlasti zaradi učinka instrumenta Next Generation EU, pri čemer naj bi realna rast BDP v obdobju 2025–2033 znašala približno 2,1 %. Bruto potrebe po financiranju sektorja država naj bi v obdobju projekcij ostale znatne in v letu 2033 dosegle približno 17 % BDP, kar je nad ravno iz napovedi za leto 2024 (tabela A21.1).

Za izhodiščne projekcije je bil opravljen test izjemnih situacij na podlagi štirih alternativnih scenarijev za oceno učinka sprememb ključnih predpostavk (graf 1). Za Slovenijo bi vrnitev na pretekle fiskalne krivulje v okviru scenarija s „preteklim primarnim strukturnim saldonom (PSS)“ privedla do znatno nižjega deleža javnega dolga v BDP. Če bi se primarni strukturni saldo postopoma približal primanjkljaju v višini 1,3 % BDP (preteklo 15-letno povprečje), bi bil projicirani delež javnega dolga v BDP za približno 7 odstotnih točk nižji v primerjavi z izhodiščnim scenarijem v letu 2033. Trajno poslabšanje makrofinančnih pogojev, kot je razvidno iz scenarija z „neugodno razliko med obrestno mero in stopnjo rasti“ (tj. 1 odstotno točko več od izhodiščnega scenarija), bi povzročilo vztrajno višji delež javnega dolga v BDP, in sicer za približno 6 odstotnih točk BDP do leta 2033 v primerjavi z izhodiščnim scenarijem. Začasno poslabšanje finančnih pogojev, kot je razvidno iz scenarija „finančnega stresa“ (tj. začasno zvišanje obrestnih mer za 1 odstotno točko), bi do leta 2033 privedlo do na splošno podobnega deleža javnega dolga v BDP v primerjavi z izhodiščnim scenarijem. Scenarij z „nižjim primarnim strukturnim saldonom“ (tj. raven PSS, trajno zmanjšana za polovico kumulativne napovedane spremembe) bi privedel do znatno višjega deleža javnega dolga v BDP do leta 2033 (približno +7 odstotnih točk BDP) v primerjavi z izhodiščnim scenarijem.

Poleg tega stohastične projekcije dolga kažejo na srednje tveganje (graf 2)⁽¹²⁴⁾. Te

⁽¹²¹⁾SO je sestavljeni kazalnik kratkoročnega tveganja fiskalnega stresa. Temelji na širokem naboru makrofinančnih in javnofinančnih spremenljivk, ki so se v preteklosti izkazale za uspešne pri odkrivanju situacij prihodnjega fiskalnega stresa.

⁽¹²²⁾Predpostavke, na katerih temelji izhodišče Komisije za nespremenjeno fiskalno politiko, zajemajo zlasti naslednje: (i) strukturni primarni primanjkljaj pred stroški staranja prebivalstva v višini 2,3 % BDP od leta 2024; (ii) inflacija se linearno približuje 10-letni termiski obrestni meri v obrestnih zamenjavah, vezanih na inflacijo, 10 let vnaprej (kar se nanaša na desetletna inflacijska pričakovanja za 10 let od zdaj); (iii) nominalne kratkoročne in dolgoročne obrestne mere za nov in obnovljen dolg, ki se linearno približujejo od sedanjih vrednosti k tržnim termiskim nominalnim obrestnim meram do T+10 (kot za vse države članice); (iv) stopnje realne rasti BDP iz pomladanske napovedi Komisije iz leta 2023 do leta 2024, ki ji sledijo projekcije v skladu z metodologijo EPC/OGWG T+10 med T+3 in T+10, tj. za obdobje 2025–2033 (povprečno 2,1 %); (v) stroški staranja prebivalstva v skladu s poročilom o staranju prebivalstva za leto 2021 (Evropska komisija, Institutional Paper 148, maj 2021). Za informacije o metodologiji glej poročilo o spremljanju vzdržnosti dolga za leto 2022 (Evropska komisija, Institutional Paper 199, april 2023).

⁽¹²³⁾Tabela 1 prikazuje projekcije izhodiščnega dolga in njegovo razčlenitev na primarni saldo, učinek snežene kepe (skupni učinek plačil obresti in nominalne rasti BDP na dinamiko dolga) ter prilagoditev stanj in tokov.

⁽¹²⁴⁾Te projekcije kažejo, kakšen učinek bi imelo na dolg 2 000 različnih šokov, ki vplivajo na primarni saldo države, gospodarsko rast, obrestne mere in devizne tečaje. Stožec pokriva 80 % vseh simuliranih gibanj dolga, zato so izključeni dogodki z repa statistične distribucije.

stohastične simulacije kažejo na 40-odstotno verjetnost, da bo razmerje med dolgom in sredstvi v letu 2027 večje kot leta 2022, kar pomeni srednje tveganje glede na začetno zmerno raven dolga. Taki šoki nadalje kažejo na določeno negotovost (tj. razliko med 10. in 90. percentilom porazdelitve dolga), ki spremlja izhodiščne projekcije za javni dolg.

3 – Dolgoročna tveganja za vzdržnost javnih financ so na splošno velika. ⁽¹²⁵⁾

Kazalnik vrzeli v vzdržnosti S2 (v višini 10 odstotnih točk BDP) kaže na visoko tveganje, kar nakazuje, da bi Slovenija potrebovala znatno izboljšanje primarnega strukturnega salda, da bi na dolgi rok zagotovila stabilizacijo dolga. Ta rezultat večinoma podpirata projicirano povečanje stroškov staranja prebivalstva, zlasti odhodkov za pokojnine (+5,3 odstotne točke BDP), pa tudi odhodkov za zdravstveno varstvo in dolgotrajno oskrbo (skupni prispevek v višini 2 odstotni točki BDP), ter neugodni začetni proračunski položaj (2,7 odstotne točke BDP) (tabela A21.1). Kljub temu, da številne naložbe in reforme v NOO prispevajo k podpiranju učinkovitosti slovenskega zdravstvenega sistema in sistema dolgotrajne oskrbe ter vzdržnosti pokojninskega sistema, bodo tako morda potrebni dodatni ukrepi za nadaljnje izboljšanje splošne vzdržnosti javnih financ.

Skupaj z ranljivostmi glede dolga, kot je poudarjeno s kazalnikom S1, so splošna dolgoročna tveganja ocenjena kot visoka. Dejansko kazalnik vrzeli v vzdržnosti S1 kaže, da bi bil za zmanjšanje dolga na 60 % BDP do leta 2070 potreben znaten konsolidacijski napor v višini 7,8 odstotne točke BDP. K temu rezultatu prispevajo predvsem stroški staranja prebivalstva

(5,5 odstotne točke BDP) in neugoden začetni proračunski položaj (2,2 odstotne točke BDP) (tabela A21.1).

Nenazadnje je treba v oceni upoštevati več dodatnih dejavnikov tveganja. Po eni strani so dejavniki, ki povečujejo tveganje, povezani z nedavnim zvišanjem obrestnih mer, deležem javnega dolga nerezidentov in s tveganji pogojnih obveznosti, ki izhajajo iz zasebnega sektorja, vključno z morebitnim unovčenjem državnih poroštev, odobrenih med krizo zaradi COVID-19. Po drugi strani dejavniki, ki zmanjšujejo tveganje, vključujejo podaljšanje zapadlosti dolga v zadnjih letih in razmeroma stabilne vire financiranja (z diverzificirano in veliko bazo vlagateljev). Poleg tega bi lahko strukturne reforme v okviru instrumenta Next Generation EU / mehanizma za okrepanje in odpornost, če bodo v celoti izvedene, v prihodnjih letih dodatno pozitivno vplivale na rast BDP in tako pomagale ublažiti tveganja za vzdržnost dolga.

⁽¹²⁵⁾Kazalnik vrzeli v vzdržnosti javnih financ S2 meri stalni fiskalni napor (prilagoditev PSS) v letu 2024, ki bi bil potreben za dolgoročno stabilizacijo javnega dolga. Dopolnjuje ga kazalnik vrzeli v vzdržnosti javnih financ S1, ki meri stalni fiskalni napor, ki bi bil v letu 2024 potreben, da bi se delež javnega dolga v BDP dolgoročno povečal na 60 % (do leta 2070). Pri kazalnikih S1 in S2 je ocena tveganja odvisna od obsega potrebne javnofinančne konsolidacije: „visoko tveganje“, če zahtevani napor presega 6 odstotnih točk BDP, „srednje tveganje“, če je med 2 in 6 odstotnimi točkami BDP, in „nizko tveganje“, če je napor negativen ali manjši od 2 odstotnih točk BDP. Razvrstitev splošnih dolgoročnih tveganj združuje kategorije tveganja, izpeljane iz S1 in S2. S1 lahko poviša kategorijo tveganja, izpeljano iz S2, kadar pokaže višje tveganje kot S2. Za več podrobnosti glej poročilo o spremljanju vzdržnosti dolga za leto 2022.

Tabela A21.1: Analiza vzdržnosti dolga za Slovenijo

Tabela 1. Izhodiščne projekcije dolga	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030	2031	2032	2033
Delež bruto javnega dolga (v % BDP)	79,6	74,5	69,9	69,1	66,6	66,0	66,0	66,8	67,8	69,4	71,6	74,3	77,5	81,2
Sprememba deleža	14,2	-5,1	-4,5	-0,8	-2,5	-0,7	0,1	0,8	1,0	1,6	2,2	2,7	3,2	3,7
od tega														
primarni primanjkljaj	6,1	3,4	1,9	2,5	1,6	1,9	2,3	2,7	3,0	3,2	3,5	3,8	4,1	4,4
učinek snežene kepe	3,7	-6,7	-7,5	-4,4	-3,0	-2,6	-2,2	-1,9	-1,9	-1,6	-1,3	-1,1	-0,8	-0,7
prilagoditev stanj in tokov	4,4	-1,8	1,0	1,1	-1,1	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Bruto potrebe po financiranju (v % BDP)	20,8	13,5	14,1	14,5	11,4	12,4	12,7	13,1	13,5	13,9	14,4	15,0	15,6	16,6

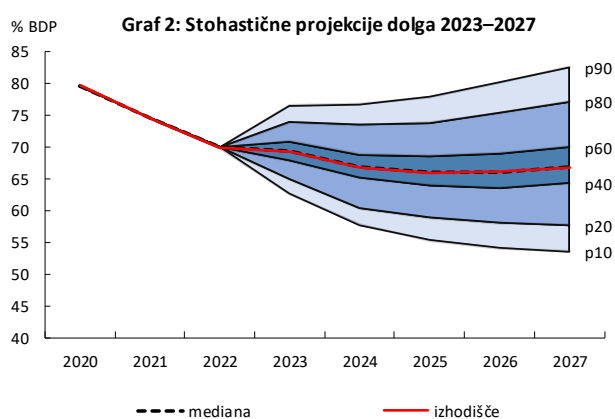
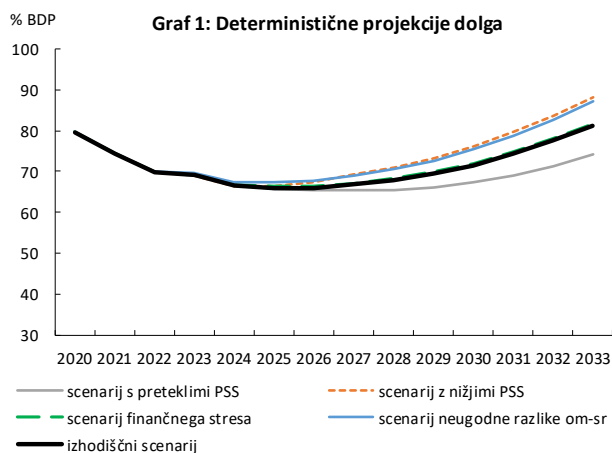

Tabela 2. Razčlenitev kazalnikov vrzeli v vzdržnosti S1 in S2

	S1	S2
Skupni indeks (v odstotnih točkah BDP)	7,8	10,0
od tega		
začetni proračunski položaj	2,2	2,7
zahteva glede dolga	0,1	
stroški staranja	5,5	7,4
od tega		
pokojsnine	4,1	5,3
zdrav. varstvo	0,8	1,0
dolgotr. oskrba	0,6	1,0
drugo	0,0	0,1

Vir: službe Komisije

Tabela A21.2: Toplotna karta tveganj za vzdržnost javnih financ za Slovenijo

Kratkoročno	Srednjeročno – Analiza vzdržnosti dolga (DSA)							Dolgoročno		
	Skupaj (S0)	Skupaj	Deterministični scenariji					Stohastične projekcije	S2	S1
			izhodiščni	pretekli PSS	nižji PSS	neugodna „om – sr“	finančni stres			
		Skupaj	SREDNJA	SREDNJA	SREDNJA	SREDNJA	SREDNJA	SREDNJA		
		stopnja zadolženosti (2033), v % BDP	81,2	74,1	88,2	87,1	81,8			
		leto z najboljšejšim dolgom	2033	2033	2033	2033	2033			
		prostor za javnofinančno konsolidacijo	76 %	58 %	83 %	76 %	76 %			
		verjetnost, da bo delež dolga v letu 2027 presegel raven iz leta 2022						40 %		
		razlika med 90. in 10. percentilom (v odstotnih točkah BDP)						28,9		
NIZKA	SREDNJA								VISOKA	VISOKA
										VISOKA

(1) *Raven dolga* leta 2033. Zeleno: pod 60 % BDP, rumeno: med 60 % in 90 %, rdeče: nad 90 %. (2) *Leto z najboljšejšim dolgom* kaže, ali naj bi se dolg v naslednjem desetletju na splošno povečeval. Zeleno: dolg zgodaj doseže najvišjo raven; rumeno: najvišja raven nekje na sredini projekcijskega obdobja; rdeče: najvišja raven nastopi pozno. (3) *Prostor za javnofinančno konsolidacijo* meri delež preteklih fiskalnih položajev v državi, ki so bili strožji od deleža, predvidenega v izhodiščnem scenariju. Zeleno: visoka vrednost, tj. predvideni fiskalni položaj je verjeten glede na pretekle standarde in omogoča popravilne ukrepe, če so potrebni; rumeno: srednja vrednost; rdeče: nizka vrednost. (4) *Verjetnost, da bo delež dolga v letu 2027 presegel raven iz leta 2022*. Zeleno: majhna verjetnost; rumeno: srednja verjetnost; rdeče: velika verjetnost (ki odraža tudi začetno stopnjo zadolženosti). (5) *Razlika med 90. in 10. percentilom* meri negotovost, in sicer na podlagi razdelitve dolga pod učinkom 2 000 različnih šokov. Zelena, rumena in rdeča polja kažejo na vse večjo negotovost.

Vir: službe Komisije